

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za fonetiku

**Govorna izvedba i argumentacija hrvatskih zastupnika u
Europskom parlamentu**

Diplomski rad

Zdravka Biočina

Mentor: prof.dr.sc. Gordana Varošanec-Škarić

Zagreb, rujan 2014.

Sadržaj

1. Uvod.....	2
1.1. Govorna izvedba.....	3
1.2. Argumentacija.....	6
1.2.1. Argumentacijske pogreške.....	7
1.3. Političko govorništvo.....	13
1.3.1. Povijesni pregled političkog govorništva.....	13
1.3.2. Karakteristike političkog govorništva.....	15
1.4. Europski parlament.....	19
1.4.1. Povijest Europskog parlamenta.....	19
1.4.2. Struktura i organizacija Europskog parlamenta.....	21
1.5. Ciljevi i hipoteze.....	23
2. Metodologija	25
2.1. Korpus.....	28
2.1.1. Rezultati izbora za Europski parlament.....	28
3. Rezultati i rasprava.....	29
3.1. Analiza govorne izvedbe.....	29
3.2. Rezultati istraživanja procjene glasa.....	33
3.3. Analiza argumentacije.....	39
3.4. Rezultati istraživanja procjene argumentacije.....	57
3.5. Rasprava.....	64
4. Zaključak.....	72
Referencije	
Prilozi	

1. Uvod

"Gdje god se govori javno, govori se retorski."

Ivo Škarić

Gore navedeni citat najbolje otvara ovaj rad, ali u sebi sadržava i cilj rada, a to je pokazati da javan govor hrvatskih parlamentarnih zastupnika mora poštivati norme koje retoričari i teoretičari argumentacije propisuju za javno govorenje. Javni govor, prema Škariću (2003) "mjeri se drugačijim mjerilom nego onaj privatni", te je "u njemu povećana odgovornost izgovorene riječi u istinitosti i djelotvornosti, u društvenoj korisnosti i opravdanosti, u toleranciji i etici, u estetici i govorno-jezičnoj ispravnosti te u kulturi uopće." (Škarić, 2003: 9). U Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva (Simeon, 1969) javni govor se definira kao onaj govor koji služi za potrebe vezane uz politiku, znanost, književnost, administraciju, ekonomiju itd. Ako se javni govor ponajprije veže uz politiku, onda svakako zaslužuje više pozornosti u znanstvenim krugovima. I Zarefsky (2009) za politički diskurs ističe da je to prvenstveno diskurs javne sfere, koji reflektira obilježja specifične političke kulture. Nadalje, Inić (1984) ističe jezik kao vrlo važno sredstvo u političkom životu, i zato smatra presudnim da se "njegovi korisnici uspješno sporazumijevaju u interesu demokratskog obavljanja društvenih poslova" (Inić, 1984: 2).

Aktivnost hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu važna je za hrvatski narod, jer oni predstavljaju Hrvatsku u Europi i stoga je u interesu hrvatskog naroda, pa tako i političara i stranaka čiji su dio, da to rade na što bolji način. Budući da je govor njihov glavni alat, tom segmentu njihove aktivnosti treba posvetiti zasluženu pozornost.

U literaturi o govorništvu (Visković 1997, Hauser 1986) retorika se dijeli na vještinu argumentacije (umijeće mišljenja) i elokvenciju ili oratorstvo (umjetnost izražavanja). Visković (1997) vještinu argumentacije definira kao "sposobnost dokazivanja opravdanosti i neopravdanosti odgovora na neka sporna pitanja iznošenjem dobrih razloga (argumenata) za ili protiv tih odgovora", dok oratorstvo čine elementi govorničke vještine (kvaliteta glasa, trajanje govora, način izgovora, izbor leksika i sintakse, improvizirani ili čitani govor, raspored govora,

geste, ozbiljnost i humor, stilske figure, izrazi osjećaja i strasti itd.) o kojima više ili manje ovisi uvjerljivost argumentacije (Visković, 1997: 9). Za Viskovića je dobra retorika (ona koja postiže najveću snagu uvjerljivosti) ona u kojoj je postignuta ravnoteža argumentacije i stila.

Ovaj rad će se usredotočiti na govornu izvedbu i argumentaciju hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu. U prvom dijelu predstaviti će se teorijski okvir govorne izvedbe i argumentacije u političkom diskursu, dok će se u drugom dijelu izložiti metodologija, provedena istraživanja te analiza govora hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu (saziv 2013./2014.).

1.1. Govorna izvedba

Kako navode fonetičari (Škarić, 2003) i lingvisti (Škiljan, 2007) u skladu s antičkom retoričkom tradicijom, u govornikove sposobnosti ubrajaju se sposobnost iznalaženja prave teme (*inventio*), pravilnog razmještanja građe (*collocatio*), jezičnog i stilističkog oblikovanja govora (*elocutio*), ispravnog izricanja (*actio*) i pamćenja (*memoria*).

Aristotel (1989) u trećem dijelu "Retorike" ističe da se bavljenje govorom treba sastojati od tri dijela, "prvo, izvora iz kojih se izvode metode uvjeravanja, drugo, načina držanja govora (dikcija, stil, sastavljanje i držanje govora) i treće, raspored dijelova govora" (Aristotel, 1989: 165).

Aristotel ističe važnost stila jer "nije dovoljno samo raspolagati argumentima koje treba izložiti, već je potrebno da ih i iskažemo kako valja, a upravo to mnogo doprinosi da govor ostavi određeni utisak" (Aristotel, 1989: 165). Napominje kako je do sada u knjizi pisao o tome "što stvarima daje uvjerljivost" i "o vrijednosti koja govoru osigurava način rasporeda uvjerljivog pri izlaganju", a da je "najdjelotvornija, iako to do sada nitko nije istraživao deklamacija", pod kojom podrazumijeva gestikulaciju i sugestivno izlaganje (Aristotel, 1989: 165).

Deklamaciju definira kao "korištenje glasa, kako se njime valja koristiti u odnosu na svako osjećanje, to jest kad treba glasno, kad tiho, a kad osrednje govoriti; dalje, kako se

koristiti intonacijom, to jest kad treba govoriti visokim, kad dubokim, a kad osrednjim tonom, i naposljeku, kakvim se ritmom poslužiti u pogledu svakog osjećanja", te izdvaja tri ključne točke na koje se obraća pažnja "raspon glasa (snaga, jačina glasa), harmonija (intonacija) i ritam" (Aristotel, 1989: 166). Smatra da se deklamacijom treba baviti, jer sve što istražujemo, a vezano je uz govorništvo važno je za javno mnijenje, pa smatra da deklamaciji "treba posvetiti pažnju, ne kao nečemu opravdanom, već kao nečemu nužnom" (Aristotel, 1989: 165). Dobar govornik, opravdano se jedino treba koristiti činjenicama, no napominje da "usprkost tome, deklamacija, kao što je rečeno, zahvaljujući poročnosti slušatelja, ima veliku moć" (Aristotel, 1989: 166).

Platon se u svom djelu "Fedar" bavio samom prirodom i ulogom retorike u grčkom javnom životu, pa je u sklopu toga pisao i o govornoj izvedbi. Fokus je stavio na razliku između govorne i pisane riječi, odnosno govorenja i čitanja tijekom javnoga nastupa. U dijalogu Sokrata i Fedra o govornoj riječi, Platon daje veliku prednost govoru, a pisanu riječ smatra tek podsjetnikom. Sokrat kazuje: "To je ona koja se znanjem upisuje u dušu učenika, koja se može sama braniti, a znade komu valja govoriti, a pred kim šutjeti." Fedar dogovara: "Misliš na živu i oduhovljenu riječ znalca, kojoj bi se napisana riječ s pravom mogla nazvati tek slikom." (Beker, 1997: 94).

Kada se govori o važnosti govorne izvedbe, treba spomenuti i najvećeg grčkog govornika - Demostena, koji je kada su ga upitali koje su tri stvari najvažnije za uspješan javni govor, rekao: "Izvedba, izvedba i izvedba."

I u doba rimskog govorništva, izvedba je imala važno mjesto, pa tako Beker (1997) prenosi Ciceronove riječi da izvedba jedina vlada govorom; bez nje vrhunski govornik ne može postići nikakvu vrijednost, a osrednji će, kad je savlada, često nadmašiti vrhunske. Ciceron je smatrao da je govornik (kao sastavljač govora) sličan pjesniku, a kao izvođač blizak glumcu (Beker, 1997: 39). Pridavao je važnost dobrom glasu te izvedbi, a ona je uključivala i poznavanje tjelesnih pokreta (kinezika), gesta, izraza lica (mimika) ... Ako se hijerarhijski postave Ciceronova promišljanja, na prvom mjestu govornik treba govoriti uvjerljivo, zatim imati dobru izvedbu, a tek je na posljednjem mjestu glas, koji je, naprimjer, kod glumaca hijerarhijski najvažniji (Varošaneć-Škarić, 2010: 20).

Varošaneć-Škarić (2010) citira Kvintilijana koji kaže da "glas djeluje auditivno - na uši, geste; vizualno - na oči: na dva osjetila preko kojih emocije prodiru u dušu." Ističe kako je

"usmeno izlaganje govora i dobilo naziv prema glasu (*pronuntiation*), dok je izvođenje (*actio*) dobilo naziv po pokretu" (Varošanec-Škarić, 2010: 27).

Kvintilijan je u 11. knjizi svoga djela "Obrazovanje govornika" pisao i o samom održavanju govora. Najveći rimski učitelj govorništva isticao je važnost verbalnih i neverbalnih dijelova govorne izvedbe. Uz to Kvintilijan uzima u obzir i publiku, te ističe kako "govornički stil treba prilagoditi publici, klijentima, vrsti suda, vrsti skupa, procesa, parnice. Govor i glas ovise o skupu, o tome govori li se pred jednim sudcem, pred ozbiljnim skupom senatora ili pred kolebljivom masom, nadalje, treba uzeti u obzir i naobrazbu publike, obraćamo li se obrazovnom sudcu, vojniku, seljaku" (Varošanec-Škarić, 2010: 28). Pa ne čudi njegov savjet da "govor treba prilagoditi slušateljstvu pa valja održati drugačiji govor ako govorimo pred carem ili pred običnim pukom" (Beker, 1997: 69). Govoreći o Kvintilijanovim razmatranjima o glasu, Varošanec-Škarić (2010) zamjećuje da mu je težnja bila na ugodnom, a ne velikom glasu, te prema ugodnom zvuku (Varošanec-Škarić, 2010: 26).

Danas postoje mnoge knjige i priručnici koji pružaju savjete za dobru govornu izvedbu. Tako naprimjer, Nelson (1996) u svojoj knjizi *Confidence in Public Speaking*, dobru izvedbu karakterizira kao "onu koja zvuči govorno, prirodno i spontano. Bitno je da publika stekne dojam da se s njima razgovara, a ne da se njima govori." Nelson daje i naputke kako to postići: "govoriti razgovijetno, gledati publiku i na taj način održavati kontakt s njom, izbjegavati bilo kakve pokrete koji bi odvlačili pozornost publike i odavali nervozu. Važna je dobra dikcija, ugodan glas, prirodna gestikulacija i fluentnost govora, dakle izbjegavanje zamuckivanja, poštapalica i sličnog." (Nelson, 1996: 236).

Osborn (1997) između uobičajenih savjeta za govornu izvedbu ističe i važnost stava samoga govornika: "Govornik mora osjećati želju da djeluje na svoju publiku, želju da ih dirne svojim govorom, da ih osvijesti čak i promijeni neke ustaljene stavove, a to se mora vidjeti i iz načina govora. Naime, način govora otkriva energiju, entuzijazam govornika i publici daje znak da mu je istinski stalo do onoga što govori." (Osborn, 1997: 204). Složit ćemo se da je to posebice važno u govornoj izvedbi političara.

Škarić (2003) govor određuje kao "multimedijalan", naspram pisanog izraza koji je "unimedijalan". Napominje da je "u govoru sustav jezičnih znakova samo jedan između ostalih. A ostali su: ljudski glas, mimika, gesta i opće ponašanje čovjeka u govornoj prilici." (Škarić, 2003: 27).

Varošaneć-Škarić (2010) u javne govornike ubraja nastavnike, političare, poslovne ljude, glumce, pjevače, te govornike u elektroničkim medijima (voditelji, spikeri, reporteri i ostali novinari). Javne govornike moguće je okarakterizirati kao vokalne profesionalce, odnosno osobe čiju je profesionalnu djelatnost moguće svrstati u jednu od sljedećih kategorija: instruktori/nastavnici (nastavnici, odgajatelji, treneri), izvođači (pjevači, glumci, zabavljači), osobe koje glas koriste prvenstveno za uvjeravanja (političari, odvjetnici, svećenici, menadžeri ...), uslužni djelatnici (operatori, konzultanti) te osobe u interventnim službama (policajci, vatrogasci, hitna medicinska pomoć, kontrolori prometa) (Södersten i Lindhe, 2007).

Javni govornici često ne govori samo u svoje ime, što je posebice prisutno u politici, gdje su političari izabrani od naroda i za narod, i trebali bi kroz svoje govore artikulirati želje javnosti koja ih je izabrala, ali često i stavove političkih stranka kojima pripadaju. Zbog svega navedenog, političari imaju veću odgovornost za vrijeme javnog govorenja, te bi se za svaki javni nastup trebali i pripremati. No, unatoč tome kod političara je zamjetno čitanje govora, što Škarić (2003: 26) oštro kritizira: "Izricanje govora mora biti govoreno - ne čitanje napisanog." Savjetuje govorniku da "umjesto u slova gleda ljudima u oči, umjesto gledanja redaka neka sluša vrijeme, umjesto slika riječi neka vidi misli! Svim hodačima prema govornicama valja povaditi tekstove iz džepova, svim govornicima istrgnuti tekstove iz ruku." (Škarić, 2003: 26). A za posljednu fazu pripreme govora, govornu izvedbu, kaže: "Tu se cjelokupno govorničko školovanje i cijela priprema govora sabire u sadašnjost. Govornik zaboravlja da je ikad išta pripremao i govorio kao da sad stvara pa slušači to čuju kao sadašnju misao, sadašnje nadahnuće i kao prirodnu sposobnost da se dobro govori" (Škarić, 2003: 74).

1.2. Argumentacija

Aristotel (1989) na početku prve knjige "Retorike" definira retoriku kao "sposobnost teorijskog iznalaženja uvjerljivog u svakom datom slučaju" (Aristotel, 1989: 6). Perelman (1982) navodi da se Aristotelova retorika bavi govornikovom tehnikom u obraćanju publici okupljenoj na javnom trgu - "grupi ljudi kojoj nedostaje i specijalizirano znanje i sposobnost da slijedi podugačak lanac argumenata."

U suprotnosti s antičkom retorikom, tvrdi Perelman (1982), "Nova retorika se bavi diskursom namijenjenom bilo kojoj vrsti publike – gomili na javnom trgu ili skupini specijalista, jednoj osobi ili cijelom čovječanstvu. Ona čak ispituje argumente namijenjene samom sebi u privatnom promišljanju ili u onom na što se danas referira kao interpersonalna komunikacija." Stoga on vidi argumentaciju kao "djelovanje na publiku, čiji je cilj promijeniti uvjerenja publike putem diskursa, i ona se trudi postići susret misli umjesto nametanja volje putem prisile ili uvjetovanja. Stoga, nije nešto neznačajno biti osoba uz čije mišljenje vezemo neku vrijednost. Slično tome, važno je moći govoriti u određenim okolnostima, biti glasnogovornikom za grupu, instituciju ili državu i biti saslušan." (Perelman, 1982: 11).

Argumentacija je stoga važna i za govornike i za publiku, i za političare i za narod. Škarić (2011) definira argumentaciju kao "oblikovanje teksta, kojim se pridobiva razumski (...). Snaga argumenata u pridobivanju ne leži u snazi istine koju oni iznose nego u uvjerenju slušatelja da bi izneseno moglo biti istinito. Retorika općenito ne traga za istinom nego za prihvatanjem onog što govornik zastupa." (Škarić, 2011: 13).

Argumentativni čin sastoji se od tvrdnje, određenog slušateljstva, okolnosti i razloga odnosno potkrijepa (Perelman, 1958). Tvrdnja ili teza treba biti jedna izjavna, stilski neobojena rečenica koja je branjiva, netrivialna i zanimljiva publici. Da je tvrdnja branjiva znači da govornik mora moći naći barem jedan jaki argument za navedenu tvrdnju. Istovremeno ona mora obuhvaćati nešto s čime se publika neće složiti, čime se zadovoljava kriterij netrivialnosti. Škarić (2011: 24) ističe da "vrijednost tvrdnje raste što je početni disens naglašeniji, što onda i implicira veće poteškoće pri argumentiranju."

Postoje četiri vrste tvrdnji koje su podijeljene prema pitanju kojim se bave te načinom na koji su formulirane (Fahnestock i Secor, 2004). Činjenične tvrdnje odgovaraju na pitanje "što je nešto" i odnose se na narav stvari. Uzročno-posljedične tvrdnje odgovaraju na pitanje "zašto je nešto" i bave se vezom uzroka i posljedice. Vrijednosne tvrdnje odgovaraju na pitanje "kakvo je nešto", a političkim se tvrdnjama izjavljuje "što treba učiniti".

U političkim govorima najzastupljenije su političke tvrdnje jer govornik može pomoću njih osvijestiti publiku na postojanje problema te uvjeriti publiku da je rješenje koje govornik nudi najbolje u određenom trenutku. Prema Fahnestock i Secor (2004) politička tvrdnja je sastavljena od tri dijela. U prvom dijelu političke tvrdnje nužno je osvijestiti publiku o postojanju problema. Taj se dio političke tvrdnje naziva preliminarna argumentacija. Koliko će se pozornosti posvetiti tom dijelu ovisi o tome koliko je publika svjesna postojanja problema.

Zatim slijedi iznošenje konkretnog prijedloga za poboljšanje ili promjenu stanja na koje je preliminarnom argumentacijom ukazano, drugim riječima, govornik izriče svoju tvrdnju. Posljednja faza je iznošenje argumenata koji potvrđuju da je rješenje koje govornik nudi najbolje u određenom trenutku. To se može postići ukazivanjem na dobre posljedice koje slijede iz tog prijedloga, na loše posljedice koje će se tim prijedlogom izbjeći i ukazivanjem na etičnost prijedloga (Fahnestock i Secor, 2004: 266-303).

U argumentiranju sama tvrdnja nije dovoljna, da bi se postiglo uvjeravanja potrebno je tvrdnju potkrijepiti očitostima koje onda povezujemo uz tvrdnju logičkim vezama. Pa tako Groarke (2013: 7) definira argument kao niz ponuđenih razloga koji podržavaju tvrdnju. Škarić (2011) određuje očitost kao "članak u argumentu koji je publici sam po sebi prihvatljiv. On nije sporan na način da bi ga trebalo argumentirati, ali može biti upitna njegova točnost pa se na njega prigovara s ispravkom pogrešnog navoda ili se propitkuje točnost navoda." (Škarić, 2011: 25).

Očitosti mogu biti raznovrsne: definicije, toposi, stereotipi, citati, autoriteti, zakoni, slučajevi (primjeri), ilustracije, podatci, činjenice, svjedočenja. Očitosti mogu biti povezane s tvrdnjom putem pet logičkih veza: dedukcija, indukcija, analogija, kauzalnost i semiotičnost. Činjenice moraju biti provjerljive i dokazive i nikada ne smiju biti diskutabilne. Neka tvrdnja može biti argumentirana i primjerima, jednako kao i statistikom i podacima. Svjedočenje ili argument autoriteta još je jedan od načina argumentiranja neke tvrdnje. U argumente se ubrajaju još i pojedinačni primjeri, usporedbe, kontrasti, disjunkcije, definicije (Škarić, 2011).

Škarić (2011: 7) ističe kako svi argumenti nisu jednake jakosti: "Od snažnih uvijek postoje još snažniji te se ni za kojeg ne može reći da je najsnažniji, da se jače od toga ne može zamisliti." U velikom skupu općih mjesta, postoje vrlo različite težine, od onih čvrstih aksioma, preko znanstvenih istina, pouzdanih definicija, kompetentnih mišljenja autoriteta, pouzdanih podataka, do statistički valjanih pokazatelja, pouzdanih svjedoka sve do dvojbenih izreka i poslovice i lažnih pristranih svjedočenja. Zbog njihove različite snage, argumenti nisu podjednako izdržljivi. Također, ni sve logičke veze nemaju jednaku snagu. Škarić (2011) ističe da je najjača deduktivna veza, jača od induktivne jer induktivna ovisi o čvrstoći, broju slučajeva koji generiraju opći sud. Analogija je među njima najslabija jer se vezuje uz sličnost, a kauzalnost može biti također različitog stupnja pouzdanosti jer ona sama ovisi od toga koliko je čvrsto argumentirana. Kao najslabiju navodi znakovitost ili semiotičnost jer jako ovisi o interpretaciji koja je ili konvencionalna ili trenutačna.

Što su činjenice koje koristimo za argumentaciju čvršće urezane u svijest slušača, što su zornije predočene, što se navedeni podaci daju bolje provjeriti, što su svjedoci vjerodostojniji, autoriteti slavniji i istovjetni slučajevi brojniji, to je naša argumentacija jača (Škarić, 2011: 21-27).

1.2.1. Argumentacijske pogreške

Tindale (2007) definira argumentacijsku pogrešku kao posebnu vrstu pogreške koja potkopava snagu logike u argumentu, na način da ju iskrivljuje ili na neki način prikriva. Argumentacijske pogreške se događaju kada se za određenu tvrdnju navodi argument koji je pogrešan, a koji izgleda poput valjanog. One mogu biti namjerne ili nenamjerne.

Pogreškama u argumentaciji bavio se još Aristotel (Kišiček, 2010), koji je napravio prvi popis pogrešaka u djelu "O sofističkim pobijanjima". Svoj rad Aristotel započinje rečenicom: "Neki oblici zaključivanja su dobri, a neki samo izgledaju kao dobri, ali su zapravo pogrešni."

Najvažniji doprinos i najopsežniji pregled pogrešaka daje Charles Hamblin u svojoj knjizi *Fallacies*, gdje iznosi više od 200 argumentacijskih pogrešaka (Kišiček, 2010: 130). Hamblin (1970: 12) definira pogrešan argument kao "argument koji izgleda poput valjanog, ali on to zapravo nije." Copi i Cohen (1990: 91) pogreške tumače kao greške u načinu zaključivanja. Weston (1992: 52) pogreške u argumentaciji definira kao greške u procesu argumentiranja. Pogreškom se naziva nešto što narušava dobru argumentaciju, naglašavajući da je za razumijevanje pogrešaka važno poznavati pravila argumentacije koja se krše. Pogreške u argumentaciji također imaju retoričnost jer moraju izgledati kao pravi argumenti, ako žele uvjeriti sugovornika ili publiku u ispravnost tvrdnje. Kod Škarića (2011) čitamo: "slikovito se lažni argumenti mogu odrediti kao parafraze pravih argumenata. Naime, u njima se prepoznaju konture pravih, ali imaju ozbiljnu devijaciju koja ih diskvalificira. U logičkoj definiciji lažni argumenti su figure čije konture odstupaju od oblika ispravnih argumenata." (Škarić, 2011: 85).

Postoji razlika između slabog i pogrešnog argumenta prema Walton (2007). Pogrešan argument je gori od slabog ili ne ispunjava teret dokaza. To je varljiva sofistička taktika kojom se nastoji izvući najbolje u govoru na neprimjeren način (Walton, 2007: 173).

Nadalje, Škarić (2011: 85) navodi da lažnih argumenata ima dvije vrste s obzirom na namjeru onoga koji se njima služi. Mogu biti namjerni pa se zovu sofizmi (pa ih je moguće pribrojiti skupu smicalica) ili nenamjerne pogreške pa se zovu paralogizmi. Freely i Steinberg (2005) govore o preprekama jasnom razmišljanju i pogreške svrstavaju u jedan tip takvih prepreka koje su "(...) profinjene i ne jasno uočljive pa time i varljivije. One nisu u prvi mah uočljive jer nalikuju ispravnom i razumskom razmišljanju." Nadalje, ističu da je pogreške lako prepoznati kada su izolirane, međutim kada su stavljene u kontekst i izrečene kao dio argumenta, teško ih je primijetiti (Freely i Steinberg, 2005: 172).

Suvremenu klasifikaciju argumentacijskih pogrešaka napravio je Christopher Tindale (2007), koji se smatra jednim od vodećih autoriteta na području teorije argumentacije. Tindale (2007: 1) pogrešku definira kao specifičan način pogrešnog rezoniranja koje ozbiljno potkopava snagu razumskog argumenta. Tindale razlikuje pogreške diverzije (irelevantnosti), pogreške strukture, pogreške u jeziku, *ad hominem* argumente, ostale ad-argumente, pogreške u zahvaćanju uzroka, pogreške u uzročno-posljedičnim vezama i pogreške u analogijama.

Pogreška irelevantnosti je pogreška koja se nalazila već i na Aristotelovom popisu pogrešaka, i obuhvaća pogreške *straw man*, *red herring* i irelevantan zaključak. Pogreška *straw man* uključuje pretpostavku i dodjeljivanje nekog stava suparniku, a zatim se taj stav napada i odbacuje. To je izravno pripisivanje nekih stavova protivniku, koji ili uopće nisu oni koje protivnik zastupa ili su na neki način iskrivljeni. Time argument kojim se napada nečije stajalište zapravo odvlači pozornost s pravog stajališta te osobe i zbog toga je pogrešan. *Red herring* je argumentacijska pogreška odvlačenja pozornosti na drugu temu odnosno prelazak s jedne teme na drugu ili neki drugi aspekt iste teme, kako bi time slušatelji zaboravili prvu temu. Irelevantan zaključak poznat još i kao *ignoratio elenchi* ili *non sequitur* je zaključak koji ne slijedi iz premise, odnosno ne postoji veza između premisa i onog što je iz njih zaključeno.

Argumentacijske pogreške strukture imaju pogrešku u strukturi ili formi argumenta. Argument je postavljen tako kao da zaključak mora slijediti iz premisa, ali zbog načina na koji su pojmovi i uvjeti unutar argumenta organizirani, zaključak ne slijedi iz premisa. Osim pogreške uskraćivanje dosljednosti, sadrži i pogreške distribucije, koje se odnose na nevažeće silogizme.

Pogreške u jeziku nastaju svjesnim ili nesvjesnim stvaranjem nejasnoća, te dvosmislenosti. Pogreške jezika dijele se na dvosmislenost, ekvivokaciju, neodređenost, kompleksno pitanje i *petitio principii*. Dvosmislenost se može javiti iz nejasne rečenične

strukture ili kada se riječi, jasne same po sebi, stave u raspored koji izaziva nejasnoću. Ekvivokacija uključuje mijenjanje značenja termina, koncepta ili fraza za vrijeme argumentacije. Time takav argument postaje argumentacijska pogreška. Neki termin može biti uveden u raspravu s jednim značenjem, a tijekom rasprave može se pretpostaviti neko drugo značenje. *Petitio principii*, vrsta je cirkularne definicije. Škarić (2011: 85) *petitio principii* naziva "neispravnim, tj. cirkularnim silogizmom ili entimemom". Pogreška je u tome što način definiranja ne pojašnjava ono što se definira, već i samo zahtijeva objašnjenje.

Ad hominem argumentima se umjesto tvrdnje napada govornika. Kada je taj napad problematičan zbog nelogičnosti za sam cilj argumentacije, govorimo o argumentacijskim pogreškama. Ta vrsta pogreške obilno je zastupljena u političkim raspravama, te Walton (2007) ovu pogrešku u argumentaciji navodi kao vrlo čestu u političkom diskursu. Već je Aristotel govorio o etosu govornika i važnosti vjerodostojnosti govornika, posebice u političkom govorništvu, stoga je napad na tu vjerodostojnost od posebne težine. Tindale (2007) ističe: "U brojim govorničkim vrstama koje uključuju raspravljanje ili polemiziranje o određenim problemima, osobnost govornika često dolazi do izražaja pa je i napad na tu osobnost, bilo zbog određenih karakteristika, situacije ili okolnosti, česta strategija argumentacije." (Tindale, 2007: 81). *Ad hominem* pogreške se dijele na generalni *ad hominem*, uvredljivi *ad hominem* (*ad personam*), situacijski *ad hominem* (zasnovan na okolnostima, ne tiče se toliko karaktera osobe koliko okolnosti vezanih za osobu i dotičnu temu), *tu quoque* i krivnja zbog povezanosti.

Ad argumente čini veća skupina dosta čestih pogrešaka koji se dijele na: *argumentum ad populum*, *argumentum ad baculum*, *argumentum ad misericordiam*, *argumentum ad ignorantiam* i *argumentum ad verecundiam*. *Argumentum ad populum* temelji se na tvrdnji da je nešto točno, jer većina ljudi tako misli, jer se većina s tim slaže, ali se zapravo radi o pogrešci temeljenoj na stereotipu. Pogreška se u *ad baculumu* iskazuje u obliku prijetnje ako suprotna strana ne izvrši ono što se od nje očekuje, a *ad misericordiamom* se nešto tvrdi pozivajući se na osjećaje, posebno na sažaljenje. Ipak, nisu svi *ad misericordiami* pogrešni. U uzbuđujućoj strategiji, naprimjer, poziv na osjećaje je bitan, pa se u tom slučaju neće smatrati pogreškom. *Ad ignorantiam* se sastoji od izvođenja zaključka koji se temelji na nedostatku dokaza koji bi potvrdili suprotno. Pozivanje na autoritet često je u retorici, već je i Aristotel odredio da su *toposi* između ostalog ono što misle najmudriji ljudi. Tako Škarić (2011) upozorava da kod argumenta autoriteta treba više misliti na ograničenja i na greške koje mogu proizvesti prihvatanja autoriteta: "Autoritet mora biti vjerodostojan, što znači da se priznaju samo ona njegova mišljenja za koja je kompetentan" (Škarić, 2011: 87). Treba pripaziti da autoritet nije

u sukobu interesa ili provjeriti postoji li unutar struke oprečna mišljenja. Pa tako Dekan nije valjan autoritet za procjenjivanje uspješnosti fakulteta kojeg vodi. Ako se argument autoriteta pogrešno koristi, tada se radi o argumentacijskoj pogrešci *ad verecundiam*.

Pogreške u zahvaćanju uzroka dijele se na pogrešku prenaple generalizacija, *secundum quid* (*sweeping generalization*), *gambler's fallacy*, pogrešku iz nedostatne statistike te pogrešku iz pristrane statistike. Prenapla generalizacija je argumentacijska pogreška koja se javlja kada se zaključuje na temelju premalo dokaza. Generalizacija utemeljena na manjem uzorku grupe prenosi se na čitavu grupu.

Pogreške u uzročno-posljedičnim vezama su *post hoc ergo propter hoc*, krivo tumačenje uzroka, *ab utile* i *slippery slope*. Kod *post hoc ergo propter hoc* (nakon toga, dakle, zbog toga) pogreška je u tome što se dva događaja uzročno posljedično povezuju samo zato što su vremenski povezani. Pogreška "skliski teren" (*slippery slope*) je argumentacijska pogreška u kojoj se naglašava negativna posljedica, a nije sasvim jasno kako će određeni uzrok dovesti do negativne posljedice. *Ab utile* je pogreška u kojoj se, za razliku od pogreške *slippery slope*, ističu pozitivne posljedice kako bi se podržala argumentacija, to jest iznalaženju i iznošenju štetnosti za protivnika od njegova stava, a korist od prihvatanja našega. Pogreške u analogiji događaju se zbog krivih analogija, odnosno premale sličnost između dvije pojave da bi analogija bila zdravorazumski prihvatljiva. Tu spadaju pogrešna analogija, pogrešno pozivanje na prethodnika (ova pogreška je slična pogrešci *slippery slope* jer ukazuje kakve će posljedice slijediti zbog toga što je slučaj analogan nekom drugom), dvije nepravde analogijom i zanemarivanje alternativa. Kod pogreške zanemarivanje alternativa, nudi se samo jedan (ili dva) moguća ishoda neke akcije ili odluke, zanemarujući pritom sve druge mogućnosti (Tindale, 2007). Prema Westonu (1992) najčešće argumentacijske pogreške su zanemarivanje alternativa i generalizacija iz nepotpune informacije. Najčešće pogreške u Hrvatskom saboru prema analizi Kišiček i Stanković (2011) su *ad populum*, *ad hominem*, zanemarivanje alternativa, *red herring*, *ad misericordiam*, generalizacija iz nepotpune informacija, *non sequitur* i *ad baculum*.

1.3. Političko govorništvo

1.3.1. Povijesni pregled političkog govorništva

Povijest političkog govorništva zapravo je povijest demokracije (Hart i Dillard, 2006). Političko govorništvo je uvijek cvjetalo kad je i demokracija cvjetala. I Škarić (1999) u uvodu knjige "Glasoviti govori", ističe: "Govorništvo je alat demokracije. Demokracije ne može biti bez govorništva, ali i obrnuto - demokracija pogoduje razvoju govorništva. Želi li tko ukinuti demokraciju, najprije mora utišati govor (...)" (Škarić, 1999: 10).

Aristotel (prema Hart i Dillard, 2006) podsjeća kako je za političko govorništvo svojstveno neimanje pravila, budući da ono razmatra sredstva, a ne krajeve. Drugo, političko je govorništvo bez pravila budući da se ono usmjerava na budućnost, na ono što bi trebalo napraviti, a budućnost je neprovidna. Treće, političko je govorništvo bez pravila zato što stvara odluke zabranom koje ograničavaju cijelu populaciju i četvrto zato što je višeglasno i zato mora ugoditi mnogostrukim i različitim glasovima.

Aristotel (1989: 18) navodi pet glavnih točaka na koje se svodi ono o čemu se ljudi savjetuju, a o čemu politički govornici izriču svoje stavove: prihodi i rashodi, rat i mir, obrana zemlje, uvoz i izvoz proizvoda i zakonodavstvo. Prema Hart i Dillard (2006) njegov popis je i dalje valjan, samo što bi se još moglo nadodati i područje ljudskih prava.

Političko je govorništvo cvalo u antičkoj Grčkoj, te se usavršavalo u Rimu u vrijeme Cicerona, posebice u skupštini i senatu gdje su se predlagali i donosili zakoni i gdje se raspravljalo o obrani zemlje. Političko govorništvo počinje slabiti u vrijeme Rimske Republike (455. pr.n.e.) kada su carevi držali moć u svojim rukama. Za vrijeme Rimske Republike dinastije su se izmjenjivale s despotizmima te je nestalo javne sfere.

Za vrijeme srednjeg vijeka, političko se govorništvo razvijalo u sklopu crkvenih rasprava te na forumima, gdje su crkveni oci raspravljali o teološkim pitanjima (Hart i Dillard, 2006). To je bilo "okrnjeno" političko govorništvo, budući da je određenje tko je mogao govoriti, što je mogao govoriti i čime je ono moglo rezultirati bilo ograničeno autoritetom Pape.

Renesansa je otkrila klasične pisce retorike, no političke prilike nisu bile takve da bi omogućile snažnu demokraciju. I dok epideiktčko govorništvo može cvjetati u bilo kakvoj

političkoj kulturi (autoritarnoj ili republikanskoj), a sudsko govorništvo napreduje svugdje gdje se primjenjuju zakoni, političko govorništvo zahtijeva demokraciju za svoje usavršavanje. Renesansni pisci kao što je Thomas Wilson, pisali su o političkom govorništvu, no to je bilo više akademski usmjereno (Hart i Dillard, 2006). Tek će u osamnaestom stoljeću proučavanje retorike postati ponovno trodijelno. Do tada će političko govorništvo biti samo proučavanje estetike, drugim riječima javni jezik tretiran kao umjetnički izraz, a ne kao važan dodatak građanskog života (Hart i Dillard, 2006).

Političko govorništvo je ponovno revitalizirano razvitkom Britanskog parlamenta. I put političkog govorništva u Ujedinjenom Kraljestvu bio je često vijugav. Prije kraja druge polovice sedamnaestog stoljeća, Parlament je bio samo izraz kraljevog zahtjeva te je mogao bio razriješen po njegovoj želji. Revolucija 1688. godine te prolaz engleske Povelje o pravima 1689. godine, označile su početak parlamentarne kontrole vlade. Veliki trenutci britanske političke prošlosti bili su povezani s parlamentarnim trenucima u kojima su dominirala imena Bolingbroka, Walpolea, Chesterfielda, Pitta, Gladstonea (Hart i Dillard, 2006). Unatoč tome, proći će još mnogo godina prije nego Parlament usvoji sve stavke savjetodavne vlade (slobodni i otvoreni izbori, potpuna transparentnost političkog djelovanja i sl.).

Povijest Sjedinjenih Američkih Država također je važna za političko govorništvo (Hart i Dillard, 2006). Puritanski i anglikanski kler dominirao je javnom sferom prvih sto godina američke nacije, no osamnaesto stoljeće uvodi kolonijalne skupštine što je predstavljalo demokraciju, makar u njezinom najneuglađenijem obliku. Sastanci grada Nova Engleska također su nagovijestili takav razvoj političkog govorništva, mogućnost koja je specificirana u prvom legalnom zakoniku koji su uspostavili europski kolonizatori (*Body of Liberties*) u Massachusettsu 1641. godine. Tim je zakonikom omogućeno da: "Svatko bilo stanovnik ili stranac, slobodan ili neslobodan, ima slobodu da dođe u bilo koji javni sud, vijeće ili na sastanak grada, i putem govora ili pismeno postavi bilo koje zakonsko, pravovremeno ili činjenično pitanje" (Oliver 1965, prema: Hart i Dillard, 2006). Svaki veliki trenutak političkog govorništva osigurao je sljedeće važne trenutke: Ustav je oblikovan u savjetodavno tijelo, što je bio proces koji je istovremeno ojačao lokalnu i nacionalnu demokraciju. Svaki od tih trenutaka bio je popraćen s velikom dramom, zato što je svaki iziskivao donošenje čvrstih odluka o nesigurnim pitanjima, što je bit političkog govorništva.

Povijest pokazuje kako je političko govorništvo različito od smutnja, zatvorenih vrata, netransparentnih odluka (Hart i Dillard, 2006). No, publicitet političkog govorništva je medalja s dvije strane: budući da političko govorništvo omogućava različitim osobama borbu za različite

programe, ono ima atletsku kvalitetu. Jednom kada rasprava započne, ona prati svoj vlastiti tijek, često sa strašću ideja i sa strašću ljudske interakcije koje premašuju njihove osobne zamisli (Hart i Dillard, 2006).

1.3.2. Karakteristike političkog govorništva

Aristotel (1989) u prvoj knjizi "Retorike" iznosi tri vrste govora koje odgovaraju trima vrstama slušatelja. Prema Aristotelu (1989) svaki se govor sastoji od tri elementa: "lica koje govori, predmeta o kojem govori i lica kojem se obraća pod kojim podrazumijevam slušaoca na koga se odnosi krajnji cilj, ili predmet govora. Dosljedno tome, ima nužno tri vrste govorništva: političko (savjetodavno), sudsko i epideiktčko." (Aristotel, 1989: 14).

Škarić (2003) kada govori o toj podjeli, pojašnjava da je ona dobivena kriterijima auditorija, teme, funkcije, ambijenta i argumentacije. Nadalje, ističe da je "u pohvalnom (i pokudnom) govoru argument etika, u političkom društveni probitak, a u sudskom istina. Kasnije se izdvajaju još i vojnički, duhovni i znanstveni govori." (Škarić, 2003: 13).

Janošević (2003) navodi još prigodne govore, duhovne govore, vojničke govore, političke govore, sudske govore, parlamentarne govore i akademske govore te političke besjede.

Reike i Sillars (2000) navode kako je politička argumentacija, uz sudsku, najstarija zabilježena argumentacija. Već je Aristotel pisao o načinima uvjeravanja, pa tako i o uvjeravanju karakterističnom za političke govore. Govorom se može uvjeravati na tri načina prema Aristotelu (1989): karakterom govornika ili etosom, raspoloženjem u koje se dovodi slušatelj ili patosom i samim govorom ili logosom, ukoliko nešto dokazuje ili se čini da nešto dokazuje.

Za političke govore najvažniji je etos ili ugled govornika, što ističe i Aristotel (1989: 81): "Predstaviti se kao čovjek određenog karaktera govorniku je korisnije u političkom, dok je izazivanje određenog raspoloženja kod slušalaca korisnije u sudskom govorništvu (...)." Stoga je logos važan za sudsko, a patos za epideiktčko govorništvo. Patosom se postiže uvjerljivost raspoloženjem koje govornik pobuđuje kod slušatelja, stoga je primjeren u svečanim govorima.

Dokazna vrijednost govora se postiže logosom kada "govornik iz uvjerljivih osobina svakog određenog prijedloga izvodi stvarnu ili prividnu istinu" (Aristotel, 1989: 7). Za uvjerljivost koja se postiže čvrstim karakterom Aristotel (1989) kaže: " (...) kad je govor takav da govornika čini dostojnim povjerenja, jer mi uopće najradije i najspremnije poklanjamo povjerenje čestitim ljudima, naročito onda kad je riječ o stvarima koje nisu jasne i u koje se može sumnjati. Povjerenje se, međutim, mora temeljiti na govoru, a ne na nekom preduvjeranju o govornikovom karakteru. Govornikov karakter je najdjelotvornije sredstvo uvjeravanja." (Aristotel, 1989: 8). Navodi tri razloga koja utječu na to da govornici budu uvjerljivi: razboritost, vrlina i dobrohotnost. Kada govornik "ima sve navedene kvalitete, ulijeva slušaocima povjerenje" (Aristotel, 1989: 81).

Prema Aristotelu, stvaranje etosa u govoru se ne događa eksplicitno, tako što govornik govori o sebi ili ističe svoje vrline, nego se etos gradi implicitno za vrijeme govora (Maingueneau, 1987: 31, u: Danler 2013). Za grčkog učitelja govorništva Izokrata kao i za rimske retoričare Cicerona i Kvintilijana etos se nije gradio za vrijeme govora, nego je etos reflektirao govornikovu stvarnu vrlinu. S obzirom na ta dva pogleda na etos u antici, Amossy (2006, prema: Danler 2013) razlikuje dvije vrste etosa: diskurzivni etos i preddiskurzivni etos. Diskurzivni etos nastaje iz govornikovog govora i predstavlja set vrlina govornika koje proizlaze iz tog govora, dok preddiskurzivni etos uporište ima u govornikovo stvarnoj osobnosti.

Fahnestock i Secor (2004) također dijele etos u dvije vrste: ekstrinzičan i intrinzičan. Ekstrinzičan etos proizlazi iz reputacije s kojom govornik dolazi, a temelji se na iskazanoj stručnosti u određenom području ili profesionalnim kvalifikacijama ustanovljenim diplomom, treningom ili certifikatom. On se odnosi na znanje i vjerovanje publike o govorniku prije govora, stoga bi se mogao usporediti s preddiskurzivnim etosom kod Amossya. Dojam koji govornik ostavi o sebi nakon govora jest intrinzični etos, koji je sličan Amossyevom diskurzivnom etosu. Naime, znali mi nešto o govorniku unaprijed ili nam je potpuno nepoznat, sam sadržaj govora i način na koji je govor održan uvijek ostavljaju dojam o govornikovom karakteru. Intrinzični i ekstrinzični etos utječu jedan na drugoga, stoga naprimjer intrinzični etos može pojačati ili oslabiti govornikov ekstrinzični etos, jer slaba izvedba navest će nas da ponovno procijenimo govornikovu reputaciju.

Suvremeni autori kada govore o ulozi etosa u uvjeravanju, imaju različita poimanja koji od dvije vrste etosa je važniji.

Naprimjer, Maingueneau (2002, prema: Danler 2013), smatra da se etos i dalje odnosi na govornikovu osobnost, no ta osobnost proizlazi iz njegovog ili njezinog načina govorenja, ali ne i izvandiskursnog znanja koje publika ima o govorniku. Govornici se obraćaju publici bilo kada i svugdje, stoga Danler (2013) tvrdi da se o etosu ne može razmišljati kao o jednom uglavljenom setu vrijednosti koji se može iznijeti i "prodati" svakoj publici bilo kada kako bi stekli njihovo povjerenje. Danas više etos nema veze sa stalnim i bezvremenskim vrijednostima (Danler, 2013: 41).

S druge strane, Groarke i Tindale (2013: 359) ističu važnost etosa u argumentaciji posebice u situacijama kada "nemamo vremena, sredstva ili mogućnosti istražiti pitanje s dovoljno detalja da odlučimo o prikladnom odgovoru." Stoga se pouzdamo u vjerodostojnost govornika.

U drugoj knjizi "Retorike", Aristotel (1989) ističe da govor mora biti demonstrativan i uvjerljiv, ali i da se govornik treba predstaviti kao čovjek određenog karaktera jer je "s obzirom na uvjerljivost, naročito u političkom, ali i u sudskom govorništvu veoma značajno da se govornik predstavi kao čovjek određenih kvaliteta i da njegovi slušaoci steknu uvjerenje da im je na neki način naklonjen, da bi i oni prema njemu na određen način bili naklonjeni" (Aristotel, 1989: 81), što stoji i za odnos političara i njihove publike i u suvremeno doba.

Aristotel (1989: 14) za političko govorništvo kaže da ono ili na nešto podstiče ili od nečega odvraća, savjetuje nešto bolje ili odvraća od nečeg goreg. Za političkog govornika svojstveno je da ima u vidu budućnost. Škarić (1999a) ističe da je politički govor okrenut prema budućnosti jer ima za cilj iznositi projekte, ocrtavati vizije i za njihovo ostvarivanje zadobivati gorljive pristaše. Naravno, kako bi to postigli potrebna je i argumentacija.

Zarefsky (2009) smatra da je u političkoj argumentaciji fokus na stjecanju i korištenju moći, o kolektivnom odlučivanju za opće dobro, o poticanju pojedinca da sudjeluje u ostvarivanju zajedničkih ciljeva i da uvjeri pojedinca da glasa za promjene. Nadalje, Zarefsky (2009) navodi da političku argumentaciju karakteriziraju: nedostatak vremenskog ograničenja, nedostatak jasnog završetka, heterogena publika i pretpostavka da je dostupna svima. Ove karakteristike ujedno stvaraju i neka ograničenja u argumentaciji (Zarefsky, 2009: 117-120).

Navedene karakteristike otežavaju identificiranje pogrešaka u političkoj argumentaciji. Na bilo kakav odmak od strateškog manevriranja lako se utječe određenim političkim uvjerenjima, a ograničenja tih karakteristika čine kreativno strateško manevriranje ne samo mogućim, nego i potrebnim. Stoga među najčešćim tipovima strateškog manevriranja Zarefsky

(2009) navodi: promjenu teme, modificiranje relevantne publike, privlačnost liberalnim i konzervativnim očekivanjima, preoblikovanje argumenta, korištenje kondenzacijskih simbola, poziv na "nepovratni trenutak" (*the locus of the irreparable*) te retoričko korištenje figura i tropa (Zarefsky, 2009: 121-125).

Navedeni primjeri strateškog manevriranja vrlo su česti u političkoj argumentaciji jer omogućavaju govornicima da raspravu završe u svoju korist. Istovremeno postavljaju ograničenja političkoj argumentaciji te ukazuju na teškoće kod vrednovanja političke argumentacije.

Karakteristično za političke govore u Europskom parlamentu jesu diskusije koje žele odrediti načine djelovanja Europskog parlamenta. U tim diskusijama praktični argumenti (Walton, 2007) imaju glavnu ulogu. Na plenarnim sjednicama, grupe zastupnika iznose izvješća ili nacрте o kojima se onda na toj sjednici raspravlja. Parlamentarni zastupnici se javljaju za riječ, te zauzimaju stajalište: podržavaju ili ne podržavaju predloženi nacрт/izvješće. Argumentacija je stoga formirana kao argumentacija za ili argumentacija protiv izvješća. Osim odlučivanja o djelovanju Parlamenta, ili prihvatanju ili odbijanju pojedinih izvješća/nacрта, zastupnici žele postići i druge različite ciljeve. Naime, često u svojim javljanjima ocjenjuju rad Europske komisije, napredak neke zemlje članice i sl. S obzirom na navedeno u Europskom parlamentu od govorničkih vrsta zastupljeni su jednominutni govori (članak 150.), kratka predstavljanja, debate i rasprave. Jednominutni govori i kratka predstavljanja zanimljiva su s argumentacijskog stajališta budući da u njima, a posebice u jednominutnim govorima, zastupnici mogu govoriti o pitanjima od političke važnosti, kao naprimjer o potrebitosti da Europska unija pošalje pomoć poplavljenim područjima u Hrvatskoj ili o lošoj prometnoj povezanosti Dubrovnika s ostatkom Unije. U kratkim raspravama tema je zadana, no one ostavljaju prostora za kritički osvrt govornika na neku situaciju, na stanje u Uniji ili na pojedini dokument koji Europski parlament želi izglasati.

1.4. Europski parlament

1.4.1. Povijest Europskog parlamenta

Europski parlament osnovan je 1952. proširenjem Zajedničke skupštine Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ). Godine 1958. preimenovan je u Europsku parlamentarnu skupštinu. Skupština koja se sastojala od 142 zastupnika, prvu je sjednicu održala 19. ožujka 1958. godine u Strasbourgu, a zatim je 30. ožujka 1962. promijenila ime u Europski parlament. Prije uvođenja neposrednih izbora, zastupnike u Europskom parlamentu imenovali su nacionalni parlamenti država članica. Tako su svi zastupnici imali dvostruki mandat.

Razvoj Parlamenta blisko je povezan s nizom uzastopnih ugovora koji su dosegli vrhunac aktualnim Ugovorom iz Lisabona. Tim ugovorima utvrđuju se pravila i područje djelovanja Unije te se tim istim ugovorima EZUČ pretvorio u današnju Europsku uniju. Stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona Parlament je postao jednakopravan partner Vijeća u zakonodavnom postupku. Lisabonski ugovor uveo je gornji i donji plafon, to jest najmanji broj zastupnika iz jedne članice ne može biti manji od šest, a najveći ne veći od 96, a ukupan broj zastupnika iznosi 750 plus predsjednik Parlamenta. Na sastanku na vrhu održanom u Parizu 9. i 10. prosinca 1974. odlučeno je da bi se neposredni izbori trebali održati 1978. ili kasnije, a od Parlamenta je zatraženo da podnese nove prijedloge kojima bi se zamijenio nacrt Konvencije iz 1960. U siječnju 1975. Parlament je usvojio novi nacrt na temelju kojeg su predsjednici država ili vlada postigli dogovor na sastanku održanom 12. i 13. srpnja 1976.

Odluka i Akt o izboru zastupnika u Europskom parlamentu neposrednim općim izborima potpisani su 20. rujna 1976. u Bruxellesu. Akt je stupio na snagu u srpnju 1978. nakon što su ga ratificirale sve države članice, a prvi izbori održali su se 7. i 10. lipnja 1979. Jedinstvenim aktom ojačana je uloga Parlamenta na pojedinim zakonodavnim područjima (postupak suradnje) te je odlučeno da se za ugovore o pristupanju i pridruživanju mora dobiti suglasnost Parlamenta.

Prvi hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu, njih 12, izabrani su na izborima 2013. godine, i to na mandat od jedne godine. Upravo ti zastupnici analizirani su u ovom radu. U svibnju 2014. održali su se europski parlamentarni izbori na kojima su se zastupnici svih

zemalja članica birali na mandat od pet godina. U predstojećem sazivu Europskog parlamenta 2014. - 2019. Hrvatska ima 11 izabranih zastupnika.

1.4.2. Struktura i organizacija Europskog parlamenta

Europski parlament jedino je neposredno izabrano tijelo Europske unije i jedna od najvećih demokratskih institucija te vrste u svijetu. Ukupno 766 zastupnika u Parlamentu zastupaju 500 milijuna građana Europske unije. Biraju ih birači iz 28 država članica jednom svakih pet godina. Nakon što su izabrani, zastupnici se organiziraju po političkoj liniji. Formiraju klubove zastupnika da bi bolje zastupali svoja stajališta.

Rad Parlamenta uglavnom se odvija u sklopu specijaliziranih odbora koji pripremaju izvješća o kojima se potom glasuje na plenarnoj sjednici, a poslovnik Parlamenta osigurava detaljan okvir za rad Parlamenta.

(<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hr/0025729351/Organizacija-i-rad.html>).

S obzirom na to da zastupa sve europske građane, višejezičnost u Parlamentu postala je jedno od njegovih najvažnijih obilježja. Dokumenti Parlamenta objavljuju se na svim službenim jezicima Europske unije i svaki zastupnik ima pravo govoriti na onom službenom jeziku na kojem želi, pa su tako i svi hrvatski zastupnici koristili to pravo i govorili na hrvatskom jeziku.

Najvažniji dio političke aktivnosti Europskog parlamenta su dnevne plenarne sjednice koje predstavljaju zaključak zakonodavnog rada odbora i klubova zastupnika. Dnevne plenarne sjednice također su forum u kojem predstavnici građana Europske unije, odnosno zastupnici u Europskom parlamentu, sudjeluju u odlučivanju na razini Unije te iznose svoja stajališta Komisiji i Vijeću.

Godinama je Parlament bio jednostavno forum za rasprave, u svojstvu isključivo savjetodavnog tijela. Međutim, na temelju neposrednih općih izbora za Parlament i aktivnog djelovanja njegovih zastupnika, Parlament je uspio osigurati veće ovlasti i steći status jednakog

partnera u postupku suodlučivanja s Vijećem na područjima koja obuhvaćaju tri četvrtine zakonodavstva Unije.

Na plenarnim sjednicama zastupnici, dužnosnici te usmeni i pismeni prevoditelji moraju poštovati vrlo stroge postupke kako bi se osigurao optimalni tijek dnevne sjednice. Dnevnim plenarnim sjednicama predsjedava predsjednik Europskog parlamenta. Predsjednik otvara dnevnu sjednicu, ponekad odavanjem počasti ili govorom o aktualnoj temi. Zapravo Parlament kontinuirano odgovara na najnoviji razvoj događaja u svim važnim pitanjima i promjena programa mu ne predstavlja problem kako bi se Uniju pozvalo na djelovanje. Utjecaj Predsjednika u tom smislu može biti odlučujući. Tijekom dnevne sjednice Predsjednik poziva govornike i osigurava propisani tijek postupka. Predsjednik također upravlja postupkom glasovanja, daje amandmane i zakonodavne rezolucije na glasovanje te objavljuje rezultate. Njegov autoritet osigurava brz tijek postupka glasovanja, koji inače može biti dug i složen.

Većina od 766 zastupnika pripada klubovima zastupnika, od kojih trenutno 7 klubova predstavlja sve ideološke tendencije u Europskom parlamentu. Neki zastupnici ne pripadaju nijednom klubu zastupnika i zovu se "nezavisni zastupnici". Upravo klubovi zastupnika odlučuju o tome koja će se pitanja razmatrati na plenarnoj sjednici. Također, mogu podnositi amandmane na izvješća odbora o kojima se zatim glasuje. Međutim, ni jednog se zastupnika ne može prisiljavati da glasuje na određeni način.

Europska komisija i Vijeće Europske unije sudjeluju na dnevnim sjednicama zbog jednostavnije suradnje među institucijama u postupku odlučivanja. Ako to zatraži Parlament, predstavnike tih dviju institucija također se može pozvati na davanje izjava ili na predaju izvješća o svojim aktivnostima kao odgovor na pitanja koja im postave zastupnici. Takve rasprave mogu završiti glasovanjem o rezoluciji. S obzirom na to da na plenarnim sjednicama sudjeluje velik broj ljudi, improvizacija tijekom postupka nije moguća, već je u najvećoj mogućoj mjeri potrebno njihov tijek detaljno organizirati. Stoga Konferencija predsjednika klubova zastupnika priprema detaljan program plenarne sjednice. Istovremeno Konferencija predsjednika odbora (koja se sastoji od predsjednika svih stalnih i privremenih parlamentarnih odbora) može davati preporuke Konferenciji predsjednika vezano za rad odbora i nacрте programa plenarne sjednice.

(<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hr/00623fe732/How-plenary-works.html>).

Prema članku 150. o jednoglasnim govorima, na svakoj sjednici za vrijeme prve dnevne sjednice predsjednik tijekom razdoblja od najdulje 30 minuta daje riječ zastupnicima

koji žele upozoriti Parlament na pitanje od političke važnosti. Vrijeme za izlaganje svakog zastupnika ograničeno je na jednu minutu. Predsjednik i kasnije tijekom iste sjednice može dopustiti takvo dodatno razdoblje.

Prema članku 149. o raspodjeli vremena za izlaganje i popis govornika regulirano je izlaganje zastupnika za vrijeme Plenarne sjednice. Članak se sastoji od 13 točaka, od kojih je najvažnije spomenuti 2., 4. i 9. točku.

(Više na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20140113+RULE-149+DOC+XML+V0//HR&language=HR&navigationBar=YES>).

Prema 2. točki zastupnici ne smiju govoriti ako im predsjednik ne da riječ. Zastupnici govore sa svojih mjesta i obraćaju se predsjedniku. Ako se govornici udalje od teme, predsjednik ih opominje.

Prema 9. točki vrijeme izlaganja zastupnika ograničeno je na jednu minutu kad se radi o zapisniku sa sjednice, postupovnim prijedlozima ili amandmanima na konačni prijedlog dnevnog reda ili na dnevni red.

Prema 4. točki vrijeme izlaganja za ovaj dio rasprave raspodjeljuje se u skladu sa sljedećim kriterijima:

- (a) prvi dio vremena izlaganja ravnomjerno se dijeli među svim klubovima zastupnika;
- (b) sljedeći dio dijeli se među klubovima zastupnika ovisno o ukupnom broju njihovih članova;
- (c) nezavisnim zastupnicima ukupno vrijeme izlaganja dodjeljuje se ovisno o dijelovima dodijeljenima svakom klubu zastupnika u skladu s točkama (a) i (b).

Predsjednik osigurava da se ta vremena izlaganja poštuju, te odlučuje kako se vrijeme raspoređuje, također prema 6. točki Predsjednik osigurava da, koliko god je to moguće, naizmjenično imaju riječ govornici s različitim političkim stajalištima i iz različitih država članica.

1.5. Ciljevi i hipoteze

Cilj ovog istraživanja je napraviti analizu govorne izvedbe i argumentacije hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu, te tako istražiti imaju li hrvatski zastupnici ugodne ili neugodne glasove, imaju li izgovorne mane, izgovorne pogreške, kakva im je dikcija, imaju li regionalizme u svojim govorima. Također, želi se ustanoviti i kakva im je govorna izvedba u pogledu glatkoće, izražajnosti, koliko zastupnika čita svoje govore, te govore li brzim, sporim ili primjerenim tempom. Obratit će se pozornost i na njihov naglasni sustav, to jest pripadaju li u jedan od tri tipa općeg hrvatskog.

Varošanec-Škarić (2010) navodi da je kod vrsnih govornika sve u skladu, i stil, glas i izvedba, te napominje da se političari više oslanjaju na argumentaciju, te se ne trude ispraviti izgovorne mane koje umanjuju njihovu govornu izvedbu. Budući da nema puno radova koji se bave govornom izvedbom i glasom hrvatskih političara, ovim radom će se pokušati uvidjeti koliko važnost hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu pridaju govornoj izvedbi, a koliko argumentaciji, te hoće li se potvrditi i za hrvatske parlamentarce što profesorica Varošanec-Škarić kaže za političare općenito.

Na području analize argumentacije želi se ustvrditi kako su zastupnici formulirali svoje tvrdnje, te jesu li to bile političke tvrdnje koje se prema Fahnestock i Secor (2004) najviše očekuju u političkim govorima. Fahnestock i Secor (2004: 267) smatraju da se politička tvrdnja sastoji od tri dijela: preliminarne argumentacije, tvrdnje i argumenata, stoga će se pokušati ustanoviti formiraju li i na taj način hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu svoje tvrdnje. Obratit će se pozornost i na uporabu očitosti i logičkih veza. Naime, kako se zastupnici u svojim govorima javljaju kako bi podržali ili odbili neko izvješće ili nacrt, ocijenili napredak neke zemlje članice ili neke od institucija Europske unije, a i preliminarno preslušavanje je na to ukazalo, očekuje se zastupljenost statističkih podataka, primjera, zakona te od logičkih veza veću zastupljenost analogija i kauzalnosti.

Argumentacijske pogreške u političkim govorima nisu rijetkost što su pokazali u svojoj analizi pogrešaka u Hrvatskom saboru Kišiček i Stanković (2011), stoga se one mogu očekivati i u govorima u Europskom parlamentu. Budući da je prema analizi Kišiček i Stanković (2011) *ad populum* bila najčešća argumentacijska pogreška, isto se očekuje i u govorima u Europskom

parlamentu. Uz to, očekuje se i uporaba toposa i stereotipa, jer su oni argumentacijski ispravan način da se pozove na ono što je svima poznato, zajedničko. Budući da su prema Westonu (1992) generalizacija iz nepotpune informacije i zanemarivanje alternativa najčešće argumentacijske pogreške, one se očekuju i u Europskom parlamentu. Istraživanje Kišiček (2008) pokazalo je da muškarci češće koriste *ad hominem*, a žene *ad misericordiam*. Također, isto istraživanje pokazalo je da žene češće koriste argumente autoriteta u kojima se pozivaju na stručnjake ili više instance, a muškarci da posredno ili neposredno sebe navode kao autoritet. Budući da je u Europskom parlamentu šest hrvatskih zastupnika i šest hrvatskih zastupnica, bit će zanimljivo vidjeti potvrđuje li se navedeno i za njih.

U analizi argumentacije, pokušat će se otkriti na što političari zasnivaju svoje uvjeravanje, to jest, koristi li se etosom, patosom ili logosom (Aristotel, 1989). Očekuje se veća zastupljenost uvjeravanja temeljenog na etosu, budući da već kod Aristotela nalazimo da je to najčešći način uvjeravanja u političkim govorima. Ali i uvjeravanje temeljeno na logosu, budući da se očekuje da zastupnici odluku o prihvatanju ili odbijanju nekog izvješća potkrpepe očitostima.

Rezultati za zastupnike i zastupnice bit će međusobno uspoređeni, kako bi se vidjelo postoje li razlike u argumentaciji između hrvatskih zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu, ali će se i usporediti s uspjehom pojedinih zastupnika na nedavno održanim drugim izborima za Europski parlament (25.05.2014.). Rezultati analize također će biti uspoređeni s rezultatima istraživanja koja su provedena sa studentima 3. godine prediplomskog studija te 1. i 2. godine diplomskog studija fonetike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Cilj je te usporedbe pokušati zaključiti kako su polunaivni procjenitelji koji su ujedno i glasačko tijelo, procijenili argumentaciju i glas hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu, te jesu li bolje ocijenjeni zastupnici, bilo u pogledu glasa ili argumentacije, ujedno i oni koji su ponovno izabrani u novi saziv Europskog parlamenta.

2. Metodologija

Za analizu govorne izvedbe i argumentacije hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu odabrani su govori dvanaest hrvatskih zastupnika na plenarnim sjednicama u razdoblju od srpnja 2013. do ožujka 2014. Duljina govora varira od 1 minute (govori od političke važnosti) do 2 minute (rasprave). Audio-vizualni zapisi govora se nalaze na stranicama Europskog parlamenta (<http://www.europarl.europa.eu/portal/hr>) u sklopu snimaka plenarnih sjednica. Audio-vizualne zapise govora nije moguće presnimiti, već samo pregledavati na internetskim stranicama Europskog parlamenta. Na kraju rada, u prilogu (prilog 3), nalaze se adrese internetskih stranica na kojima se mogu pronaći audio-vizualni zapisi govora analiziranih u ovom radu za svakog pojedinog zastupnika.

Kao što je već napomenuto, rad se temelji na dva aspekta analize, na govornoj izvedbi i na argumentaciji, te su iste provedene za svih dvanaest zastupnika s obzirom na održane govore.

Govorna izvedba je analizirana prema protokolu fonetskog statusa (Varošanec-Škarić, 2010: 104). Protokol fonetskog statusa koristi se u metodici rada na govoru u elektroničkim medijima, koriste ga fonetičari i ostali pedagozi glasa, koji rade s javnim govornicima. Prema Varošanec-Škarić (2010: 101) "protokol fonetskog statusa uzima u obzir govorna sredstva i izražajnost, tj. način korištenja tih sredstva." Govorna se izvedba u fonetskom statusu raščlanjuje na "fonaciju – glas, segmentalne i suprasegmentalne članke govora, a to su dikcija (koju dalje raščlanjujemo na izgovor glasnika – samoglasnika i suglasnika, asimilacije, izgovorne pogreške – dijalektalni, lokalni izgovor, izgovorne mane), naglasci, izražajnost i glatkoća" (Varošanec-Škarić, 2010: 101).

Dikcija može biti nedostatna, što označava labav izgovor glasnika, te takvu dikciju smatramo lošom, zatim može biti dostatna, što podrazumijeva dobar izgovor do izvrstan. U fonetskom statusu postoji i naziv presnažna dikcija, u značenju nepotrebnog ustrajavanja na prejakom izgovaranju, pogotovo suglasnika.

Varošanec-Škarić (2010) navodi da se "ukupna izražajnost procjenjuje lošom, dobrom ili izvrsnom prema govornom stilu jer su spikerska i glumačka, kao i javna govornička politička, prikladne ovisno o govorničkom stilu." (Varošanec-Škarić, 2010: 101). Tijekom procjene

ukupne izražajnosti u obzir se uzima logičko isticanje, logičke stanke, ritam (primjeren ili isprekidan), te brzina (tempo) govora.

Tempo govora može biti primjeren, spor ili brz. Primjereni tempo govora podrazumijeva onu brzinu govora koju "ne zamjećujemo kao zaseban indikator tijekom govora, kad nije prebrza ni prespora" (Varošaneć-Škarić, 2010: 101). Kultiviran govor teži upravo takvoj standardnoj izgovornoj brzini.

Glatkoća se procjenjuje u dvije minute čitanja i u dvije minute spontanog govorenja (Varošaneć-Škarić, 2010). Može biti loša, srednja, dobra ili izvrsna. Loša glatkoća se očituje kao prisustvo zamuckivanja, mucanja, te učestalih zastoja. Srednjim stupnjem glatkoće smatra se od pet do devet zastoja u oba teksta, a dobrim stupnjem od dva do pet zastoja. Izvrsna glatkoća označava potpuno gladak govor, s primjerenim stankama koje nisu zastoji, i samo s jednim lapsusom.

Varošaneć-Škarić (2010) ističe važnost glasa jer "glas istodobno obavještava o nizu bioloških, društvenih i psiholoških indikatora, dakle, o organičkim i stečenim, kulturološkim osobinama. Zbog medijske izloženosti, slušatelji očekuju da medijski govornici, između ostalih osobina imaju i kultivirane, estetične osobine glasa, dakle da su im glasovi ugodni, fonogenički, možda i stoga jer su stereotipi koji povezuju pozitivne osobine s ugodnim glasovima univerzalni. Iako to u stvarnosti nije tako, očekuje se poželjnost i težnja prema učestalijem pojavljivanju takvih ugodnih, kultiviranih glasova u medijskom govoru." (Varošaneć-Škarić, 2010: 103).

Već i Kvintilijan (Varošaneć-Škarić, 2010) koji je glasu pridavao veliku važnost, napominje da se odlike glasa usavršavaju njegovanjem, a umanjuju zanemarivanjem, te da dobra izvedba i glas kadšto presudno utječu na mišljenje suvremenika o govorniku. Zanimljivo je napomenuti da Kvintilijan za neke od poznatih antičkih govornika kaže da iz sačuvanih zapisa govora nije jasno zašto su bili slavni, pa smatra da je to bilo zasigurno zbog izvedbe.

U analizi argumentacije u govorima hrvatskih zastupnika u sklopu plenarnih sjednica posebno će se obratiti pozornost na vrstu tvrdnji, uporabu etosa, patosa i logosa u uvjeravanju, kao i na zastupljenost očitosti i logičkih veza. Pokušat će se istražiti postoje li argumentacijske pogreške u govorima zastupnika, te drže li se govornog bontona. Kršenje govornog bontona očituje se, naprimjer, kada govornik ne poštuje zadano vrijeme, kada se govornik obraća drugim zastupnicima bez apozicije ili kada iznosi uvrede.

U sklopu rada provedena su dva istraživanja u kojima su studenti procijenjivali glas i argumentaciju hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu.

U prvom istraživanju su 22 studenta 3. godine prediplomskog te 1. i 2. godine diplomskog studija fonetike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na temelju ankete (prilog 1) procijenjivali glas hrvatskih europskih parlamentaraca. U drugom istraživanju su 20 studenata 3. godine prediplomskog te 1. i 2. godine diplomskog studija fonetike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu procijenjivali na temelju ankete (prilog 2) argumentaciju hrvatskih europskih parlamentaraca. Broj studenata se ograničio na 3. godinu prediplomskog te 1. i 2. godinu diplomskog studija fonetike, jer se htjelo dobiti polunaivne procjenitelje koji već imaju određeno znanje iz područja ortofonije, govorništva i argumentacije.

U istraživanju procjene glasa procjenitelji su trebali na temelju auditivnog zapisa od 4 minute procijeniti govornikov glas, ton, glasnoću, ima li zastupnik izgovorne mane i/ili izgovorne pogreške, dikciju, izražajnost, tempo, glatkoću, te ukupni dojam. Pa su tako naprimjer, trebali zaokružiti ima li govornik ugodan ili neugodan glas, a kod naprimjer, izražajnosti, su imali ljestvicu od 1 do 5, u kojoj su trebali zaokružiti jedan ako govornik nije uopće izražajan, a pet ako govornik ima izvrsnu izražajnost. Za svakog govornika procjenitelji su trebali ocijeniti i ukupni dojam na ljestvici od 1 do 5. Prije procjene glasa i argumentacije samih europskih parlamentarnih zastupnika, procjenitelji su prvo procijenili jednog govornika za vježbu. U oba istraživanja (glas i argumentacija) govornik kojeg su procijenjivali za vježbu bio je predsjednik Josipović.

U istraživanju procjene argumentacije procjenitelji su trebali na temelju dva auditivna zapisa od 2 minute procijeniti ima li govornik u svojoj argumentaciji tvrdnju koja je politička, očitosti (definicije, topose, stereotipe, citate, autoritete, primjere, zakone, činjenice, podatke, slučajeve, ilustracije, svjedočenja), povezuje li te očitosti s tvrdnjom logičkim vezama, radi li argumentacijske pogreške i poštuje li govorni bonton (ne vrijeđa, prikladno oslovljava, poštuje vrijeme).

2.1. Korpus

2.1.1. Rezultati izbora za Europski parlament 2013.

Prvi izbori za članove u Europski parlament iz Hrvatske održani su 13. i 14. travnja 2013. prije pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 1. srpnja. Sukladno odredbama iz Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji izabrano je 12 članova u Europski parlament, koji su svoje dužnosti u Europskom parlamentu preuzeli 1. srpnja 2013. Time je povećan tadašnji broj zastupnika u Parlamentu sa 754 na 766. Mandat im je završio u svibnju 2014. Zbor članova u Europski parlament iz Hrvatske uređuje se Zakonom o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske. Izabrani članovi Europskog parlamenta iz Hrvatske mogu sudjelovati na sjednicama svih radnih tijela Hrvatskoga sabora.

Na ukupno 6696 biračkih mjesta, od kojih 82 izvan granica, u 51 državi svijeta, glasačko pravo do 19 sati mogao je ostvariti 3.740.951 birač. Cijela je Hrvatska bila jedna izborna jedinica, a glasači su odlučivali između 28 lista i 336 kandidata. Prosječna starost kandidata bila je 46 godina, a bilo je 60 % muškaraca. Na izborima za Europarlament prvi put je uz liste bilo moguće zaokruživanje i imena pojedinog kandidata s odabrane liste, što je tzv. preferencijalno glasovanje.

Zajednička lista HDZ-HSP AS-BUZ s 32,86 % glasova osvojila je 6 mjesta, SDP-HNS-HSU s 32,07 % glasova 5 mjesta, HL s 5,77 % glasova jedno mjesto. Za mjesto zastupnika u Europskom parlamentu izabrani su Marino Baldini (SDP), Biljana Borzan (SDP), Zdravka Bušić (HDZ), Ivana Maletić (HDZ), Sandra Petrović Jakovina (SDP), Tonino Picula (SDP), Andrej Plenković (HDZ), Davor Ivo Stier (HDZ), Dubravka Šuica (HDZ), Ruža Tomašić (HSP), Oleg Valjalo (SDP) i Nikola Vuljanić (HL). Kratke biografije izabranih zastupnika nalaze se u privitku (prilog 3).

3. Rezultati i rasprava

3.1. Analiza govorne izvedbe

"Zar ima išta potrebnije od pravilnog govora?"

Kvintilijan

Marino Baldini ima disfoničan glas, srednje visine i srednje glasnoće sa zamjetnom šumnosti, te napetim grkljanom. Ima nedostatnu dikciju, koja se dodatno pogoršava pri bržem tempu govora. Od izgovornih mana govornik ima sigmatizam, a od izgovornih pogrešaka palatalizirano /ž/. Od regionalnih obilježja prisutna je zamjena /m/ s /n/ naprimjer [novin] umjesto [novim] zatim, [glaso san] umjesto [glasao sam]. U drugom primjeru vidljivo je i sinkopiranje. Govornik je neizražajan odnosno izražajnost mu je loša. Interpretacija je čitaća, logički ne ističe te često ima prebrz tempo govora. Glatkoća govora je srednja, ima fonematizirane stanke i čujne udahe. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće govornik je ocijenjen s ukupnom ocjenom 2.

Biljana Borzan ima visok i glasan glas koji je blago hrapav i nazalan. Dikcija je dostatna. Nema izgovornih mana niti pogrešaka. Govornica spada u prihvaćen izgovor hrvatskog (PIH). Griješila je naprimjer u "obrázovna", "prôpusta", "ksenôfobija". Izražajnost je dobra, ne čita već govorno interpretira, logički ističe, ima primjeren ritam, a tempo govora varira od primjerenog do brzog. Glatkoća je vrlo dobra, imala je samo 3 lapsusa u više od 4 minute govorenja, no ima fonematizirane stanke oklijevanja, te čujne udahe. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće ocijenjena je s ukupnom ocjenom 3,5.

Zdravka Bušić ima disfoničan, visok i glasan nazaliziran glas. Dikcija je nedostatna, a od izgovornih mana prisutan je sigmatizam. Govornica ne govori standardnim hrvatskim jezikom, pa ima puno izgovornih pogrešaka koje su svojstvene za zapadnoštokavski dijalekt. U zapadnoštokavski dijalekt spada i područje Imotskoga, otkuda je podrijetlom Zdravka Bušić, stoga ima zatvoreniji izgovor /e/ i /o/ te sinkopira samoglasnike u sredini riječi i suglasnike na kraju riječi. Naprimjer: [pod'zanje], [pot'canje], [pol'tika], [odluč'la], [total'tarnog], [progovr'ti], a za drugi slučaj [mladi] umjesto [mladih]. Budući da ne govori standardom ne uklapa se niti u

jedan tip općeg hrvatskog već u štokavski dijalektalni govor. Govornica je preizražajna odnosno ima lošu izražajnost jer gotovo svaku riječ logički ističe što je karakteristično za staccato modulaciju. Gotovo sve svoje govore čita, pa ne ostavlja dobar ukupan dojam, a i dobar ukupan dojam narušava i brz tempo čitanja te loša glatkoća (7 grešaka fluentnosti u 4 minute). Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće ocijenjena je s ukupnom ocjenom 1,5.

Ivana Maletić ima visok glas niske glasnoće sa zamjetnom nosnom kvalitetom. Dikcija je dostatna, no ima izgovornu manu sigmatizam, te izgovornu pogrešku mediteransko /l/. Mediteransko /l/ karakteristično je za južni hrvatski govor, otkuda govornica i dolazi (Šibenik). Ukupni dojam narušava činjenica što i ova zastupnica svoje govore čita, no s logičkim stankama, primjerenim ritmom i tempom, te dobrom glatkoćom. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće ocijenjena je s 3.

Sandra Petrović Jakovina ima normalan do viši glas srednje glasnoće. Dikcija je dostatna. Ima izgovornu manu sigmatizam, nema izgovornih pogrešaka te ostvaruje asimilacije. Ima tronaglasni sustav, jedino ne ostvaruje dugosilazni naglasak. Pripada prihvaćenom izgovoru hrvatskog (PIH). Ukupni dojam umanjuje čitanje gotovo većine govora, što ponekad uzrokuje manje logičkih stanki, brz tempo, te narušava glatkoću. No, ukupno ima primjeren ritam, te se trudi logički isticati. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće zastupnica Petrović Jakovina je ocijenjena s 3.

Tonino Picula ima normalan do dubok glas srednje glasnoće. Nema izgovornih mana, no ima izgovornih pogrešaka: labav izgovor vokala /i/, te ponekad reducira posljednji vokal u riječi (naprimjer [čestitat']). Također, ponekad ne vrši palatalizaciju. Naglasni sustav je tronaglasan, jer nema kratkouzlazni naglasak. Naprimjer, umjesto kôrištenje kaže "kôrištenje", umjesto prôpisana kaže "prôpisana" (prema Hrvatskom jezičnom portalu). Zastupnik Picula svoje govore ne čita tj. ima govornu interpretaciju, logički ističe te radi logičke stanke uz primjeren ritam. Tempo govora je brz, zbog čega ponekad radi pogreške fluentnosti (4 u 4 minute govora), no ukupna glatkoća je dobra. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće zastupnik Picula je ocijenjen s ukupnom ocjenom 4.

Andrej Plenković ima ugodan dubok glas srednje glasnoće. Dikcija je dostatna, nema ni izgovornih mana ni izgovornih pogrešaka te asimilira. Govornik ima tronaglasni sustav - nema dugouzlaznog naglaska, te pripada prihvaćenom izgovoru hrvatskog (PIH). Zastupnik Plenković ima primjeren ritam i tempo govora, te ne čita svoje govore. Jedina zamjerka

izražajnosti je što ponekad ima staccato modulaciju, zbog pretjeranog isticanja riječi. Glatkoća je izvrsna. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće govornik je ocijenjen s ukupnom ocjenom 5.

Davor Ivo Stier ima glas srednje visine koji je glasan te nazalan. Dikcija je dostatna. Ima izgovornu manu, i to sigmatizam. Izgovorne pogreške koje ima vjerojatno su posljedica toga što je zastupnik Stier rođen i odrastao u Argentini, i stoga ga je teško svrstati u bilo koji od tri tipa općeg hrvatskog. Naime, govornik radi pogreške i u mjestu i u vrsti naglaska, naprimjer "naprètka" umjesto nàpretka, "nastáviti" a točno je nàstaviti ili "sükoba" umjesto súkoba (prema Hrvatskom jezičnom portalu). Zastupnik Stier koristi se bilješkama iz kojih dosta čita, no logički ističe te ima primjeren ritam i tempo, pa mu je izražajnost procijenjena kao dobra. Glatkoća je izvrsna. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće govornik je dobio ukupnu ocjenu 3,5.

Dubravka Šuica ima glas srednje visine prema visok i srednje glasnoće napeta grkljana. Dikcija je dostatna, te nema izgovornih mana. Što se tiče izgovornih pogrešaka, zastupnica Šuica je iz Dubrovnika, a karakteristika dubrovačkog govora u usporedbi sa standardnim jest da su prednjiji samoglasnici stražniji, a stražniji su predniji, zatim /a/ i /o/ su značajno zatvoreniji od standarda (Mildner, 1996). Također, tamni stražniji /a/ [ɑ] karakterističan je za dubrovački govor, kao i diftonzi. Zbog izraženog regionalizma u govoru, zastupnica Šuica ne pripada niti jednom od tri tipa općeg hrvatskog. Ukupna izražajnost je izvrsna: ne čita, logički ističe i pravi logičke stanke, ima primjeren ritam i tempo. Glatkoća je vrlo dobra. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće zastupnica Šuica ocijenjena je s 3.

Ruža Tomašić ima umjereno hrapav glas srednje visine koji je izrazito glasan. Dikcija je dostatna. Zastupnica Tomašić od izgovornih mana ima umekšano /ž/ te brzopletost. Budući da je dugo živjela u Kanadi (englesko govorno područje) zastupnica Tomašić glasnik /r/ ne ostvaruje kao vibrant, već kao retrofleks (ostvaraj glasnika /r/ svojstven za engleski jezik). Također, na izgovorni sustav govornice utječe činjenica što je rođena u Bosni i Hercegovini, pa ju je nemoguće svrstati u jedan od tri tipa općeg hrvatskog. Ukupna izražajnost je loša: govornica čita, gotovo svaku riječ ističe (što je karakteristika staccato modulacije), ritam je isprekidan, a tempo govora prebrz. Glatkoća je dobra. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće zastupnica Tomašić ocijenjena je s 2.

Oleg Valjalo ima disfoničan, dubok glas, srednje glasnoće te dignutog grkljana koji je ujedno i palataliziran. Dikcija je nedostatna, te ima izgovornu manu – prizubni sigmatizam.

Budući da je zastupnik Valjalo kao i zastupnica Šuica iz Dubrovnika, i kod njega se čuju izgovorne pogreške kao što su značajno zatvoreniji /a/ i /o/, tamni, stražnji /a/, te izgovor diftonga. Uz to, ima i slabiji izgovor glasnika /r/. Zbog izražene regionalnosti, zastupnik Valjalo se ne uklapa ni u jedan od tri tipa općeg hrvatskog izgovora. Izražajnost je loša, govornik čita svoje govore, neujednačeno logički ističe, nema logičkih stanki, već samo stanke udaha koje su čujne. Tempo govora je brz do primjeren, a glatkoća je dobra. Na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće govornik je ocijenjen s ukupnom ocjenom 2.

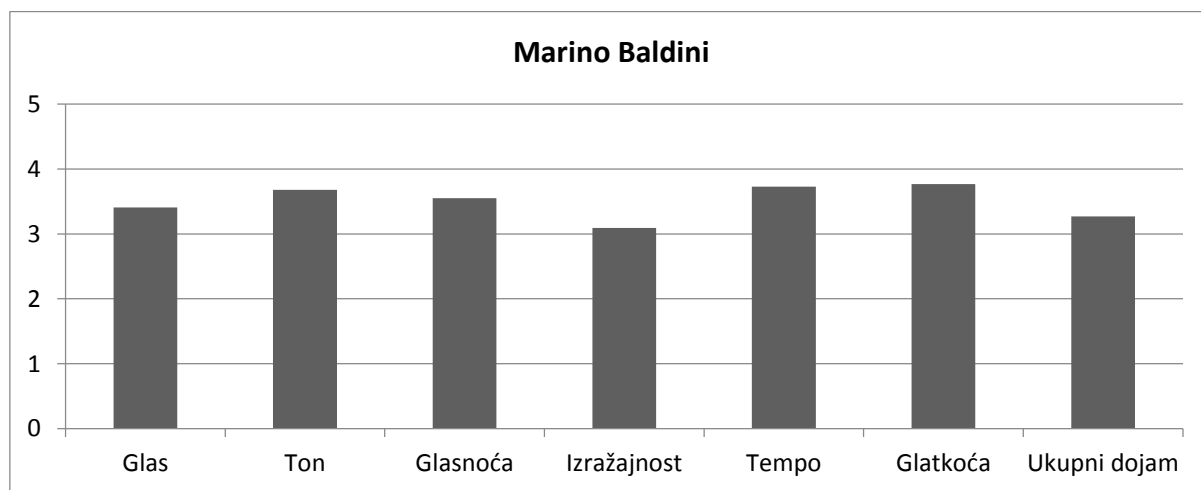
Nikola Vuljanić ima disfoničan glas, srednje visine te glasan. To je glas napeta grkljana koji je ujedno hrapav i nosan. Govornik ima nedostatnu dikciju, koja je velikim dijelom prouzrokovana nedovoljnim otvaranjem ustiju tijekom izgovora. Od izgovornih mana ima sigmatizam, a od izgovornih pogrešaka premekan izgovor /č/ i /ć/ što je svojstveno za kajkavski dijalekt (govornik je iz Karlovca). U naglašavanju radi pogreške kao što su nenaglašavanje proklitika kad se nađu ispred sloga na kojem je silazni naglasak, pa tako zastupnik Vuljanić umjesto *nè* može, kaže "ne *môže*", zatim griješi u mjestu i vrsti naglasaka, pa umjesto *zàpravo* kaže "zapràvo". Govornik svoje govore ne čita već govorno interpretira, ima logičke stanke i logički ističe, ritam je primjeren, a tempo varira od primjerenog do sporog. Glatkoća je vrlo dobra. Ukupna ocjena na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće govornik je 1,5.

Ukupna ocjena koja se donosi na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti i glatkoće govornika može biti od 1 do 5. Ocjena manja od 2, 5 je loša i govornik s tom ocjenom ne preporuča se za vokalnog profesionalca. Od 12 zastupnika, njih 5 je ocijenjeno s ocjenom manjom od 2, 5. Ocjenom većom od 2, 5 ocijenjeni su Biljana Borzan (3, 5), Ivana Maletić (3), Sandra Petrović Jakovina (3), Tonino Picula (4), Andrej Plenković (5), Davor Ivo Stier (3, 5) te Dubravka Šuica (3).

3.2. Rezultati istraživanja procjene glasa hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu

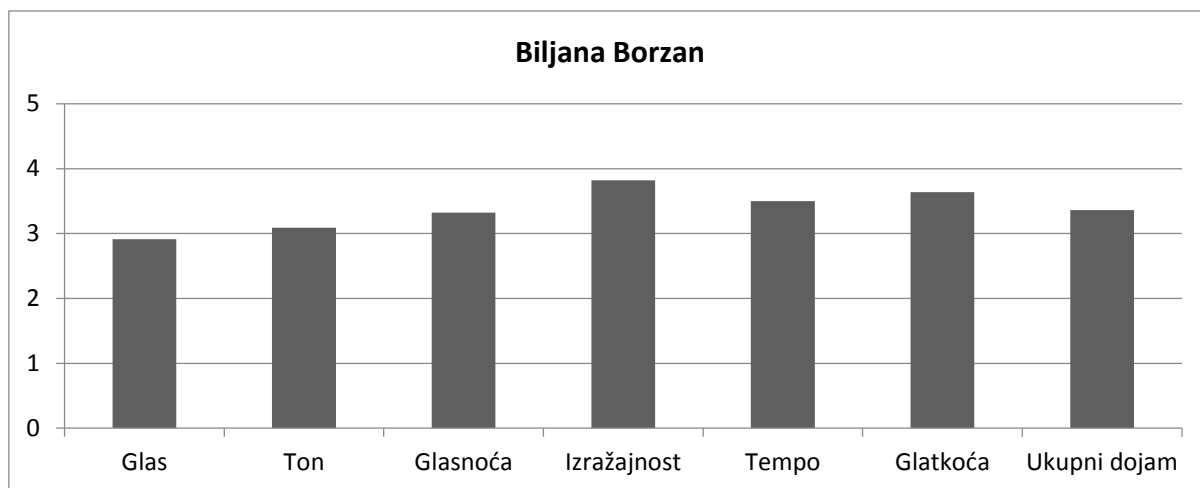
U istraživanju je dvadeset i dvoje studenata 3. godine prediplomskog studija i 1. i 2. godine diplomskog studija fonetike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na temelju auditivnih zapisa u anketi (prilog 1) procijenjivalo glas, ton, glasnoću, izgovorne mane, izgovorne pogreške, dikciju, izražajnost, tempo, glatkoću, čitanje i ukupni dojam hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu. Glas, ton, glasnoću, izražajnost, tempo, glatkoću i ukupni dojam ocijenjivali su na ljestvici od 1 do 5, u kojoj je 1 predstavljalo loše, nedostatno, visoko, slabo, a 5 izvrsno, izražajno, nisko. Rezultati za te kategorije prikazani su u grafovima. Izgovorne mane, izgovorne pogreške i čitanje su ocijenjivali s da ili ne, a dikciju s dostatna, nedostatna ili prejaka.

Marino Baldini je dobio najvišu prosječnu ocjenu za glatkoću (3, 77), tempo (3, 72) i ton (3, 68), a najnižu za izražajnost (3, 09), ukupni dojam (3, 27) i glas (3, 4). 13 procjenitelja ocijenilo je njegovu dikciju dostatnom, 15 ih misli da ima izgovorne mane, a 16 da ima izgovorne pogreške. Čak 21 procjenitelj od 22 smatra da zastupnik Baldini svoje govore čita.

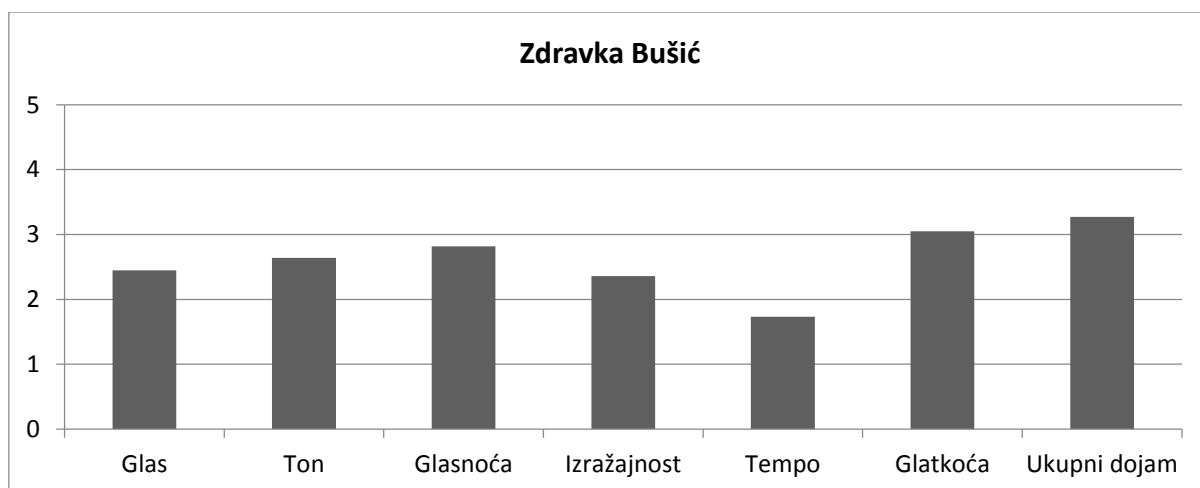

Biljana Borzan najbolje je prosječne ocjene dobila za izražajnost (3, 81), glatkoću (3, 636) i tempo (3, 4). Najgore prosječne ocjene dobila je za glas (2, 9), ton (3, 09) i glasnoću (3, 31). Za ukupni dojam dobila je prosječnu ocjenu 3, 36. 15 procjenitelja smatra da zastupnica

Borzan nema izgovornih mana, a 10 ih smatra da ima izgovornih pogrešaka. 20 procjenitelja zaokružilo je da zastupnica Borzan ima dostatnu dikciju, a 2 procjenitelja smatraju da ima prejaku dikciju. 16 procjenitelja smatra da zastupnica čita svoje govore.

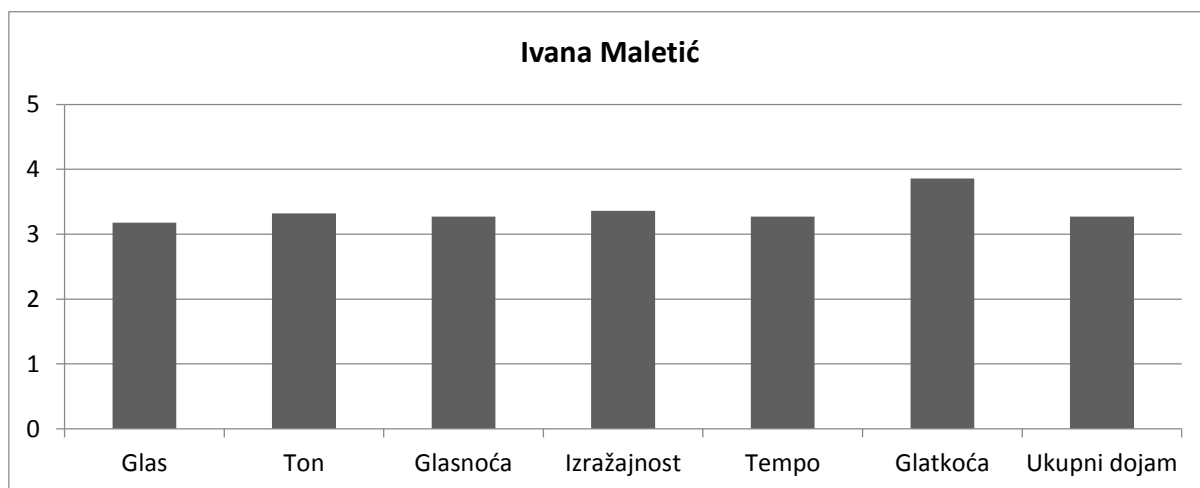

Zastupnica Bušić dobila je najvišu prosječnu ocjenu za glatkoću (3, 04), zatim glasnoću (2, 81) te ton (2, 63). Najlošije je prosječno ocijenjena za tempo (1, 72), ukupni dojam (1, 95) te izražajnost (2, 36). Njezinu dikciju kao nedostatnu ocijenilo je 17 procjenitelja, a da ima izgovorne mane smatra 16 procjenitelja. 19 procjenitelja je zaokružilo da zastupnica Bušić ima izgovorne mane, a čak 100% procjenitelja smatra da zastupnica Bušić čita svoje govore.

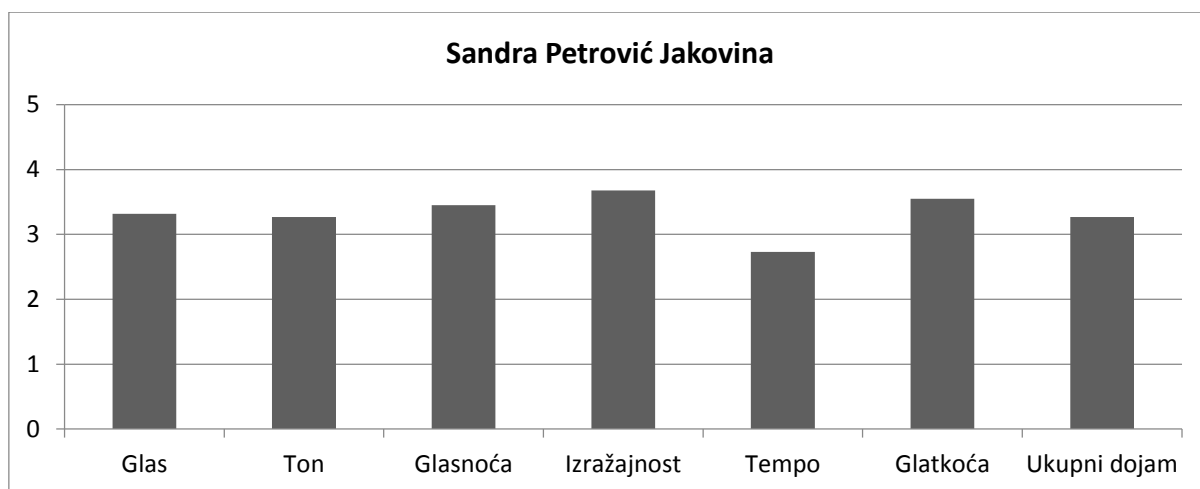

Ivana Maletić dobila je najviše prosječne ocjene za glatkoću (3, 86), zatim izražajnost (3, 36) i ton (3, 31). Najnižu prosječnu ocjenu dobila je za glas (3, 18), a odmah slijedi ocjena

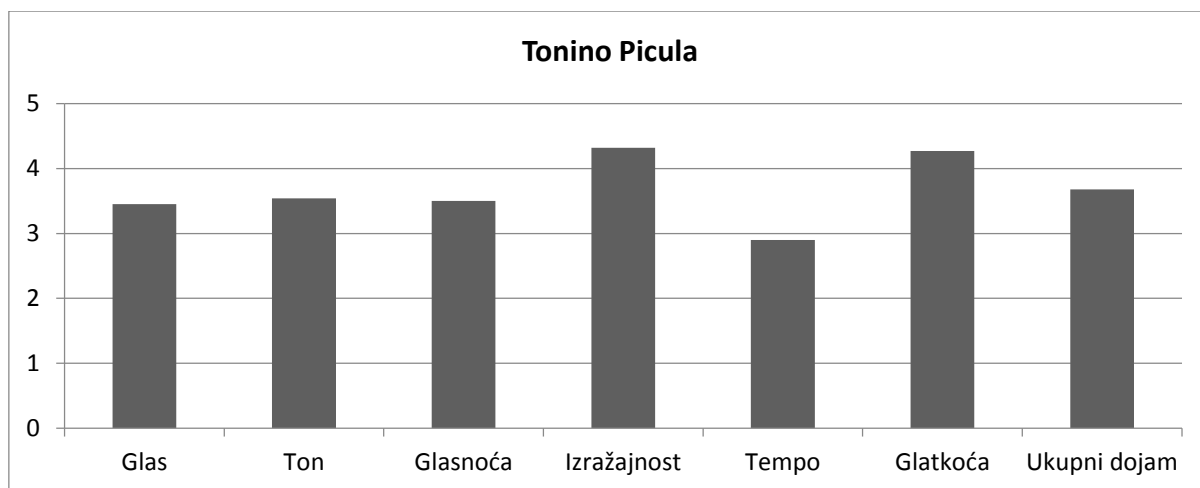
za ukupni dojam (3, 22). 15 procjenitelja smatra da zastupnica Maletić nema izgovornih mana, a njih 13 smatra da ima izgovornih pogrešaka. 19 procjenitelja smatra dikciju zastupnice Maletić dostatnom, a čak 21 od 22 procjenitelja drži da zastupnica svoje govore govorno ne interpretira, već čita.

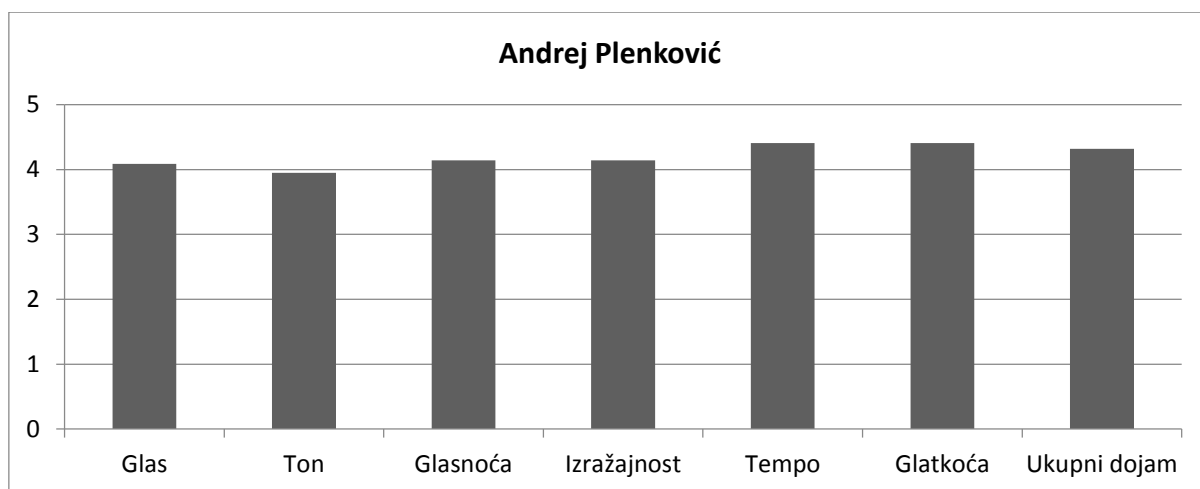
Zastupnica Petrović Jakovina ocijenjena je za ukupni dojam prosječnom ocjenom 3,36. Najviše prosječne ocjene dobila je za izražajnost (3,7), glatkoću (3,54) te glasnoću (3,45), a najniže prosječne ocjene za tempo (2,72), ton (3,3) te glas (3,31). 19 procjenitelja smatra da zastupnica nema izgovornih mana, a njih 14 zaokružilo je da ima izgovornih pogrešaka. Najveći broj procjenitelja, njih 17, ocijenilo je dikciju Sandre Petrović Jakovine dostatnom, a njih 18 smatra da zastupnica čita svoje govore.

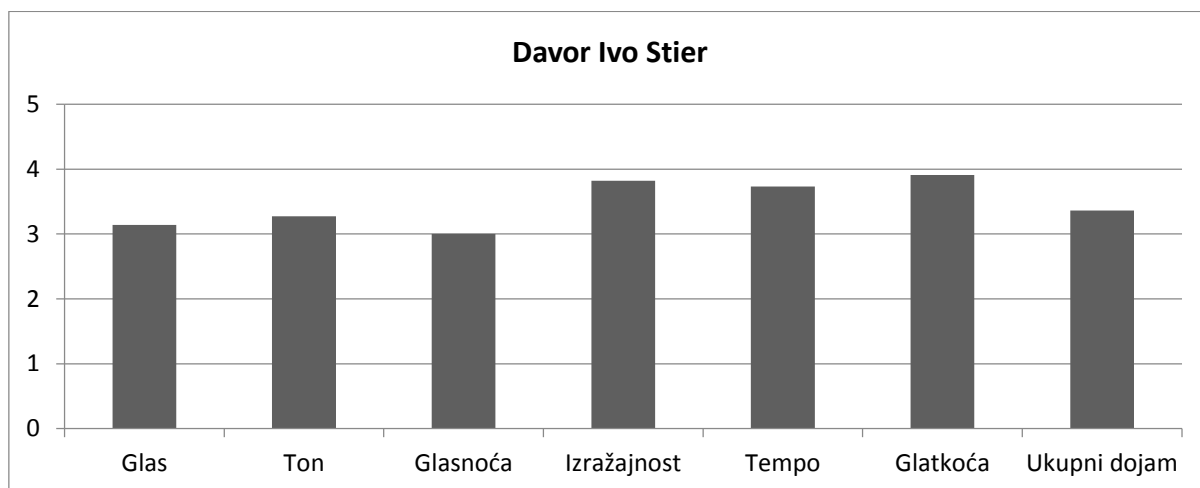
Tonino Picula dobio je najbolju prosječnu ocjenu za izražajnost (4, 31), zatim za glatkoću (4, 3) te za ukupni dojam (3, 7). Najlošije je ocijenjen za tempo (2, 9) i glas (3, 45). Samo 4 procjenitelja smatraju da ima izgovorne mane, a njih 5 smatra da ima izgovorne pogreške. 21 procjenitelj smatra dikciju zastupnika Picule dostatnom, a 19 procjenitelja drži da zastupnik čita svoje govore.

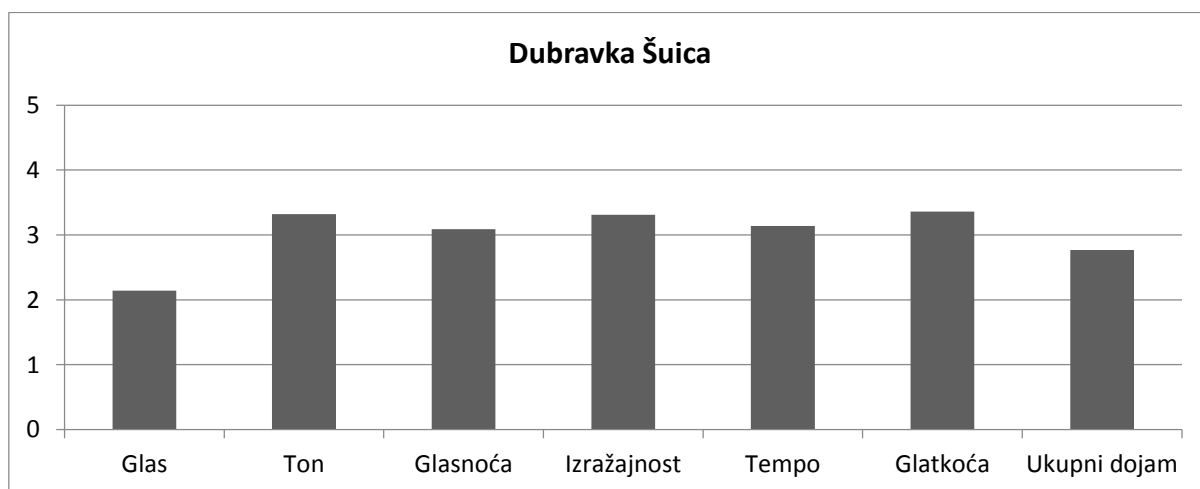
Andrej Plenković dobio je najvišu prosječnu ocjenu 4, 4 za tempo i glatkoću, a slijedeću najvišu prosječnu ocjenu dobio je za ukupni dojam (4, 32). Najniže je prosječno ocijenjen za ton (3, 9) te za glas (4, 1). Čak 21 od 22 procjenitelja ne smatra da zastupnik Plenković ima izgovorne mane, a njih 20 to isto misli i za izgovorne pogreške. Svi procjenitelji ocijenili su dikciju kao dostatnu, a 7 procjenitelja zaokružilo je da zastupnik Plenković čita svoje govore.

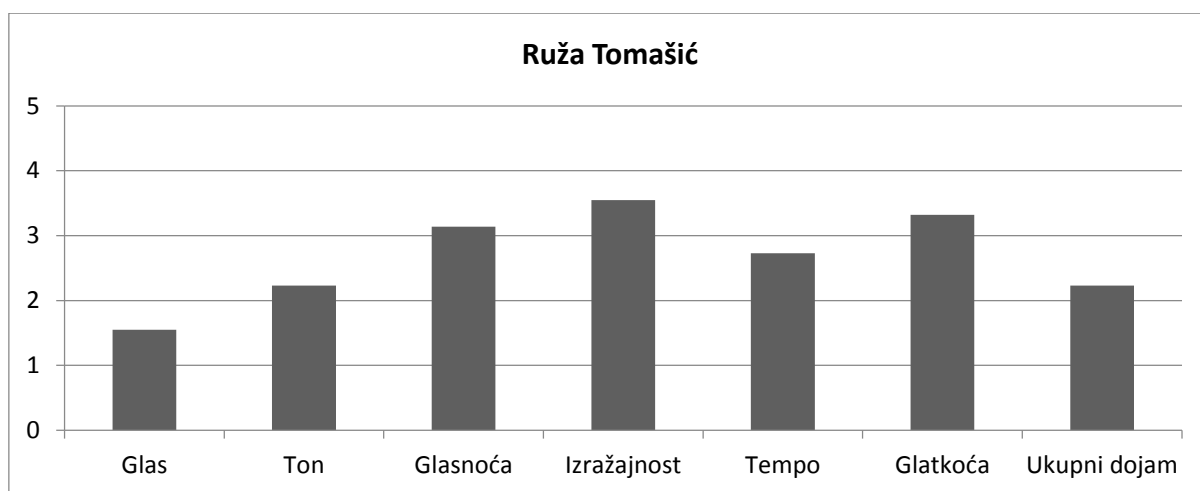
Davor Ivo Stier najbolje je prosječno ocijenjen za glatkoću (3, 9), zatim izražajnost (3, 81) te tempo (3, 72), a najlošije je ocijenjen za glasnoću (3), glas (3, 13) i ton (3, 27). Za ukupni dojam dobio je prosječnu ocjenu 3, 36. 10 procjenitelja smatra da zastupnik Stier ima izgovorne mane, a njih 14 smatra da ima izgovorne pogreške. 14 procjenitelja smatra da zastupnik ima dostatnu dikciju, a njih 13 smatra da zastupnik čita svoje govore.

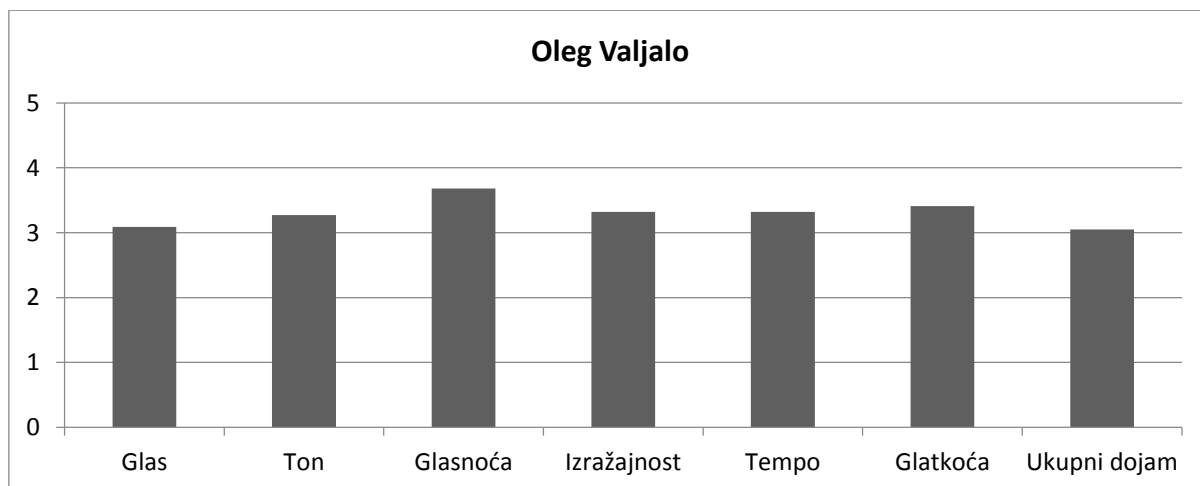
Dubravka Šuica najvišu prosječnu ocjenu dobila je za glatkoću (3, 36), te izražajnost (3, 31). Najlošijom prosječnom ocjenom ocijenjena je za glas (2, 13), ton (2, 31) te ukupni dojam (2, 77). Samo 3 procjenitelja smatraju da zastupnica Šuica ima izgovorne mane, ali zato njih 18 smatra da ima izgovorne pogreške. 12 procjenitelja ocijenilo je dikciju zastupnice dostatnom, a 15 procjenitelja smatra da Dubravka Šuica svoje govore govorno interpretira.

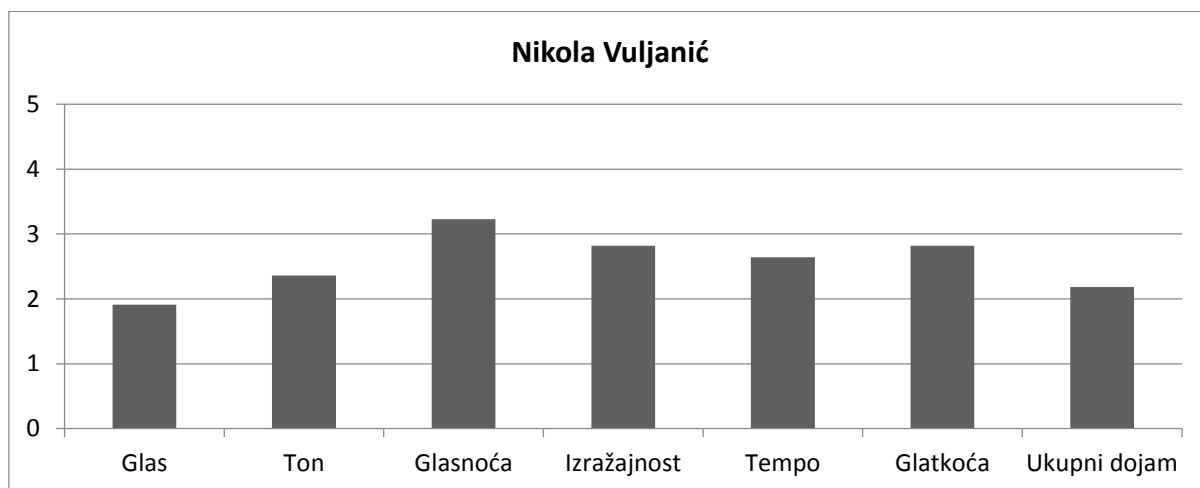
Ruža Tomašić ocijenjena je najvišim prosječnim ocjenama za izražajnost (3, 54) te glatkoću (3, 31), a najnižu prosječnu ocjenu dobila je za glas (1, 54), a zatim slijedi ocjena 2, 22 koju je dobila i za ton i za ukupni dojam. 17 procjenitelja smatra da zastupnica Tomašić ima izgovorne mane, a njih 18 smatra da ima i izgovorne pogreške. 11 procjenitelja ocijenilo je dikciju dostatnom, 9 nedostatnom, a 2 prejakom. 20 procjenitelja misli da zastupnica čita svoje govore.

Oleg Valjalo dobio je najviše prosječne ocjene za glasnoću (3, 68), zatim glatkoću (3, 4) te 3, 31 za izražajnost i tempo. Najniže je prosječno ocijenjen za ukupni dojam (3, 04) i glas (3, 09). 15 procjenitelja zaokružilo je da zastupnik Valjalo nema izgovorne mane, a njih 17 zaokružilo je da ima izgovorne pogreške. 14 procjenitelja smatra da dikciju zastupnika Valjala nedostatnom, a čak 20 od 22 procjenitelja zaokružilo je da zastupnik čita svoje govore.

Nikola Vuljanić dobio je najbolju prosječnu ocjenu za glasnoću (3, 22), a nakon te slijedi ocjena 2, 81 za izražajnost i glatkoću. Najlošije je prosječno ocijenjen za glas (1, 9) te ukupni dojam (2, 18). 16 procjenitelja smatra da zastupnik Vuljanić ima izgovornih mana, a njih 18 smatra da ima izgovornih pogrešaka. 17 procjenitelja ocijenilo je dikciju Nikole Vuljanića nedostatnom, a 15 procjenitelja smatra da zastupnik svoje govore ne čita.

3.3. Analiza argumentacije

Argumentacija Marina Baldinia, procijenjena je slabom. Zastupnik Baldini se rijetko ne slaže s nekim izvješćem, a kad se slaže, svoje slaganje najčešće ne argumentira, već samo iznosi političke tvrdnje, s ponekad pokojim toposom. Od tri načina uvjeravanja etos, patos i logos, u govorima zastupnika Baldinia nešto zastupljeniji su patos i etos, a logosa gotovo da i nema. Etos gradi isključivo na činjenici da dolazi iz Istre, pa kad govori o problemima koji su prisutni u Istri, poziva se upravo na taj etos. Naprimjer: "Kako dolazim iz Istre, želio bih se kratko osvrnuti na vezane teme. Za ekonomski razvoj Istre potrebno je u dugoročnom smislu mnogo poduzimanja." U ovom primjeru nalazimo i političku tvrdnju "Za ekonomski razvoj Istre potrebno je u dugoročnom smislu mnogo poduzimanja", no istu tvrdnju govornik ne argumentira te ne iznosi zašto je potrebno mnogo poduzimanja, niti kakva bi ona trebala biti. U drugom primjeru: "Poznato nam je da su u doba trenutne ekonomske krize najteže posljedice u

gospodarskom, pa tako i u socijalnom smislu osjetile mediteranske zemlje u Europskoj uniji. Poput Istre, iz koje ja dolazim, te zemlje imaju tradicionalno visok stupanj razvoja turističke djelatnosti, kao grane gospodarstva koja zauzima važan udio u ukupnim prihodima." Ponovno gradi etos na činjenici da dolazi iz Istre, pa budući da dolazi iz Istre, upoznat je sa stanjem u Istri, a dio "Poznato nam je da su u doba trenutne ekonomske krize najteže posljedice u gospodarskom, pa tako i u socijalnom smislu osjetile mediteranske zemlje u Europskoj uniji" spada u argumentacijsku pogrešku *ad populum*, jer se temelji na tvrdnji da je nešto točno, jer većina ljudi tako misli, jer se većina s tim slaže. Logos izostaje u argumentaciji Marina Baldinia, što je vidljivo i u sljedećem primjeru: "Primjerice u Istri, iz koje ja dolazim, nekada je bila plovna rijeka Mirna, što bi trebalo opet uspostaviti, barem u turističke svrhe", u kojem je sadržana tvrdnja da bi ponovno trebalo uspostaviti plovnost rijeke Mirne, no zastupnik Baldini ne potkrepljuje svoju tvrdnju niti jednom očitosti, kao ni u sljedećoj tvrdnji: "U stvaranju jedinstvenog tržišta važna je pravovremena uključenost svih dionika u procesima odlučivanja, prije svega mislim, na pružatelje usluga, predstavnike vlasti, aktere civilnog društva i na uključenost svih socialnih partnera. Samo na taj način može se ostvariti bolja provedba prava građana na jedinstvenom tržištu i ostvariti njegov puni učinak." Zadnja rečenica ovog primjera argumentacijska je pogreška zanemarivanje alternativa. Primjetno je da tvrdnje zastupnika Baldinia nisu oblikovane kao jedna izjavna, stilski nebojena rečenica koja je branjiva, netrivialna i zanimljiva publici (Škarić, 2011). Također, iako se prema Fahnestock i Secor (2004) politička tvrdnja sastoji od tri dijela: preliminarne argumentacije, tvrdnje i argumenata, kod zastupnika Baldinia, ona se u većini slučajeva sastoji samo od tvrdnje. Patos u uvjeravanju Marina Baldinia pronalazi se u sljedećem primjeru: "Žene migrantice su pored teških ekonomskih i socijalnih uvjeta života izložene raznim oblicima nasilja, primjerice obiteljskom nasilju, prisilnim brakovima, seksualnom zlostavljanju, tzv. zločinima iz časti te trgovini ljudima. Također su često i žrtve na crnom tržištu rada s mnogostrukim posljedicama." Treba napomenuti da zastupnik Baldini radi i pogreške govornog bontona, pa tako u oslovljavanju prvo oslovljava "Dragi kolege, poštovani predsjedavajući" umjesto da na prvom mjestu oslovi hijerarhijski najvišu osobu, a to je u Europskom parlamentu predsjedavajući, a uz to i ne poštuje zadano vrijeme - nekoliko puta oduzeta mu je riječ zbog prekoračenja vremena. Uz pogreške govornog bontona, ima i sitne jezične pogreške, kao naprimjer "sa posljedicama" umjesto s posljedicama, "o pitanju o kojem imam pričati" umjesto o pitanju o kojem ću govoriti i sl.

Za argumentaciju Biljane Borzan karakteristične su političke tvrdnje potkrepljene očitostima, i to ponajviše brojkama, statističkim podacima i primjerima. Naprimjer, političku

tvrdnju "Zajednička poljoprivredna politika mora biti osjetljiva na potrebe malih poljoprivrednika", potvrđuje s "jer je čak 72 % poljoprivrednih gospodarstava u Europskoj uniji manje od 2 ha." Jedino nedostaje preliminarna argumentacija (Fahnestock i Secor, 2004) te izvor za statističke podatke s kojima potvrđuje tvrdnju. Sličan primjer imamo i kod tvrdnje "Važno je razvijati jedinstveni europski pristup zaštite na radu" koju potvrđuje statističkim podacima ("Evo prema zadnjim podacima, nešto manje od 4 milijuna Europljana strada na radnom mjestu, biva ozbiljno ozlijeđeno, a oko 5000 izgubi život na radnom mjestu"), toposom ("U prvom redu, neprocjenjivo je zdravlje i život radnika") i primjerom sa statističkim podacima ("Ja ću navesti jedan primjer: u Hrvatskoj prosječno godišnje svaki radnik koristi deset dana bolovanja zbog ozljede na radu što čini oko 900 000 dana bolovanja godišnje. Unatoč tome, svega 10% poslodavaca provodi mjere prevencije"). Nedostatci navedenog argumentacijskog procesa su, ponovno, nenavođenje izvora iz kojih su statistički podatci i brojke preuzeti te zaključak koji je zastupnica Borzan iznijela, a glasi: "Te brojke, crne brojke, su posljedica prvenstveno nebrige i neodgovornosti poslodavaca, koji ignoriraju pravilnike o zaštiti na radu, a na žalost i radnika koji nisu dovoljno svjesni važnosti brige za zdravlje i za vlastitu sigurnost na radnom mjestu." Pogreška je tog zaključka zanemarivanje alternativa. Zastupnica Borzan itekako je svjesna važnosti etosa, posebice one vrste etosa kojeg su Fahnestock i Secor (2004) nazvali ekstrinzičnim etosom, a koji proizlazi iz reputacije s kojom govornik dolazi, a temelji se na iskazanoj stručnosti u određenom području ili profesionalnim kvalifikacijama ustanovljenim diplomom, treningom ili certifikatom. Navedeno je vidljivo u sljedećem primjeru, koji ujedno predstavlja i pozivanje na vlastiti autoritet: "Gospodine predsjedavajući, kao članica odbora zaduženog za javno zdravstvo i sigurnost hrane moram izraziti svoju duboku zabrinutost zbog toga što se predlažu promjene načina pregleda, koje predlaže Europska komisija." Nakon uspostavljanja etosa, nastavlja s tvrdnjom "Smatram da ove promjene neće doprinijeti sigurnosti građana.", te se poziva na autoritet: "Komunicirala sam s dionicima iz industrije i nadležnih državnih službi te zaključila da potencijalni rizici od ovakvog poteza mogu uvelike nadmašiti potencijalnu korist i uštede koju bi mesna industrija mogla ostvariti." Argument autoritet nije dobro upotrijebila jer nije transparentno o kojim je točno dionicima iz industrije riječ, kao ni koje nadležne službe su u pitanju, stoga bi pozivanje na autoritet bilo snažnije da je navela i imena.

U govoru o "Proizvodnji, oglašavanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda", zastupnica Borzan započinje retoričkim pitanjem "Želite li da vaše dijete jednoga dana postane pušač?". Tim pitanjem djeluje na patos publike, ali ga i spaja s logosom iznošenjem u nastavku

statističkih podataka o broju mladih pušača: "Oko 70 % pušača počinje pušiti prije 18 godine. Njih 94 % prije 25 godine." Statistički podatci imali bi jaču snagu da je govornica istaknula izvor podataka, a cjelokupni argumentacijski čin bi bio logički ispravniji da ga zastupnica Borzan nije završila s generalizacijom: "Rezultati ovoga glasanja pokazat će je li Europski parlament institucija koja zaista brine o boljitku građana." Vrlo sličan primjer nalazimo i u sljedećem argumentacijskom činu. Zastupnica Borzan započinje s pričom kako su ih ovih dana građani zasipali mailovima protiv izvješća o "Homofobiji i diskriminaciji na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta", pogrešnom argumentacijom kako žele LBGTI-osobama dati neka dodatna prava, te nastavlja tvrdnjom: "Ovo izvješće ne poziva na dodatna prava već im nastoji osigurati zaštitu njihovih temeljnih ljudskih prava." Argumentacija koja slijedi bi bila jača da je zastupnica navela zakon o temeljnim pravima ili definiciju temeljnih ljudskih prava. Argumentaciju ponovno oslanja na statističkim podacima ("Svaka četvrta biva fizički napadnuta, a tek 22 % bi ih prijavilo nasilje policiji"), toposu ("Stav kako smo svi dužni osigurati ravnopravnost svih članova naše zajednice uči se u obitelji, zajednici i školi"), primjerom iz Hrvatske ("Program građanskog odgoja i obrazovanja koji se odnedavno provodi i u mojoj zemlji Hrvatskoj je pozitivan primjer") te izjavama učenika ("Učenici kažu kako su kroz njega postali svjesniji prava i odgovornosti koje imaju u svojoj zajednici"). Navođenje izjava učenika kao argumenta pogrešno je i predstavlja generalizaciju jer ne navodi o kojim je učenicima riječ i koliki broj učenika isto izjavljuje. Osim te pogreške, radi još jednu argumentacijsku pogrešku – irelevantan zaključak ili *non sequitur*: "Kolege i kolegice, veliki je posao još pred nama i zato moramo podržati ovo izvješće u skladu s europskim i ljudskim vrijednostima." Govorni bonton načelno poštuje, osim što je jednom prekoračila predviđeno vrijeme, te nebontonski prvo oslovila kolegice, pa kolege.

Argumentaciju Zdravke Bušić odlikuju političke i vrijednosne tvrdnje potkrjepljene statističkim podacima i brojkama s navedenim izvorima, pozivanje na autoritet i zakone, etos i argumentacijske pogreške. Korištenje zakona i autoriteta u potkrjepljivanju tvrdnje vidimo u sljedećem primjeru u kojem zastupnica Bušić argumentira zašto je podržala izvješće: "Želim poduprijeti izvješće poštovane kolegice Pack i s posebnim naglaskom na amandman 19. koji naglašava važnost načela federalizma i legitimnog predstavljanja. Ovakav pristup je ostvariv, što potvrđuje i nedavna izjava slovačkog ministra vanjskih poslova i bivšeg specijalnog predstavnika Europske unije u Bosni i Hercegovini Miroslava Lajčaka koji se kroz tu ulogu najbolje upoznao sa stvarnim stanjem u toj zemlji. U svom intervjuu je nedavno poručio Sarajevu kako Ustav donesen 1995. godine kao dio mirovnog sporazuma i koji je okončao rat

u Bosni i Hercegovini jednostavno danas ne ispunjava europske standarde." Korištenje statističkih podataka s navodom izvora poželjno je u argumentaciji, a prisutno je u navođenju statističkih podataka kod zastupnice Bušić, pa u njezinim govorima nalazimo sljedeće primjere: "Prema podacima Hrvatske liječničke komore zanimanje liječnika je deficitarno i trenutno Hrvatskoj nedostaje 4 300 liječnika. Istovremeno, broj hrvatskih liječnika koji su tijekom zadnjih pola godine zatražili potvrde za odlazak na rad u inozemstvo je 275, a njihova prosječna dob je 37 godina." i "Prema zadnjem Human Rights Watch reportu o Iraku, iračke vlasti ilegalno pritvaraju tisuće žena te ih podvrgavaju nemilosrdnoj torturi, uključujući seksualno zlostavljanje. Žene su u zatvoru prebijane, udarane, podvrgnute elektrošokovima i silovane." U drugom primjeru, zastupnica uz logos uključuje i patos, ponajviše odabirom riječi, a niz argumenata nastavlja i citiranjem autoriteta: "Human Rights Watch stalno naglašava u svojim izvješćima problem visoke stope korupcije, naročito u vojnom sektoru i u sudstvu." Zastupnica uvjerava i etosom, pa su u njezinim govorima zastupljene sljedeće izjave kojima je cilj gradnja vjerodostojnosti: "Kao zastupnica iz Hrvatske, a svjesna alarmantne činjenice da je u Hrvatskoj strahovito visok postotak nezaposlenih mladih (...) " i "Dolazim iz zemlje koja je u bliskoj prošlosti pretrpjela agresiju od strane druge zemlje i bit ću slobodna reći da ja dobro shvaćam važnost ove simbolike."

Weston (1992: 52) pogreške u argumentaciji definira kao greške u procesu argumentiranja. Pogreškom se naziva nešto što narušava dobru argumentaciju, pa tako možemo zaključiti da argumentacijske pogreške kojima je zastupnica Bušić sklona narušavaju pozitivne strane njezine argumentacije, ali i ostavljaju dojam da govornica nije svjesna heterogenosti publike, što je prema Zarefskom (2009) važna karakteristika političke argumentacije. U prvom primjeru ("Uostalom, zar nije najsnažnija poruka Europske unije, ujedinjeni u različitosti? Zašto bismo onda jedni drugima nametali društvene vrijednosti, pogotovo u osjetljivim područjima, i nepotrebno gubili toliko vremena s temama koje nikada nisu ni trebale doći na dnevni red ovog doma?") riječ je o izravnom pripisivanju nekih stavova protivniku, koji ili uopće nisu oni koje protivnik zastupa ili su na neki način iskrivljeni, a time argument koji se napada nečije stajalište zapravo odvlači pozornost s pravog stajališta te osobe i zbog toga je pogrešan. Ta argumentacijska pogreška poznata je pod nazivom *straw man*. U drugom primjeru zastupnica Bušić radi argumentacijsku pogrešku *ad hominem*: "Zato je dobro da smo konačno završili s ovim glasovanjem i da je izvješće odbijeno. Kako bi samo ovo izvješće koje je predloženo od gospođe Estrele završilo tamo gdje i pripada, u recikliranom papiru." U trećem je primjeru ponovno riječ o *ad hominem* pogrešci, i to situacijskom *ad hominemu*: "Ekonomski razlozi

ovom izvješću su vođeni populističkim potrebama ovih dolazećih izbora". Posljednji primjer je dio govora u kojem je zastupnica Bušić počinila čak dvije argumentacijske pogreške, i to etiketiranje i ponovno argumentacijsku pogrešku *straw man*: "Apsolutno i bezrezervno sam za jednakost svih građana pred zakonom i iskreno se nadam da ćemo međusobnim uvažavanjem i poštovanjem jednoga dana doći i do više snošljivosti i da više nećemo slušati o homofobiji koja se danas ponavlja kao neka mantra i proziva sve nas s tradicionalnim vrijednostima."

Iako se potkrjepljivanje tvrdnji kod zastupnice Bušić temelji i ističe zbog statističkih podataka, zakona, autoriteta i navođenje izvora za iste, veliki minus u argumentaciji predstavljaju argumentacijske pogreške i neuzimanje u obzir heterogenosti publike.

Za argumentaciju Ivane Maletić svojstveno je baratanje ekonomskim podacima, brojevima, statistikama, definicijama pojmova iz područja ekonomije, čime gradi ono što Fahnestock i Secor (2004) nazivaju intrinzičnim etosom, a Amossy (2006, prema: Danler 2013) diskurzivnim etosom, a označava dojam koji govornik ostavi o sebi nakon govora, te ujedno predstavlja ono što Aristotel naziva *phronesisom* i što ističe kao jednu od tri karakteristike kojima se postiže uvjerljivost etosom. Primjeri za navedeno su sljedeći: "Republika Hrvatska od 1. 7. 2013. koristi fondove kohezijske politike, što je na samom kraju tekuće perspektive.", 2. "Republika Hrvatska će u 7 godina iz poljoprivredne politike biti u mogućnosti povući 3,3 milijarde EUR-a od čega se značajan dio odnosi upravo na Europski fond za poljoprivredu i ruralni razvoj a to je preko 2 milijarde.", 3. "Eurozona u 2012. bilježi pad bruto društvenog proizvoda za 0,6 posto, u 2013. se pad procjenjuje na 0,4 posto.", 4. "Stopa nezaposlenosti iznosila je u 2012. 11,4 posto s tendencijom rasta na 12,2 posto u 2013.", 5. "Europski semestar, kao mehanizam kroz koji se usmjeravaju fiskalne politike država članica da na najbolji mogući način adresiraju probleme pojedine države.", 6. "Zdravstvo je jedan od najvećih sektora ekonomije Europske unije i čini oko 10% europskog bruto društvenog proizvoda i zapošljava jednog od 10 radnika, uključujući velik broj visokoobrazovanih." i 7. "Omotnica za program Zdravstvo za razdoblje 2014. – 2020. povećava se za 5,7% u odnosu na perspektivu prije." Iz navedenog se primjećuje da se očitosti koje zastupnica Maletić koristi sastoje ponajprije od statističkih podataka, koje onda povezuje s činjenicama te definicijama. Uočava se da kao, naprimjer, i zastupnica Borzan ne navodi izvore za podatke, no budući da je riječ o podacima vezanima za Europski parlament i programe koje Parlament donosi, pretpostavlja se da je njezina publika, koju čine njezine kolege u Europskom parlamentu, upoznata s izvorima. U govorima zastupnice Maletić nalazimo i vrijednosne tvrdnje, kao naprimjer: "Jako je bitna razmjena i širenje istraživačkih znanja među državama članicama", a kao potporu tvrdnji navodi

primjere programa poput "Horizon 2020" i FP7. Vrijednosna tvrdnja je i sljedeća: "Europski semestar je važan mehanizam koordinacije ekonomskih politika među državama članicama i usmjeravanje ekonomskih politika prema strateškim ciljevima i prioritetima postavljenim na razini Europske unije." Potporu za tu tvrdnju pruža sljedećim argumentima koji prikazuju prednosti europskog semestra: "U sklopu europskog semestra i Republika Hrvatska će od 2014. godine trebati poduzimati važne strukturne reforme kojima će unapređivati svoje gospodarstvo i isto tako postizati veće stope ekonomskog rasta, što i jesu prednosti sudjelovanja u europskom semestru." i "Sve države članice usuglašavajući svoje ciljeve provedbom strukturnih reformi mogu u biti učiti jedna od druge i to je jedna od pozitivnih strana semestra." Ti argumenti predstavljaju ono što je Walton (2007) nazvao praktičnim argumentom. Argumentaciju bi ojačala da je tvrdnju potkrjepila još nekim očitostima, ili navođenjem i pobijanjem nekog protuargumenta. Može se istaknuti da je pohvalno što Ivana Maletić u svojim govorima nema argumentacijskih pogrešaka, te kako bi za što valjaniju argumentaciju trebalo iznositi raznovrsnije očitosti.

Argumentacija Sandre Petrović Jakovine obilježena je političkim i vrijednosnim tvrdnjama koje argumentira zakonima, podacima, toposima i slučajevima. Od tri načina uvjeravanja koje razlikuje Aristotel, kod zastupnice Petrović Jakovine prevladava logos i etos. Etos gradi u sljedećoj izjavi: "Mi u grupi smo se uvijek zalagali i uvijek ćemo se zalagati za zaštitu najranjivijih skupina našeg društva" te u izjavi "Govoreći kao socijaldemokrat (...)". Logos temelji na brojnim podacima ("Gospođo predsjedavajuća, prema procjenama nevladinih organizacija u Europskoj uniji je gotovo tri milijuna beskućnika, a preko 80 milijuna ljudi živi u siromaštvu"), zakonima ("(...) na temelju članka 88. Ugovora o funkcioniranju Europske unije" i "(...) da prihvatimo načelo solidarnosti obuhvaćeno člankom 80. Ugovora"), slučajevima ("Dopustite mi spomenuti jedan pozitivni primjer uključenosti: Mlade žene Romkinje moje zemlje, Nure Ismailovski, koja je sa liste socijaldemokrata 2009. bila izabrana u Gradsku skupštinu grada Zagreba (...)") i toposima ("Pravo na slobodno kretanje je temeljno pravo koje proizlazi iz pripadnosti Europskoj uniji"). Korištenje toposa ili općih mjesta u argumentaciji pokazuje da je govornik svjestan heterogenosti publike, što je izrazito bitno u političkom govorništvu. Na to ukazuju i argumentacijske pogreške *ad populum* jer se temelje na tvrdnji da je nešto točno, jer većina ljudi tako misli, jer se većina s tim slaže, ali se zapravo radi o pogrešci temeljenoj na stereotipu. Kod zastupnice Petrović Jakovina nalazimo sljedeći *ad populum*: "Na Arktiku i drugdje u svijetu klimatske promjene su više nego očite". Dobar primjer svjesnosti publike očituje se i u postojanju preliminarne argumentacije (Fahnestock i

Secor, 2004) to jest prvog dijela političke tvrdnje kojim se publici daje do znanje da problem postoji. Primjer za preliminarnu argumentaciju kod zastupnice Petrović Jakovine nalazi se u govoru "Borba protiv nasilja nad ženama": "Gospodo predsjednice, statistika nasilja nad ženama u Europi je poražavajuća. Čak 45 % žena pretrpjelo je neki oblik nasilja, preko 10 % doživjelo je seksualno nasilje, a svaka 7. u Europskoj uniji umire od posljedica nasilja. Vidimo da se povećava broj žena žrtava nasilja, ali i broj ubijenih žena kao posljedice nasilja nažalost sve je veći." Nakon preliminarne argumentacije nastavlja s drugim dijelom političke tvrdnje prema Fahnestock i Secor (2004), to jest sa samom tvrdnjom: ("Ovaj trend moramo zaustaviti") koju potkrjepljuje argumentom, što predstavlja treći dio političke tvrdnje ("(...) jer nasilje nad ženama mijenja njihov položaj u društvu te ostavlja na njima duboke fizičke i psihičke tragove") te konkretnim prijedlogom za rješavanje problema ("Smatram da je podizanje svijesti kroz obrazovanje od najranije dobi, ali i uključivanje medija u kampanju ključ promjena stereotipnih stavova o ženama i djevojčicama u društvu, što će u konačnici dovesti do smanjenja nasilja."). Da zastupnica ima na umu publiku, pokazuje primjer u kojem se za ono što tvrdi poziva na autoritet publike (one prisutne na plenarnoj sjednici): "Mi smo svjedoci žustrog zalaganja i borbe aktivista Greenpeacea."

S druge strane argumentacijske pogreške nisu poželjne ni u jednoj govorničkoj vrsti, a zastupnica Petrović Jakovina radi pogreške generalizacije, *non sequitur*, zanemarivanje alternativa i *ad baculum*. U raspravi "Rodni aspekti europskog okvira za nacionalne strategije integracije Roma" zastupnica Petrović Jakovina čini čak tri pogreške i to *ad populum* i zanemarivanje alternativa: "Također, Romi ne napuštaju vlastitu zemlju zbog siromaštva, već zbog diskriminacije i govora mržnje, te je iz tog razloga potrebna snažna politička volja na europskoj i nacionalnoj razini, veći angažman lokalnih vlasti i veća socijalna uključivost svih građana.", te pogrešku *non sequitur*: "Europska unija opet ima vrlo visoku nezaposlenost i teško je integrirati mlade ljude na tržište rada, pa ne čudi da je teško integrirati i Rome." U govoru "Pritvaranje aktivista Greenpeacea u Rusiji" zastupnica Petrović Jakovina iznosi zaključak koji sadrži pogrešku *slippery slope*: "Ukoliko javno ne upozorimo na ovu spornu praksu Rusije i po ovom iznimno važnom pitanju legitimne osnove pritvaranja aktivista, sutra će se na dnevnom redu naći i aktivisti drugih organizacija, primjerice koji se zalažu za i štite ljudska prava."

Govori Tonine Picule kompozicijski se sastoje od uvoda u kojem oslovljava i ističe što je dobro u nekom izvješću (što je bontonski poželjno), zatim od priče (ne uvijek), glavnog dijela u kojem iznosi argumente i protuargumente za izvješće te očitosti kojima potkrjepljuje svoje argumente ali i pobija tuđe argumente. U zaključku ima u jednoj rečenici sažeto zašto

odbija ili prihvaća izvješće ili neki dokument, a u ponekim govorima ima i poziv te efektni završetak (primjer: "Želim pozvati predstavnike institucija i vas kolege da prilagodimo europsko zakonodavstvo kako bismo sačuvali jedinstvenu kulturnu baštinu malih ribara. Time bismo Europu zaista potvrdili ujedinjenu u njezinim različitostima.")

Osim dobre kompozicije, govori zastupnika Picule dobar su primjer uvjeravanja, kojeg temelji na logosu i etosu. Logos ostvaruje statističkim podacima ("U Hrvatskoj žene čine dvije trećine od ukupnog broja obrazovanih sa statusom magistra i sa specijalističkim diplomama.", "U Hrvatskoj je prije krize u kulturnom sektoru bilo angažirano 2 % od ukupnog broja zaposlenih."), brojkama ("(...) ribarstvu u Hrvatskoj koje izravno zapošljava 14.000 ljudi, dok je ukupno u sektor uključeno 25.000 ljudi."), slučajevima ("Neke od takozvanih egzotičnih vrsta već su se odavno udomaćile, pa je tako na primjer Kalifornijska pastrva diljem Europe glavna, a u Hrvatskoj jedina vrsta koja se uzgaja."), toposima ("(...) kvalitetna prometna povezanost strateški cilj svih europskih regija" te "U 20. stoljeću žene su zaista stekle mnogobrojna prava") koje s tvrdnjom najčešće povezuje analogijom. Od vrsta tvrdnji, uz političku, u govorima zastupnika Picule najzastupljenija je uzročno-posljedična tvrdnja. U raspravi "Tehnologija hvatanja i skladištenja ugljika" iznosi uzročno-posljedičnu tvrdnju ("Istovremeno naglašavam da bez prekomjerne emisije CO_2 kao plina najodgovornijeg za staklenički efekt ne bi bilo ni potrebe za skupim tehnologijama njegovog skladištenja"), političku tvrdnju ("Zemlje članice moraju ostati predane ostvarenju ciljeva Strategije 2020, a poglavito smanjenju emisija CO_2 te povećanju udjela obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji") te analogiju sa slučajem iz Hrvatske koju potkrjepljuje i brojčanim podacima ("Primjer Hrvatske jasno pokazuje da naglasak na obnovljivim izvorima energije daje rezultate s obzirom da je posljednjih godina zemlja smanjila emisije CO_2 . Naime, u listopadu 2013., Hrvatska je dosegla 16 % udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji, što je iznad europskog prosjeka i vrlo blizu obveza preuzetih relevantnom direktivom."). U sljedećem primjeru prikazana je argumentacija kojom potkrjepljuje tvrdnju zašto će podržati izvješće: "U zemljama članicama koje su već usvojile paket sličnih mjera o većoj reprezentaciji žena na nacionalnoj razini uočen je znatan napredak. I zato ću podržati ovo izvješće." Primjećuje se da ponovno koristi analogiju, a uvjeravanje bi bilo jače da je iznio primjer neke konkretne članice. U sljedećem primjeru: "Ulazak žena u svijet rada tijekom druge polovice dvadesetog stoljeća snažno je utjecao na uspjeh razvijenih gospodarstava. Od 1995. godine smanjena razlika između zaposlenosti muškaraca i žena formirala je u Europskoj uniji gotovo četvrtinu godišnjeg rasta GDP-a.", zastupnik Picula iznosi tvrdnju koju zatim potkrjepljuje slučajem s brojčanim

podacima. Osim logosa, govornik temelji svoje uvjeravanje i na etosu, kojeg gradi sljedećom izjavom: "Kao zastupnik u Europskom parlamentu, rođen na otoku i odrastao uz more, svjestan sam vrijednosti ali i težine života na otocima.", koju ponavlja u nekoliko svojih govora. Treba istaknuti da je zastupnik svjestan važnosti preliminarne argumentacije, koja se nalazi u nekoliko njegovih govora, a kao primjer je uzeta rasprava "Kreativna Europa" u kojoj započinje izražavanjem potpore programu, zatim potporu argumentira brojčanim podatkom ("Gospodine predsjedniče, želim izraziti potporu programu kojim je moguće pozitivno doprijeti do 100 milijuna ljudi na vrlo raznolikom tržištu."), nastavlja s vrijednosnom tvrdnjom koju potvrđuje statističkim podacima ("Kulturna i kreativna industrija igra važnu ulogu u ekonomiji EU-a, gdje sudjeluje s ukupno 4,5 % europskog GDP-ja i zapošljava gotovo 4 % ljudi na europskoj razini"), potom u preliminarnoj argumentaciji na primjeru Hrvatske i statističkih podataka ukazuje na potrebu za programom te na kraju zaključuje: "U Hrvatskoj je prije krize u kulturnom sektoru bilo angažirano 2 % od ukupnog broja zaposlenih. Također, tijekom proteklog desetljeća zaposlenost je u kulturnom i kreativnom sektoru rasla u prosjeku 3,5 % godišnje. Ovo je područje stoga potrebno dodatno poticati kako bi se povećao njegov doprinos održivom rastu i zapošljavanju, a ovaj program smisleno predlaže upravo navedeno." Tonina Picula je u svojim govorima počinio i jednu argumentacijsku pogrešku, i to irelevantan zaključak ili *non sequitur*: "Možda je jedan od razloga tvrdokornosti ove krize što sve središnje banke 28 zemalja članica Europske unije vode isključivo muškarci."

Retorika Andreja Plenkovića usmjerena je gotovo u potpunosti na izgradnju etosa. Njegova argumentacija se temelji na donošenju brojnih statističkih podataka i brojeva, ilustracija i slučajeva. Na taj način gradi vrstu etosa koju Fahnestock i Secor (2004) nazivaju intrinzičnim etosom, a povezan je s dojmom koji govornik ostavi o sebi nakon govora, ali i ono što Aristotel smatra etosom zasnovanom na *phronesisu*. No, zastupnik Plenković uvjerava i ekstrinzičnim etosom, a to je prema Fahnestock i Secor (2004) etos koji proizlazi iz reputacije s kojom govornik dolazi, a temelji se na iskazanoj stručnosti u određenom području ili profesionalnim kvalifikacijama ustanovljenim diplomom, treningom ili certifikatom. Primjeri u govorima zastupnika Plenkovića za ekstrinzičan etos su sljedeći: 1. "Gospodine predsjedavajući, kao član Odbora za proračun, ali i kao bivši diplomat koji je dio svoje karijere proveo upravo u odjelu za analizu i planiranje (...)", 2. "Gospodine predsjedniče, nedavno sam kao član Odbora za proračune organizirao panel o ekonomskim i financijskim učincima članstva Hrvatske u Europskoj uniji (...)", 3. "Gospodo predsjedavajuća, drago mi je da mogu govoriti o zajedničkim pravilima i postupcima za provođenje instrumenata Unije za vanjsko

djelovanje i u svojstvu člana Odbora za proračune Europskog parlamenta, ali i dugogodišnjeg diplomata (...)" 4. "(...) kao zagovornik proširenja Europske unije" 5. "Kao bivši diplomat, a ujedno i pravnik, upućen sam u poslove legalizacije i apostila." Iz navedenih primjera vidljivo je da se zastupnik poziva i na vlastiti autoritet.

Intrinzični etos, kao što je već napomenuto, gradi poznavanjem i iznošenjem brojnih podataka, i to uz navođenje izvora, neki od primjera su: 1. "Recentno objavljeni rezultati Eurostata i Državnog zavoda za statistiku govore da je u Hrvatskoj manjak konsolidirane opće države u 2012. iznosio 16,35 milijardi kuna ili 5% BDP-a. Dok je konsolidirani dug opće države iznosio 183 milijarde kuna ili 55,5% BDP-a.", 2. "(...) temeljem zadnjeg popisa smo ustanovili da je čak zabilježen i trend povećanja stanovništva na otocima, gdje imamo čak 344 naselja.", 3. "Za Hrvatsku koja ima čak 1244 otoka, od kojih je 50 naseljeno (...)", 4. "Za Hrvatsku je posebno bitno da uz ovih 449 milijuna EUR-a za 2013. imamo na raspolaganju 8,1 milijardu EUR-a u sljedećih 7 godina." i 5. "Istodobno je Europska komisija za Hrvatsku na temelju podataka o proračunskom deficitu u 2012. od 5% BDP-a (...)" U govorima zastupnika Plenkovića, najzastupljenije su političke tvrdnje: "Smatram da nam ekonomska ograničenja nisu saveznik u ovom trenutku" i "Razvidno je da proračun za 2014. ne daje zadovoljavajuće odgovore na stabiliziranje javnih financija, niti sagledava jedinstvenog nacionalnog i europskog ekonomskog i fiskalnog konteksta." U svojim govorima, koristi i praktične argumente (Walton, 2007), kao naprimjer: "Harmonizacijom upravo te proizvodnje možemo ojačati i stratešku autonomiju EU kad je riječ o obrambenim i vojnim sposobnostima" te "Kao bivši diplomat, a ujedno i pravnik upućen sam u poslove legalizacije i apostila. Svi znamo da oni traže i vrijeme i trošak i činjenica je da bi se prema kalkulacijama upravo ovakvim aktom trebalo uštedjeti više od 330 milijuna EUR-a. To nije zanemariv novac, to je znatno rasterećenje naših građana u situacijama priznavanja dokumenata, bilo da je riječ o izvodima, o rodnom listu, o potvrđama o vjenčanju ili nizu drugih pravnih isprava koje mogu i moraju koristiti u drugim državama članicama." U posljednjem primjeru uvjeravanje bazira i na etosu ("Kao bivši diplomat, a ujedno i pravnik (...)") i na logosu (brojčani podatak i ilustracija).

Davor Ivo Stier u svojim govorima u Europskom parlamentu koristi sve tri tehnike uvjeravanja koje Aristotel (1989) dijeli na etos, logos i patos. Etos gradi u govorima izjavama kao što su: "Kao kršćanski demokrat (...)", "Kao član vanjskopolitičkog odbora (...)", "Kao zastupnik iz Hrvatske (...)" i sl. Logos je posebice naglašen u govorima zastupnika Stiera, ostvaruje ga preliminarnom argumentacijom, statističkim podatcima s navedenim izvorima ("Prošloga tjedna u studiji koja je objavljena u Bruxellesu o neaktivnim odnosno nezaposlenim

migrantima unutar Europske unije koji koriste socijalnu pomoć u drugim državama mogli smo vidjeti da takvih neaktivnih EU-migranata je manje od 1 %, pa i u nekim zemljama poput Velike Britanije gdje je ovo pitanje očito postalo predmet političkih rasprava broj takvih EU-migranata je samo 2,6 % ukupnog broja nezaposlenih" i "(...) upravo iz razloga što preko 80% ekonomije Južnog Sudana ovisi o nafti."), primjerima ("(...) na primjer primalje Jage Stojak iz kninske bolnice u Hrvatskoj koja je ljetos odbila sudjelovati u jednom pobačaju i zbog toga dobila otkaz.") i toposima ("Europska unija je stvorena da bi promicala slobodu, a ne da bi je gušila.").

Preliminarna argumentacija zastupljena je, naprimjer, u raspravi "Ravnoteža spolova među savjetodavnim članovima uprava trgovačkih društava uvrštenih na burzama": "Gospodine predsjedniče, depopulacija i starenje stanovništva su veliki izazovi pred nama i dugoročno predstavljaju najveću prepreku u gospodarskom rastu i društvenom razvoju Europe. Prije 100 godina stanovništvo današnje EU činilo je 15% svjetske populacije, danas činimo samo 7%, a do 2050. predviđa se pad na 5%. Do 2060. udvostručit će se broj građana starijih od 65 godina, a znatno će se smanjiti broj mladih i radno sposobnih." U ovom dijelu detektira problem, te ga potkrjepljuje statističkim podacima, a završava s tvrdnjom/rješenjem: "Stoga je potrebna hrabrija, odlučnija i učinkovitija pronatalitetna i proobiteljska politika za novi rast u Europi." U sljedećem primjeru zastupnik Stier u preliminarnoj argumentaciji spaja etos i logos: "Gospodine predsjedniče, kada vidimo da su u Europi samo 16 % članova uprava žene i kako u je u nekim zemljama poput Hrvatske još i gore, gdje su samo 13 % članova uprava žene, jasno je da naše društvo ne koristi sve svoje talente. Kao kršćanski demokrat kada govorimo o talentima, uvijek se sjetim i Isusove prisposode o talentima (...)" te zaključuje: "Mi, kao društvo, ne možemo zakopati talente žena u poslovnom svijetu, inače ćemo svi biti siromašniji."

Osim što u uvjeravanju spaja etos i logos, u nekim govorima spaja logos, patos i etos, kao naprimjer u govoru "Mjere EU-a i država članica usmjerene na kretanje izbjeglica uslijed sukoba u Siriji". Na početku iznosi statističke podatke (logos): "Gospodine predsjedniče, preko dva milijuna izbjeglica, od toga 400 tisuća djece do 11 godina, šest milijuna ljudi bez krova nad glavom", zatim nastavlja patosom: "(...) to nisu samo brojke, to je prikaz ljudske patnje koji ima svoju vlastitu težinu." U nastavku argumentacije nastavlja uvjeravanje kojim djeluje na patos: "Dolazim iz zemlje koja je sama zbrinula 800 tisuća izbjeglica i prognanika za vrijeme Miloševićeve agresije. Sjećam se ovdje i svog oca koji je i sam bio izbjeglica iz Drugog svjetskog rata.", zatim uključuje i etos u tvrdnju: "Iz svega toga sam naučio nešto: izbjeglicama je najvažnije vratiti se doma. I to mora biti fokus naše rasprave i naše politike." U zaključku se

ponovno vraća na djelovanje na patos i to trivijalnom tvrdnjom: "Cilj naše politike mora biti da se svaki Sirijac ima pravo vratiti svome domu."

Snažnu argumentaciju temeljenu na trima načinima uvjeravanja, zastupnik Stier umanjuje argumentacijskim pogreškama, *non sequitur*, *ad verecundiam* i *straw man*: ("Gospodine predsjedniče, Europski parlament danas je poslao jednu vrlo snažnu poruku odbacivši izvješće Edite Estrele. Izvješće koje se po svom radikalizmu može usporediti i s politikom koja se vodi u nekim državama članicama, gdje se želi nametnuti jedan svjetonazor koji je stran većini europskih naroda."), zatim *non sequitur* ("Danas je Europski parlament demantirao i sve one koji su proglasili hrvatske građane nazadnima, antieuropskima, zbog toga što su na referendumu 1. prosinca glasovali za inicijativu "U ime obitelji"), zatim još jedan *straw man* ("ali kada čujem kolegu iz Španjolske kako kritizira referendum o braku u Hrvatskoj, gdje je dvije trećine građana koji su izašli na referendum glasovalo za takvu ustavnu definiciju braka, doista se pitam da li je nama namjera ove rasprave zaštita osobnih sloboda ili možda otvaranje ideoloških sukoba prije europskih izbora.") i *ad verecundiam*, kad navodi papu Franju kao autoritet za ustav ("U krajnjoj liniji, ja bih rekao da bi trebali se prisjetiti da je čak papa Franjo podržao tu ustavnu definiciju braka."). Zastupnik Stier, radi i jednu pogrešku govornog bontona, a to je da ne oslovljava prvo hijerarhijski najvišu osobu, što se vidi u sljedećem primjeru: "I zato ću, kolegice i kolege, gospođu potpredsjednice Komisije (...)".

Odlike retorike Dubravke Šuice su izgradnja etosa, političke tvrdnje potkrjepljene statističkim podacima, ali i puno djelovanja na osjećaje publike, odnosno patosa te toposi i argumentacijske pogreške, posebice *ad populum*. Etos najčešće gradi na vjerodostojnosti s obzirom na činjenicu da dolazi iz Hrvatske, pa se stoga drži kompetentnom da govori o situaciji i rješenjima za Hrvatsku. Za to imamo sljedeće primjere: "Budući da dolazim iz Hrvatske gdje je proizvodnja vina i vinogradarstvo jedna od (...) " i "(...) budući da dolazim s Mediterana, s Jadrana, iz Hrvatske." Uvjeravanje zasniva još i na ekstrinzičnom etosu, kao u primjeru: "Dugo sam bila gradonačelnica (...)".

Uvjeravanje zasniva i na logosu. U govoru "Program Erasmus za sve", zastupnica Šuica započinje vrijednosnom tvrdnjom ("Gospođo predsjednice, ovo je jedan od najboljih primjera koordinacije i suradnje europskih institucija oko jednog projekta"), a u nastavku potkrjepljuje tvrdnju i iznosi statističke podatke kojima objašnjava zašto je taj prijedlog potreban i zašto je glasala za njega ("Također želim napomenuti da se radi o 5 i pol milijuna mladih ljudi diljem Europe koji su nezaposleni, što znači da će ovaj projekt pomoći da dođe do mobilnosti. Ako se Europa zabrinjava oko 23,5 % nezaposlenih među mladima, onda moram reći u Hrvatskoj je

53 % mladih nezaposleno, a to je brojka za zabrinutost i razlog da glasujem za ovakav prijedlog Erasmusa+."). U sljedećem primjeru zastupnica Šuica ima preliminarnu argumentaciju, započinje govor definicijom Europske unije i toposom ("Gospodine predsjedavajući, Europska unija je socijalna zajednica i mora učiniti sve kako bi spriječila da gospodarska kriza utječe na osporavanje socijalnih prava koja su temelj socijalne sigurnosti."), zatim navodi još jedan topos i izdvaja problem koji je vidljiv iz statističkih podataka ("Mišljenja sam kako je pravo na socijalnu zaštitu temeljno pravo koje je došlo do izražaja u ova turbulentna vremena kada, konkretno, u Hrvatskoj bez posla ostaje preko 600 osoba dnevno, a stopa nezaposlenosti mladih je preko 52 %, čime se Hrvatska nažalost svrstala na visoko treće mjesto ove neslavne ljestvice u Europskoj uniji."), potom iznosi tvrdnju ("Samozapošljavanje mora biti prepoznato kao poželjan novi oblik zapošljavanja, stvaranja radnih mjesta i smanjenja nezaposlenosti.") te predlaže konkretna rješenja ("Kako bi se stvorio napredak, mora sadržavati i odgovarajuće mjere socijalne zaštite jer je samozapošljavanje uz malo poduzetništvo temelj gospodarskog rasta i razvoja naprednih članica Europske unije, (...)."). Uz etos i logos, zastupnica Šuica uvjerava i patosom, kao naprimjer u sljedećim izjavama: "Kada bih privatno odlučivala i kada bih ja bila ta koja treba donijeti odluku, emotivno bih rekla "Zabrana pušenju!" i "Dakle, željela bih da i moji unuci 2050. godine mogu piti pitku vodu iz slavine."

Pogreške u argumentaciji su greške u procesu argumentiranja (Weston, 1992: 52), te kao takve nisu poželjne u argumentaciji. Zastupnica Šuica radi brojne argumentacijske pogreške: *ad populum* ("(...) mislimo da zaštita okoliša ne bi trebala biti prioritet.", "Svi smo suočeni s demografskim problemima, s problemima depopulacije i zato zaista treba obratiti veliku pozornost kako bi se spriječile marketinške prevare u odnosu na mlade ljude." i "Kad je riječ o e-cigareti, onda ona je popularna danas"), zanemarivanje alternativa ("Dakle, potrebno je da građani budu educirani, potrebno je da građani budu maksimalno uključeni i to na dnevnoj bazi. Ukoliko oni ne budu uključeni u sve ovo neće od ovog programa biti ništa." i "Ako je ovo izvješće neobvezujuće, onda čemu je ono služilo?") i *slippery slope* ("Obitelj je fundamentalna zajednica društva, a ograničavanjem prava roditelja na uvođenje ovakve odredbe dovelo bi do narušavanja stabilnosti obitelji.").

Retoriku Ruže Tomašić odlikuje uvjeravanje zasnovano na etosu. Gotovo u svakom govoru zastupnica Tomašić zasniva svoje uvjeravanje na etosu, i to posebice na ekstrinzičnom etosu. Sljedeći primjeri to potkrjepljuju: 1. "Kao zastupnici iz tranzicijske države i dugogodišnjoj policijskoj službenici (...)", 2. "Kao zastupnica iz Hrvatske (...)", 3. "Gospodine predsjedniče, kao stanovnica vinogradarske regije, zabrinuta sam za budućnost hrvatskog

vinarstva i vinogradarstva u sklopu Europske unije.", 4. "Gospodine Predsjedniče, kao zastupnica iz Hrvatske i stanovnica Dubrovačko-neretvanske županije posebno sam svjesna važnosti kvalitetnog prometnog povezivanja europskih regija.", 5. "Gospodine predsjedniče, kao dugogodišnja policijska službenica i aktivist u borbi protiv droge (...)" i 6. "Gospodine predsjedniče, kao žena i bivša policijska službenica (...)". Osim izgradnje etosa, zastupnica Tomašić često se poziva i na vlastiti autoritet i svjedočenja, kao naprimjer u sljedećim izjavama: "No, s obzirom na to da sam za vrijeme svoje policijske karijere radila sa ženama žrtvama nasilja te da iz prve ruke znam koliko je težak put ka učinkovitosti u ovoj borbi." i "(...) posebno sam svjesna važnosti kvalitetnog prometnog povezivanja europskih regija jer sam i osobno svjedok negativnih posljedica odcijepljenosti krajnjeg juga Hrvatske od matice zemlje." Pri pozivanju na vlastiti autoritet zna počinuti i argumentacijsku pogrešku *ad verecundiam*: "(...) kao dugogodišnja policijska službenica i aktivist u borbi protiv droge svakako podržavam bolju suradnju država članica koja za cilj ima onemogućiti kriminalce raznih profila da izmaknu ruci pravde."

Tvrdnje potvrđuje i statističkim podacima s navodom izvora ("(...) države u kojoj prema Eurostatu 51,8 % mladih nema posao"), primjerima ("Drago mi je što će se program primjenjivati i na države kandidatkinje kako se više ne bi ponavljao slučaj Veljka Marića, hrvatskog državljanina i branitelja koji je, prema dostupnim informacijama, uhićen u Srbiji bez međunarodne tjeralice, osuđen na temelju sumnjivih svjedočenja i lišen mogućnosti da kaznu odslužuje u Hrvatskoj") i toposima, koji su u njezinim govorima najzastupljeniji ("Vjerujem da se slažemo da žene nisu ništa manje vrijedne od muškaraca i da moraju imati pristup svim radnim mjestima i biti jednako plaćene za svoj rad.", "(...) svi građani moraju biti jednaki pred zakonom i da moramo poštovati ljudska prava.", "Sloboda jednih ne smije ići nauštrb drugih.").

Tvrdnje ne formulira kao jednu izjavnu stilski neobojenu rečenicu koja je netrivialna i zanimljiva publici, pa su njezine tvrdnje često sadržane u rečenici u kojoj istovremeno iznosi i argumente, ali su i trivialne: "Želim naglasiti kako je borba protiv korupcije na nižim razinama jednakovrijedna jer te razine predstavljaju produženu ruku viših struktura koja im omogućava manipuliranje cijelim sustavom što naposljetku dovodi do korupcije i teških kriminalnih djela." U toj tvrdnji počinila je i pogrešku u zaključivanju i to prenatlu generalizaciju. U govorima Ruže Tomašić najzastupljenije su političke tvrdnje: "Stoga držim kako bismo svoje napore trebali uložiti u edukaciju i informiranje javnosti o problemu nejednakosti žena, a namjernu diskriminaciju strogo kažnjavati." i "Utjecaj politike na rad policije i pravosudnih organa moramo eliminirati i po tom pitanju predlažem nultu stopu tolerancije."

Argumentacijske pogreške česte su u retorici zastupnice Tomašić. Najzastupljenija argumentacijska pogreška je zanemarivanje alternativa: ("Borba protiv nasilja nad ženama vodi se u svakoj ulici, na razini svake gradske četvrti ili sela, među ljudima, a ne u briselskim hodnicima." i "Ne vidim nijedan razlog zašto u upravama i savjetodavnim tijelima ne bi sjedilo i po 100% žena ili muškaraca, ako se radi o najsposobnijima za taj posao."). Još se pojavljuju *slippery slope* ("Europa ne smije dozvoliti da biser mediteranske kulture, Dubrovnik, ostane izoliran u vrlo nestabilnom okruženju jer bi to predstavljalo ne samo udar na europsku kulturu i hrvatsko gospodarstvo, već i značajan sigurnosni problem."), etiketiranje ("No, s obzirom da neke političke grupe imaju za cilj reklamiranje određenih seksualnih skupina, najbolje bi bilo da tu ideološku indoktrinaciju etiketiranje financiraju same"), *petitio principii* i ekvivokacija ("Diskriminacija je diskriminacija, bila ona negativna ili pozitivna i kao takva je nepravедna i nepoželjna.") te *ad populum* i irelevantan zaključak ("Gospođo predsjednice, svi znamo da su potrebni muškarac i žena da se začne dijete. Onaj čas kada dođe vrijeme da žena može sama, bez pomoći muškarca, začeti to dijete, onda može sama i odlučivati o tom djetetu."). Zastupnici Tomašić događaju se i sitne jezične neispravnosti kao "sa ranjivim" i srbizam "trenutne" (umjesto trenutačne).

Ono što se ističe u govorima Olega Valjala su izgradnja etosa, vrijednosne i činjenične tvrdnje, topisi i pokoji primjer. Kao i kod nekih prije navedenih zastupnika, Oleg Valjalo najviše uvjerava svojim ekstrinzičnim etosom, odnosno onim što publika unaprijed zna i vjeruje o govorniku, što je vidljivo iz sljedeća tri primjera: "Ja sam prije ulaska u politiku jedno desetak godina obavljao niz dužnosti u realnom sektoru, u financijama, bankarstvu, hotelijerskoj industriji i zbog iskustva koje sam tamo stekao (...)", "Kao član Odbora za proračune i kao član Odbora za ekonomska i monetarna pitanja (...)" i "Prije svega, kao član odbora za proračun ali i kao socijalist i demokrat (...)". Heterogena publika i pretpostavka da je politička argumentacija dostupna svima, kao što je već spomenuto neka su od obilježja političke argumentacije prema Zarefskom (2009), a jedan od načina da se to u govoru postigne, upravo je putem topisa, a argumentacija zastupnika Valjala upravo se temelji i na njima. Primjeri su sljedeći: "Zadaća zastupnika u ovom visokom domu nije boriti se za pojedinačne interese, nego za dobrobit čitave Europe i njenih građana.", "(...) trajni zadatak svih nas u Parlamentu štititi prava svih građanki i građana Europske unije" i "Ksenofobiji, antisemitizmu i mržnji bilo koje vrste nije mjesto u civiliziranoj Europi." Od očitosti još ima primjera ("U svijetlu referenduma koji se 1. prosinca ove godine održao u mojoj zemlji (...)") i pozivanje na i citiranje autoriteta ("Kolega De Backer s pravom oštro kritizirao Europsku uniju, Komisiju i sjajno istaknuo da se na ekonomskom

groblju ne može graditi socijalni raj."). Navodeći jedan primjer, koji je možda više stereotip nego što je primjer, zastupnik Valjalo izvodi zaključak koji se sastoji od pogrešaka *ad populum* i zanemarivanje alternativa: "Mnoge moje drage marljive kolegice iz tih godina nisu mogle uspjeti dogurati do najvažnijih upravljačkih pozicija samo zato što su bile žene. Bile su jednako sposobne, savjesne, vrijedne u obavljanju svih svojih poslova ali im u jednom značajnom broju slučajeva karijerni napredak nije bio omogućen samo na osnovi njihovog spola."

U govorima Olega Valjala najviše ima vrijednosnih, zatim činjeničnih tvrdnji. Vrijednosne tvrdnje iznosi kada ocijenjuje neko izvješće, obrazlaže zašto ga je podržao i kada hvali ili kritizira neke postupke. Primjeri su u sljedećim izjavama: "Smatram da je to moralno nedopustivo i civilizacijski nazadno.", "Izvješće kolegice Swinburne značajan je korak u izgrađivanju upravo takvih, djelotvornih nadzornih mehanizama.", "Ovo je jedno kvalitetno i dobro izvješće i zato sam ga i rado podržao." i "Odlučio sam podržati ovaj okvir jer je realan i racionalan. Nije savršen, ali mi se čini da je nakon dugog i mukotrpnog pregovaranja skoro pa najbolji mogući." Za činjenične tvrdnje primjeri su sljedeći: "Druga velika neistina je ta da izvješće Estrela potiče na pobačaj." i "Netočno je da ovo izvješće ne poštuje načelo supsidijarnosti." Od jezičnih neispravnosti, prisutan je srbizam "njenih" umjesto njezinih.

Govore Nikole Vuljanića obilježava uvjeravanje patosom, retorička pitanja, pogreške u jeziku, argumentacijske pogreške *ad misericordiam*, zanemarivanje alternativa i *ad populum* te topoi. Osim tih obilježja, od očitosti koristi primjere, brojčane podatke i statistiku, no bez navođenja izvora za iste. Valja napomenuti da stalnim prekoračavanjem dozvoljenog trajanja govora, krši govorni bonton. Neki od toposa koje zastupnik Vuljanić iznosi su sljedeći: "Višejezičnost jedno od temeljnih načela europske Unije.", "Zakon treba biti sveobuhvatan.", "Ekonomska kriza u Europi uporna je i ne da se.", "Ljudska prava, naime, ne mogu se plaćati." Iako logos nije puno zastupljen kao vrsta uvjeravanja u govorima zastupnika Vuljanića, nalazimo nekoliko primjera, pretežno brojčanih podataka i statistike: "U razdoblju od 2005. do 2009. godine izdano je primjerice 50 000 ovakvih naloga, a izvršeno 11 000, dakle jedna petina." i "Vlasnici uz ovako visoku nezaposlenost i velika otpuštanja iz brodogradilišta traže primjerice 4 500 dozvola za radnike iz inozemstva." U govorima je nađen i jedan primjer u kojem je sadržan i poziv na autoritet: "Ukrajina je postigla značajan, zamjetan napredak u području pravosuđa, u području izbornog zakona, izgleda da će se i slučaj Timošenko riješiti na nekakav recimo kompromisni način, barem prema riječima predsjednika ukrajinskog parlamenta." Za razliku od logosa, patos je izdašno prisutan u retorici zastupnika Vuljanića, što često rezultira i argumentacijskom pogreškom *ad misericordiam*, koju karakterizira tvrdnja

koja poziva na osjećaje, sažaljenje. Neki od primjera su sljedeći: "Otpuštaju se trudnice, bolesni i slično i to se zove liberalizacijom.", "To su neuspješni: oni koji su izgubili posao, perspektivu, budućnost, a to nisu željeli. To je poniženje koje je ovaj sustav, koji iz nekog meni nepoznatog razloga nazivamo neoliberalnim, nametnuo. Dok mi ovdje raspravljamo, ljudi i dalje ostaju bez krova nad glavom, a jedina strategija koja može pomoći je strategija iskorijenjivanja siromaštva." i "Europska unija siromašnih građana nema razloga postojati, kao što ni država siromašnih građana nema razloga postojati. Nitko na ovom kontinentu tisućljetne kulture i burne povijesti ne smije biti gladan, bez krova nad glavom, bez obrazovanja, zdravstvene zaštite i bez sigurne starosti." U pretposljednem primjeru riječ je i o argumentacijskoj pogrešci zanemarivanje alternativa, a u posljednjem primjeru uz *ad misericordiam*, počinjen je i *ad populum*. Primjer "Otpuštaju se trudnice, bolesni i slično i to se zove liberalizacijom" sadrži pogrešku ekvivokacije. U sljedećem primjeru počinio je pogrešku *ad populum*: "Krivi, jasno, nisu liječnici, nego sustav u kojem se mogu liječiti samo oni koji to mogu platiti ili pristupiti nekoj tehnološkoj inovaciji.". U primjerima: "Posebno se tu radi o Grčkoj, Španjolskoj, Portugalu, Hrvatskoj, Italiji, gdje je glavni posao mladih ljudi nabavka viza za prekomorske zemlje ili posla u bogatijim evropskim zemljama." i "Novih radnih mjesta nema i djeca, mladi ljudi, odlaze tamo gdje ih ima. Odlaze ne pojedinačno, nego masovno i nije to slučajno, već namjerno.", riječ je o pogreškama generalizacije. Zastupnik Vuljanić radi argumentacijske pogreške i u sljedećim primjerima: *ad populum* ("Krizu je, to više nitko ne dvoji, proizveo ovakav kapitalizam kojeg zovemo liberalnim.", "Tužno je da samo 6 ili 8 milijardi eura uspijevamo izdvojiti za to. Svi znaju da je to premalo."), *ad baculum* ("Republika Hrvatska je upravo u postupku donošenja baš takvog zakona. Hoćemo li imati Europu siromašnih ako ovdje to odšutimo?") te generalizacija ("Činjenica je da je u većini europskih zemalja, u Hrvatskoj iz koje dolazim posebice, industrija namjerno uništavana 20 godina."). Zastupljene su i pogreške u jeziku i to ekvivokacija ("Zdravlje jest i mora ostati ljudsko pravo i plaćanje zdravlja je korupcija samo po sebi, korupcija per se.", "Rezultat je da je u sedam godina u Irskoj 188 000 manje Iraca, u deset godina u Hrvatskoj 150 000 manje Hrvata, u deset godina u Latviji 200 000 manje Latvijaca, u Španjolskoj svake godine 80 000 manje Španjolaca, u Portugalu svake godine 100 000 manje Portugalaca, i tome slično. Pa kako to drugačije nazvati nego genetskom pljačkom?", "To nije mobilnost, to je otimanje najvrjednijeg, otimanje mladosti.") i *petitio principii* ("Trgovinska politika je politika i ne može se razdvojiti od drugih politika.", "Gospodo predsjedavajuća, beskućnici nisu beskućnici vlastitom odlukom. Isto tako beskućnici nisu siromašni jer su beskućnici. Oni su beskućnici jer su siromašni."). U primjeru "Rezultat je da je u sedam godina u Irskoj 188 000 manje Iraca, u deset godina u Hrvatskoj 150 000 manje Hrvata,

u deset godina u Latviji 200 000 manje Latvijaca, u Španjolskoj svake godine 80 000 manje Španjolaca, u Portugalu svake godine 100 000 manje Portugalaca, i tome slično. Pa kako to drugačije nazvati nego genetskom pljačkom?", uočljiva je i argumentacijska pogreška irelevantan zaključak.

3.4. Rezultati istraživanja procjene argumentacije hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu

U istraživanju je sudjelovalo dvadeset studenata fonetike 3. godine prediplomskog studija i 1. i 2. godine diplomskog studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Studenti su procijenivali na temelju dva auditivna zapisa u trajanju od 1 minute argumentaciju hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu. Trebali su zaokružiti "Da" ili "Ne" u anketi (prilog 2) ovisno imaju li ili nemaju zastupnici političke tvrdnje, definicije, toposi, stereotipe, citate, autoritete, zakone, slučajeve, ilustracije, podatke, činjenice, svjedočenja, logičke veze, argumentacijske pogreške, te govorni bonton. Rezultati se nalaze za svakog zastupnika pojedinačno u tablicama, gdje stupac s "Količinom" sadrži koliko je procjenitelja zaokružilo "Da" za pojedinu kategoriju.

U tablici 1 predstavljeni su rezultati istraživanja za zastupnika Baldinia. Zastupnik Baldini je prema procjeni najvećeg broja studenata u svojim govorima imao političke tvrdnje (18), koje su po najvećem broju procjenitelja potkrjepljivane s činjenicama, slučajevima, podacima i toposima. Samo 6 procjenitelja smatra da je pritom počinio argumentacijske pogreške. S obzirom na ukupni rezultat, procjenitelji ne smatraju da zastupnik Baldini poštuje govorni bonton.

Tablica 1. Rezultati procjene argumentacije Marina Baldinia

Marino Baldini	Količina
Političke tvrdnje	18
Definicije	3
Toposi	13
Stereotipi	3
Citati	0

Autoriteti	2
Zakoni	4
Slučajevi	15
Ilustracije	11
Podatci	14
Činjenice	18
Svjedočenja	9
Logičke veze	11
Argumentacijske pogreške	6
Govorni bonton	3

Rezultati procjene argumentacije zastupnice Borzan nalaze se u tablici 2. Prema većini procjenitelja zastupnica Borzan u svojim govorima koristi političke tvrdnje (18), podatke (21), činjenice (19), logičke veze (14) i slučajeve (13). Samo tri procjenitelja smatraju da pritom zastupnica Borzan čini argumentacijske pogreške. 13 procjenitelja smatra da zastupnica Borzan u svojim govorima poštuje govorni bonton.

Tablica 2. Rezultati procjene argumentacije Biljane Borzan

Biljana Borzan	Količina
Političke tvrdnje	18
Definicije	8
Toposi	7
Stereotipi	4
Citati	0
Autoriteti	4
Zakoni	6
Slučajevi	13
Ilustracije	9
Podatci	21
Činjenice	19
Svjedočenja	6
Logičke veze	14
Argumentacijske pogreške	3
Govorni bonton	13

Tablica 3 predstavlja rezultate procjene argumentacije zastupnice Bušić. Najveći broj procjenitelja smatra da zastupnica Bušić svoju argumentaciju temlji na slučajevima (19), podacima (17), ilustracijama (15), činjenicama (14), političkim tvrdnjama (13) te autoritetima (12). Čak 13 procjenitelja smatra da zastupnica Bušić pritom čini argumentacijske pogreške, a njih 13 drži da zastupnica ne poštuje govorni bonton.

Tablica 3. Rezultati procjene argumentacije Zdravke Bušić

Zdravka Bušić	Količina
Političke tvrdnje	13
Definicije	5
Toposi	9
Stereotipi	9
Citati	8
Autoriteti	12
Zakoni	3
Slučajevi	19
Ilustracije	15
Podatci	17
Činjenice	14
Svjedočenja	4
Logičke veze	8
Argumentacijske pogreške	13
Govorni bonton	7

Rezultati zastupnice Maletić prikazani su u tablici 4. Najveći broj procjenitelja smatra da su u argumentaciji zastupnice Maletić prisutne: političke tvrdnje (17), činjenice (15), podatci (13), logičke veze (11) i definicije (10). Samo jedan procjenitelj smatra da zastupnica u svojim govorima ima argumentacijskih pogrešaka. 11 procjenitelja smatra da zastupnica poštuje govorni bonton.

Tablica 4. Rezultati procjene argumentacije Ivane Maletić

Ivana Maletić	Količina
Političke tvrdnje	17
Definicije	10
Toposi	4
Stereotipi	2
Citati	0
Autoriteti	8
Zakoni	1
Slučajevi	6
Ilustracije	4
Podatci	13
Činjenice	15
Svjedočenja	0
Logičke veze	11
Argumentacijske pogreške	1
Govorni bonton	11

Rezultati procjene argumentacije zastupnice Petrović Jakovine nalaze se u tablici 5. Prema rezultatima, 16 procjenitelja smatra da zastupnica u svojim govorima ima zakone i

činjenice, njih 15 smatra da ima slučajeve, a 14 procjenitelja zaokružilo je da zastupnica ima političke tvrdnje. Samo jedan procjenitelj smatra da u govorima zastupnice Petrović Jakovine ima argumentacijskih pogrešaka, a 12 procjenitelja zaokružilo je da zastupnica poštuje govorni bonton.

Tablica 5. Rezultati procjene argumentacije Sandre Petrović Jakovine

Sandra Petrović Jakovina	Količina
Političke tvrdnje	14
Definicije	4
Toposi	8
Stereotipi	6
Citati	1
Autoriteti	8
Zakoni	16
Slučajevi	15
Ilustracije	8
Podatci	12
Činjenice	16
Svjedočenja	8
Logičke veze	10
Argumentacijske pogreške	1
Govorni bonton	12

U tablici 6 navedeni su rezultati procjene argumentacije zastupnika Picule. Prema rezultatima, 17 procjenitelja drži da govori zastupnika Picule sadrže političke tvrdnje, slučajeve i činjenice. Njih 14 smatra da u govorima ima svjedočenja, a 13 procjenitelja drži da ima ilustracija, kao i da zastupnik Picula poštuje govorni bonton. 12 ih smatra da zastupnik koristi logičke veze i podatke. 17 procjenitelja zaokružilo je da nema argumentacijskih pogrešaka u govorima Tonina Picule.

Tablica 6. Rezultati procjene argumentacije Tonina Picule

Tonino Picula	Količina
Političke tvrdnje	17
Definicije	6
Toposi	10
Stereotipi	3
Citati	0
Autoriteti	8
Zakoni	6
Slučajevi	17
Ilustracije	13
Podatci	12
Činjenice	17

Svjedočenja	14
Logičke veze	12
Argumentacijske pogreške	3
Govorni bonton	13

Tablica 7 sadrži rezultate procjene argumentacije u govorima Andreja Plenkovića, prema kojima najviše procjenitelja smatra da u njegovim govorima ima podataka (18), zatim činjenica (17), političkih tvrdnji (15) i slučajeva (13). Samo 2 procjenitelja smatraju da zastupnik Plenković ne poštuje govorni bonton, te da ima argumentacijske pogreške u svojim govorima.

Tablica 7. Rezultati procjene argumentacije Andreja Plenkovića

Andrej Plenković	Količina
Političke tvrdnje	15
Definicije	2
Toposi	4
Stereotipi	0
Citati	2
Autoriteti	5
Zakoni	7
Slučajevi	13
Ilustracije	7
Podatci	18
Činjenice	17
Svjedočenja	9
Logičke veze	8
Argumentacijske pogreške	2
Govorni bonton	20

Rezultati procjene argumentacije zastupnika Stiera nalaze se u tablici 8. Iz rezultata je vidljivo da najveći broj procjenitelja smatra da zastupnik Stier u svojim govorima ima političke tvrdnje (20), podatke (20), činjenice (16), slučajeve (15) te logičke veze (13). 4 procjenitelja smatraju da ima i argumetacijskih pogrešaka, a 15 procjenitelja drži da zastupnik Stier poštuje govorni bonton.

Tablica 8. Rezultati procjene argumentacije Davora Ive Stiera

Davor Ivo Stier	Količina
Političke tvrdnje	20
Definicije	1
Toposi	6
Stereotipi	1
Citati	0

Autoriteti	8
Zakoni	1
Slučajevi	15
Ilustracije	11
Podatci	20
Činjenice	16
Svjedočenja	7
Logičke veze	13
Argumentacijske pogreške	4
Govorni bonton	15

U tablici 9 prikaz je rezultata za zastupnicu Šuicu. 17 procjenitelja smatra da zastupnica Šuica u argumentaciji koristi političke tvrdnje, podatke i činjenice, njih 15 smatra da koristi slučajeve, a 14 ih smatra da koristi ilustracije. 5 procjenitelja zaokružilo je da u govorima Dubravke Šuice ima argumentacijskih pogrešaka, a samo 8 ih smatra da poštuje govorni bonton.

Tablica 9. Rezultati procjene argumentacije Dubravke Šuice

Dubravka Šuica	Količina
Političke tvrdnje	17
Definicije	3
Toposi	9
Stereotipi	4
Citati	0
Autoriteti	6
Zakoni	0
Slučajevi	15
Ilustracije	14
Podatci	17
Činjenice	17
Svjedočenja	11
Logičke veze	7
Argumentacijske pogreške	5
Govorni bonton	8

Tablica 10 sadrži rezultate procjene argumentacije Ruže Tomašić, prema kojima je vidljivo da najviše procjenitelja smatra da zastupnica Tomašić u svojim govorima ima političke tvrdnje (19), činjenice (18), podatke (18) te slučajeve (14). 9 procjenitelja smatra da zastupnica pritom čini argumentacijske pogreške, a samo 6 procjenitelja zaokružilo je da zastupnica poštuje govorni bonton.

Tablica 10. Rezultati procjene argumentacije Ruže Tomašić

Ruža Tomašić	Količina
Političke tvrdnje	19
Definicije	0
Toposi	11
Stereotipi	8
Citati	0
Autoriteti	0
Zakoni	0
Slučajevi	14
Ilustracije	12
Podatci	18
Činjenice	18
Svjedočenja	9
Logičke veze	8
Argumentacijske pogreške	9
Govorni bonton	6

Rezultati procjene argumentacije Olega Valjala prikazani su u tablici 11. 15 procjenitelja je ocijenilo da u govorima zastupnika Valjala ima logičkih veza, njih 14 je procijenilo da ima političkih tvrdnja, toposa i činjenica, a njih 13 da ima podataka i slučajeva. 2 procjenitelja smatraju da ima argumentacijskih pogrešaka, a 9 procjenitelja smatra da se zastupnik Valjalo ne drži govornog bontona.

Tablica 11. Rezultati procjene argumentacije Olega Valjala

Oleg Valjalo	Količina
Političke tvrdnje	14
Definicije	5
Toposi	14
Stereotipi	6
Citati	0
Autoriteti	5
Zakoni	3
Slučajevi	13
Ilustracije	6
Podatci	13
Činjenice	14
Svjedočenja	5
Logičke veze	15
Argumentacijske pogreške	2
Govorni bonton	11

Tablica 12 sadrži rezultate procjene argumentacije zastupnika Vuljanića u govorima u Europskom parlamentu. 20 procjenitelja smatra da u govorima zastupnika Vuljanića ima

podataka, njih 16 smatra da ima ilustracija, njih 14 smatra da ima činjenica, slučajeve i stereotipova. 13 procjenitelja od 20 zaokružilo je da zastupnik Vuljanić ima argumentacijske pogreške, a njih 17 smatra da se u govorima ne drži govornog bontona.

Tablica 12. Rezultati procjene argumentacije Nikole Vuljanića

Nikola Vuljanić	Količina
Političke tvrdnje	10
Definicije	1
Toposi	7
Stereotipi	14
Citati	1
Autoriteti	0
Zakoni	3
Slučajevi	14
Ilustracije	16
Podatci	20
Činjenice	14
Svjedočenja	1
Logičke veze	8
Argumentacijske pogreške	13
Govorni bonton	3

3.5. Rasprava

Iako su za političko govorništvo svojstvene političke tvrdnje (Fahnestock i Secor, 2004) analiza govora hrvatskih zastupnika pokazuje da su uz političke tvrdnje u Europskom parlamentu česte i vrijednosne tvrdnje. To se može protumačiti činjenicom da je većina rasprava i govora orijentirana na donošenje i glasanje o različitim izvješćima, dokumentima, programima, stoga postoji potreba za njihovim vrednovanjem.

Prema Fahnestock i Secor (2004), politička tvrdnja sastoji se od tri dijela: preliminarne argumentacije, tvrdnje i argumenta. Takve potpune političke tvrdnje imaju povremeno samo Sandra Petrović Jakovina, Tonino Picula i Davor Ivo Stier. Ostali zastupnici imaju samo tvrdnju ili tvrdnju i argumente, odnosno polupotpune političke tvrdnje.

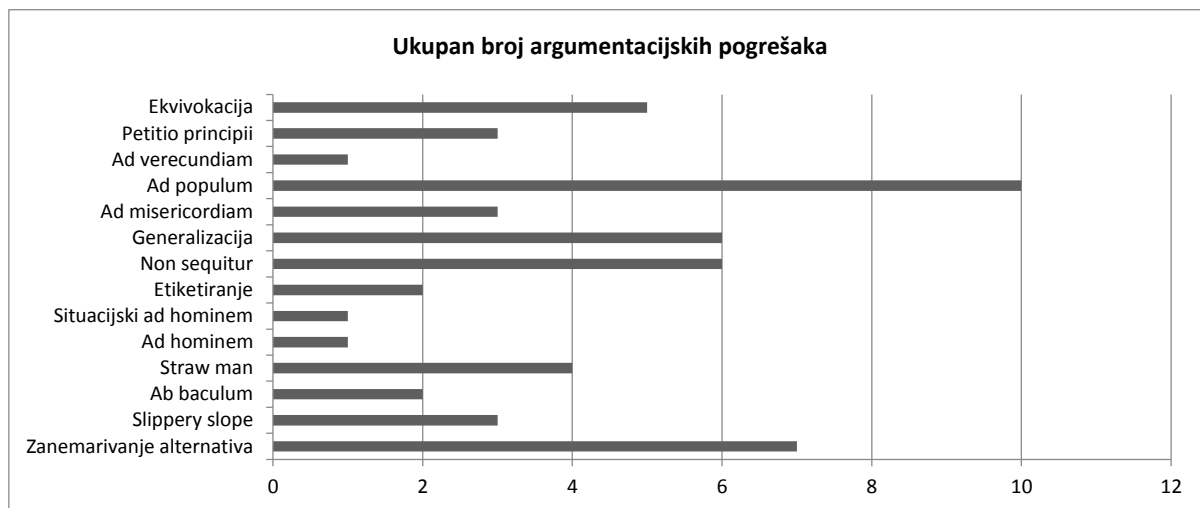
Od karakteristika političke argumentacije prema Zarefskom (2009), u argumentaciji zastupnika u Europskom parlamentu najviše se ističu karakteristike heterogena publika i pretpostavka da je politička argumentacija dostupna svima. Naime, postojanje preliminarne

argumentacije, potvrđivanje tvrdnja toposima i stereotipima te veliki broj argumentacijskih pogrešaka *ad populum*, pokazuju da su zastupnici svjesni raznolikosti njihove publike, ali i činjenice da njihovi argumenti moraju biti razumljivi i prepoznatljivi odnosno dostupni čitavoj publici. Najviše toposa u svojim govorima imaju Nikola Vuljanić i Dubravka Šuica, zatim Marino Baldini, Davor Ivo Stier, Ruža Tomašić, Sandra Petrović Jakovina i Biljana Borzan.

Od tri načina uvjeravanja koja razlikuje Aristotel, u govorima hrvatskih zastupnika najzastupljenije je uvjeravanje etosom. Čak deset zastupnika od dvanaest izabralo je upravo taj način uvjeravanja, a pritom su koristili jednu od dvije vrste etosa prema podijeli Fahnestock i Secor (2004): intrinzični i ekstrinzični. Neki zastupnici, kao naprimjer zastupnica Maletić, fokusirali su se samo na izgradnju intrinzičnog etosa, a zastupnik Plenković je naprimjer, uvjeravao i intrinzičnim i ekstrinzičnim etosom u svojim govorima. Odmah nakon etosa, po čestotnosti korištenja, slijedi uvjeravanje logosom, što je bilo izbor čak 7 zastupnika. Najčešća pogreška uvjeravanja logosom, bilo je nenašćenje izvora za statističke i brojčane podatke, naravno uz argumentacijske pogreške, uz napomenu da za sve statističke podatke (a posebice one koji su vezani uz djelovanje Europske unije) nije potrebno navoditi izvore. Djelovanje na osjećaje publike, odnosno patos, izabrao je najmanji broj zastupnika. Zastupnici Baldini, Stier i Vuljanić najviše su upotrebljavali patos, dok su zastupnice Borzan i Šuica nešto rijede. Zastupnik Stier uvjeravao je etosom, patosom i logosom, i to često koristeći sva tri načina unutar jednog govora.

Zanimljivo je usporediti rezultate analize ovog rada s analizom argumentacijskih pogrešaka u Hrvatskom saboru koju su proveli Kišiček i Stanković (2011). U analizi Kišiček i Stanković (2011) navode kao najčešće argumentacijske pogreške u Hrvatskom saboru *ad populum*, *ad hominem*, zanemarivanje alternativa, *red herring*, *ad misericordiam*, generalizacija iz nepotpune informacija, *non sequitur* i *ad baculum*. Rezultat analize govora hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu pokazuje gotovo iste argumentacijske pogreške kao i analiza Kišiček i Stanković (2011), no samo s različitom čestotnošću i bez argumentacijske pogreške *red herring*. *Ad populum* je i u Europskom parlamentu najčešća argumentacijska pogreška, slijedi zanemarivanje alternativa, *non sequitur*, generalizacija i ekvivokacija. Prema Westonu (1992) zanemarivanje alternativa i generalizacija su dvije najučestalije argumentacijske pogreške, pa ne čudi da se i prema ovim rezultatima nalaze među najčešćim argumentacijskim pogreškama. Iako je *ad hominem* u rezultatima Kišiček i Stanković (2011) druga najučestalija argumentacijska pogreška, u govorima hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu ta se pogreška pojavljuje samo dvaput. Osim tih

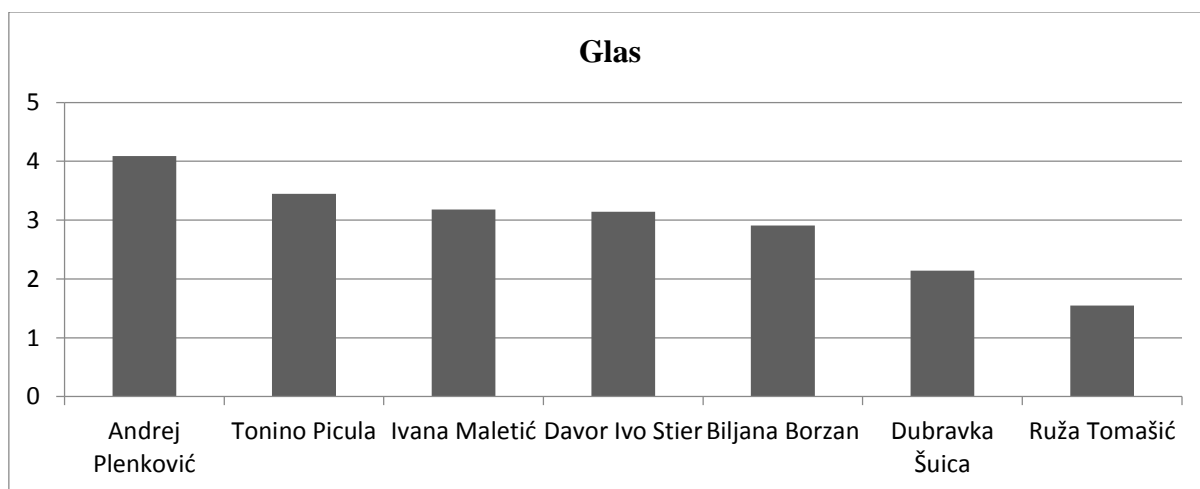
pogrešaka, većim brojem su još zastupljene argumentacijske pogreške *ad misericordiam*, *petitio principii* i *slippery slope*. Najviše argumentacijskih pogrešaka napravili su Zdravka Bušić, Davor Ivo Stier, Dubravka Šuica, Ruža Tomašić i Nikola Vuljanić. Zastupnica Maletić i zastupnik Plenković nisu imali niti jednu argumentacijsku pogrešku.

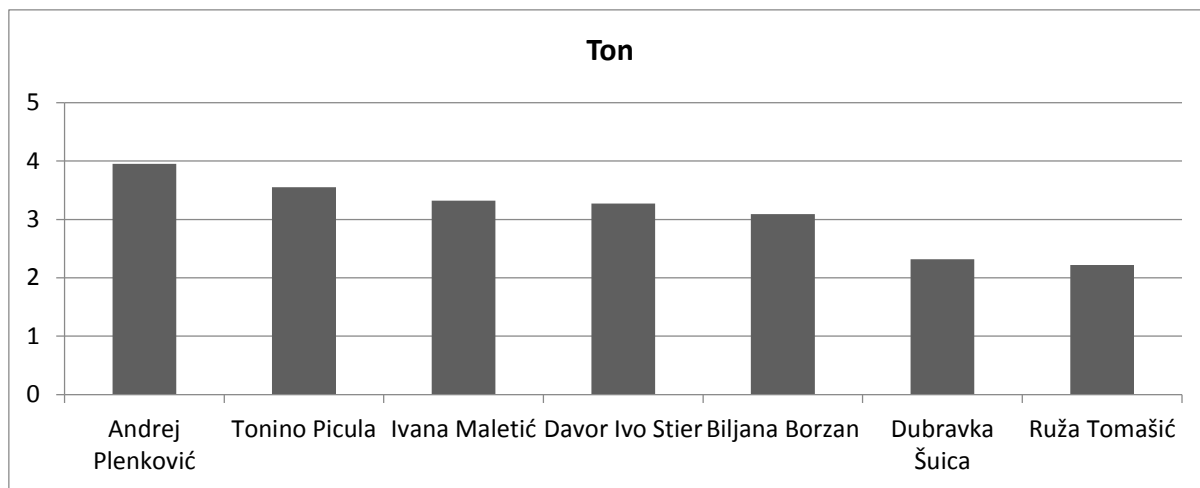
Istraživanje koje je provela Kišiček (2008) i u kojem je uspoređena ženska i muška retorika u politici pokazalo je da muškarci češće upotrebljavaju *ad hominem*, a žene *ad misericordiam*. Također, pokazalo je da se žene kod korištenja argumenta autoriteta češće pozivaju na stručnjake ili više instance, a muškarci posredno ili neposredno navode sebe kao autoritet. Iako se krenulo s hipotezom da će tako biti i u govorima u Europskom parlamentu, hipoteza se nije potvrdila. Naime, u analizi govora hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu pronađena su samo dva *ad hominema*, stoga se ne može govoriti da ga netko češće upotrebljava, ali je zanimljivo napomenuti da je upravo suprotno od istraživanja Kišiček, oba *ad hominema* počinila zastupnica Bušić. Rezultat analize govora zastupnika u Europskom parlamentu ne potvrđuje ni to da žene češće upotrebljavaju *ad misericordiam*, jer je sve *ad misericordiam* upotrijebio Nikola Vuljanić. Što se tiče pozivanja na autoritet, zastupnici se jesu nešto više pozivali na vlastiti autoritet (i to zastupnici Picula, Plenković, Stier i Valjalo), ali su to činile i zastupnice Bušić, Borzan, Šuica i Tomašić. Može se zaključiti iz analize da su mnoga obilježja argumentacije zajednička svim zastupnicima, te da ne postoje značajnije razlike u retorici zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu.

Ako reizbor shvatimo kao zadovoljstvo birača radom pojedinog zastupnika, onda je zanimljivo komentirati rezultate istraživanja procjene glasa i argumentacije u okviru izbora za Europski parlament koji su provedeni u svibnju ove godine. Naravno, uz napomenu da korpus od 22 odnosno 20 ispitanika nije reprezentativan za neke značajnije generalizacije. Na izborima je u svibnju čak 7 od 12 zastupnika ponovno izabrano na mjesto zastupnika u Europski parlament, i to na listi HDZ-a Ivana Maletić, Andrej Plenković, Davor Ivo Stier, Dubravka Šuica i Ruža Tomašić, a na listi SDP-a Biljana Borzan i Tonino Picula.

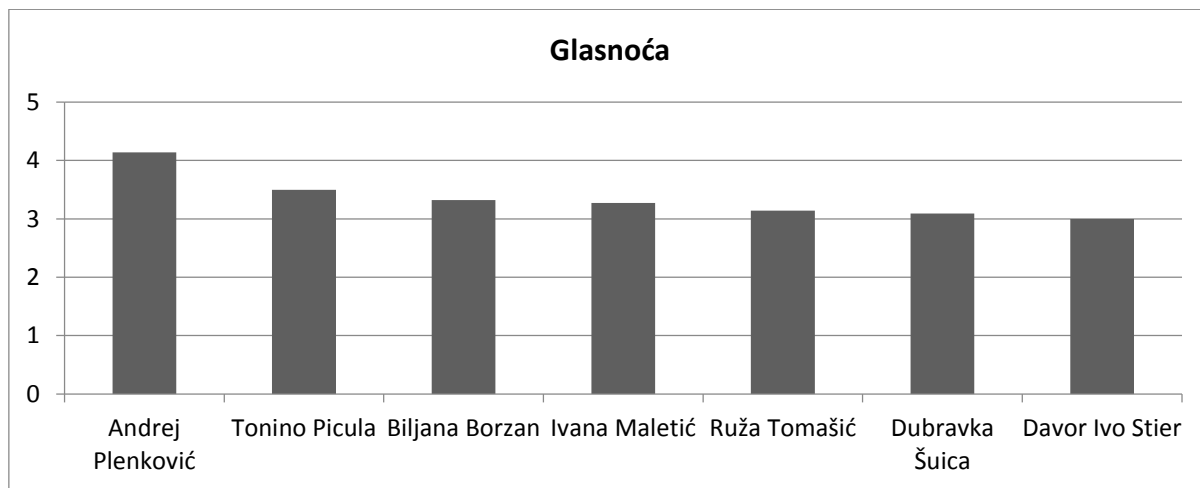
Rezultati istraživanja procjene glasa hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu pokazuju da je prosječna ukupna ocjena za glas ponovno izabranih zastupnika 2,91. Najvišu prosječnu ocjenu za glas među ponovno izabranim zastupnicima dobio je zastupnik Andrej Plenković (4,09), a najnižu Ruža Tomašić (1,54). Analiza glasa u ovom radu pokazuje da čak 6 zastupnika ima disfoničan glas, od čega su dvije zastupnice s disfoničnim glasovima ponovno izabrane u Europski parlament.

Kao i kod rezultata za glas, najvišu prosječnu ocjenu za ton dobio je zastupnik Plenković (3,95), a najniže zastupnice Tomašić (2,22) i Šuica (2,31). Na ljestvici za ton od 1 do 5, 1 je označavalo visok glas, a 5 niski glas. Prosječna ukupna ocjena za ton ponovno izabranih zastupnika jest 3,08.

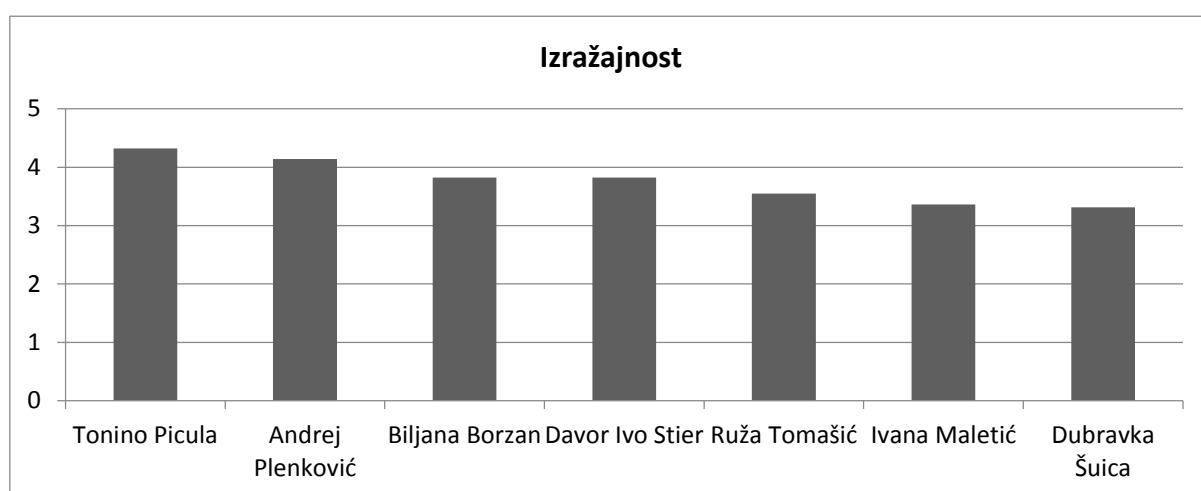

Ukupna prosječna ocjena za glasnoću ponovno izabranih zastupnika jest 3, 34. Najvišu prosječnu ocjenu za glasnoću među dvaput izabranim zastupnicima ponovno je dobio Andrej Plenković (4, 13), a najniže prosječne ocjene Davor Ivo Stier (3), Dubravka Šuica (3, 09) i Ruža Tomašić (3, 13). Prema rezultatima analize glasa hrvatskih zastupnika, 6 zastupnika ima glas srednje glasnoće, 5 zastupnika govori glasno, dok je samo jedna zastupnica tiha.

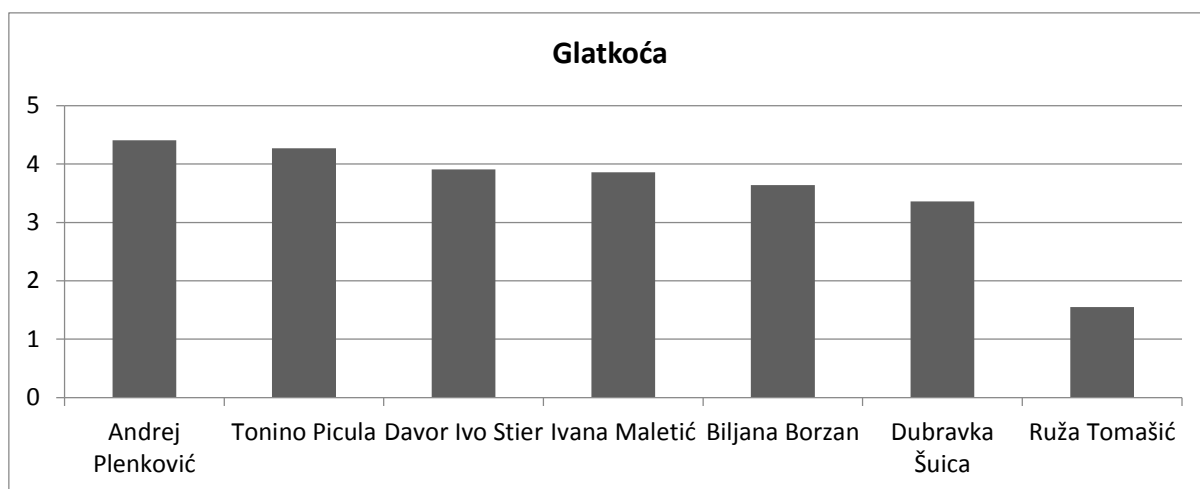

Prema rezultatima istraživanja procjene glasa, najbolju prosječnu ocjenu za izražajnost od ponovno izabranih zastupnika dobio je Tonino Picula, dok je najlošije ocijenjena Dubravka Šuica. Ukupna prosječna ocjena za izražajnost ponovno odabranih zastupnika jest 3, 75. Rezultati analize nešto su drugačiji od rezultata istraživanja. Prema Varošaneć-Škarić (2010: 101) ukupna se izražajnost procjenjuje lošom, dobrom ili izvrsnom prema govornom stilu te se uzima u obzir logičko isticanje, logičke stanke, ritam i brzina (tempo) govora. Prema tim

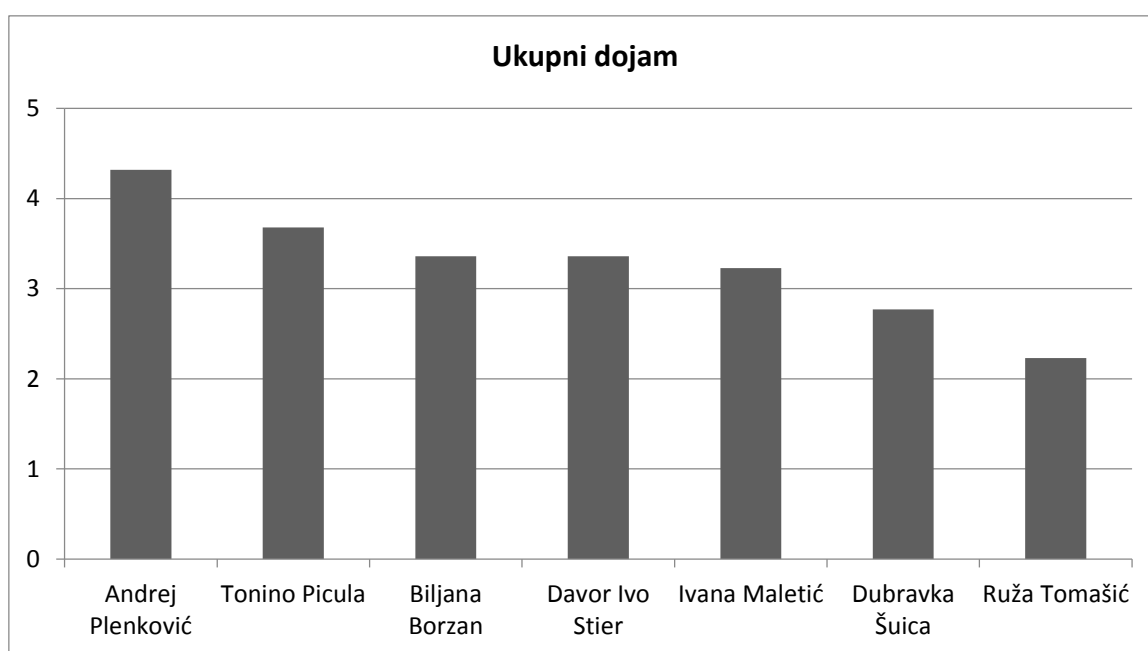
komponentama, u ovom radu je analizirana izražajnost hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu. Rezultati analize pokazuju da četiri zastupnika imaju lošu izražajnost (Marino Baldini, Zdravka Bušić, Ruža Tomašić i Oleg Valjalo), samo jedna zastupnica ima izvrsnu izražajnost (Dubravka Šuica), a ostali zastupnici imaju dobru izražajnost. Česta pogreška izražajnosti su staccato modulacije, kojima se ponekad, naprimjer, izražava Andrej Plenković, a često Zdravka Bušić i Ruža Tomašić, ali i brz tempo govora, te stanke udaha, umjesto logičkih stanki. Iz navedenog je vidljivo da 6 od 7 ponovno izabranih zastupnika ima dobru ili izvrsnu izražajnost, što je pohvalno.

Ukupna prosječna ocjena za glatkoću ponovno izabranih zastupnika jest 3,81. Ponovno je najbolje ocijenjen Andrej Plenković (4,4), zatim Tonino Picula (4,27), a ponovno je najlošije ocijenjena Ruža Tomašić (3,31). Prema Varošaneć-Škarić (2010: 102) glatkoća se procijenjuje kao: loša, srednja, dobra i izvrsna. Analiza glasa prema fonetskom statusu pokazala je malo drugačije rezultate od rezultata istraživanja. Rezultati se poklapaju što se tiče zastupnika Plenkovića, jer je i prema fonetskom statusu njegova glatkoća izvrsna, no za ostale zastupnike poredak je malo drugačiji nego u istraživanju: izvrsnu glatkoću ima i zastupnik Stier, vrlo dobru glatkoću ima Biljana Borzan, Ivana Maletić i Dubravka Šuica, a dobru glatkoću imaju zastupnik Picula (koji je drugi najbolje prosječno ocijenjen za glatkoću u istraživanju) kao i zastupnica Tomašić.

Prosječna ocjena za ukupni dojam ponovno izabranih zastupnika je 3, 27. Kao i gotovo u svim komponentama (osim izražajnosti) najvišu prosječnu ocjenu dobio je Andrej Plenković (4, 31), zatim Tonino Picula (3, 68), a najnižu prosječnu ocjenu dobile su zastupnice Ruža Tomašić (2, 22) i Dubravka Šuica (2, 77). Biljana Borzan dobila je za ukupni dojam prosječnu ocjenu 3, 36 kao i Davor Ivo Stier, a Ivana Maletić 3, 22. Ukupni dojam dobro rezimira ocjene iz ostalih komponenti, jer je vidljivo da su zastupnici Plenković i Picula najbolje ocijenjeni za sve komponente, zastupnice Borzan i Maletić te zastupnik Stier su za sve komponente u sredini, a zastupnice Šuica i Tomašić su za sve komponente najlošije prosječno ocijenjene od reizabranih zastupnika.

U sklopu ukupnog dojma zanimljivo je komentirati kako svi ponovno izabrani zastupnici imaju prema procjeniteljima dostatnu dikciju, osim zastupnice Tomašić za koju samo 50% procjenitelja smatra da ima dostatnu dikciju. Rezultati analize glasa prema fonetskom statusu također pokazuju da svi zastupnici imaju dostatnu dikciju. Među ponovo izabranim zastupnicima, prema procjeniteljima samo Ruža Tomašić ima izgovorne mane, a veći broj procjenitelja smatra da i zastupnik Stier ima govorne mane (10 procjenitelja). Rezultati analize glasa također pokazuju kako Ruža Tomašić ima izgovorne mane, ali i Davor Ivo Stier. Prema procjeniteljima izgovorne pogreške imaju Ivana Maletić, Davor Ivo Stier, Dubravka Šuica i Ruža Tomašić. Rezultati bi se u potpunosti poklapali s analizom glasa da su procjenitelji zaokružila da i zastupnik Picula ima izgovorne pogreške kao što se vidi iz fonetskog statusa.

Iako su prema rezultatima, čak 4 zastupnika dobila visoke prosječne ocjene, podatak da je zajednička prosječna ocjena ponovno izabranih zastupnika samo 3, 27 može se možda objasniti činjenicom da prema procjeni procjenitelja čak 5 od 7 ponovno izabranih zastupnika svoje govore čita. Da svoje govore ne čitaju, procjenitelji smatraju samo za Dubravku Šuicu i Andreja Plenkovića. Budući da su procjenitelji samo slušali zastupnike, a ne i gledali, njihove procjene o čitanju proizlaze su isključivo iz dojma kojeg je ostavljala govorna interpretacija zastupnika. Budući da se fonetski status procijenjivao na temelju audio-vizualnog zapisa, čitanje je bilo vidljivo iz snimke. Prema tim rezultatima, svoje govore čitaju Ivana Maletić, Davor Ivo Stier i Ruža Tomašić. Može se možda pretpostaviti da su zastupnicu Borzan i zastupnika Piculu procjenitelji okarakterizirali kao "čitače" zbog nešto bržeg tempa govora, što je svojstvenije za čitanje nego li govorenje. No, treba istaknuti da je poželjno da se neki dijelovi govora čitaju, kao naprimjer dijelovi sa statističkim podacima, citati i sl.

Ako se osvrnemo na rezultate istraživanja u kojem su procjenitelji procijenjivali argumentaciju zastupnika u Europskom parlamentu, uočava se da su prema tim rezultatima svi ponovno izabrani zastupnici prema većem broju procjenitelja imali u svojim govorima političke tvrdnje i po nekoliko očitosti. Osim za zastupnice Šuicu i Tomašić, većina procjenitelja smatra da ponovno izabrani zastupnici poštuju govorni bonton, te za niti jednog ponovno izabranog zastupnika veći broj procjenitelja nije zaokružio da ima argumentacijskih pogrešaka, osim za zastupnicu Tomašić (7). Razlog tako malom broju detektiranih argumentacijskih pogrešaka u govorima zastupnika u Europskom parlamentu, može biti stoga što su procjenitelji temeljili svoje procjene argumentacije na slušanju samo 2 govora u trajanju od jedne minute za svakog zastupnika, a korpus ovog rada bio je mnogo veći. Stoga se i rezultati istraživanja procjene argumentacije trebaju uzeti sa zadrškom, iako su važni iz metodoloških razloga, jer se iz njih

može uočiti što studenti najbolje prepoznaju, a što im je teže detektirati u samo jednom slušanju. Zamjetno je da su glas, ton, glasnoću, tempo i glatkoću dobro procijenjivali nakon samo jednog slušanja, dok su izgovorne mane i pogreške, kao i dikciju i čitanje slabije procijenjivali. Vezano uz rezultate procjene argumentacije, treba istaknuti da je u dvije minute teško procijeniti argumentaciju, posebice uočiti logičke veze i argumentacijske pogreške. Uspješniji su bili u procjeni i detektiranju političkih tvrdnji, citata, autoriteta, zakona, slučajeva i podataka.

Kad usporedimo rezultate procjene studenata i analizu diplomantice, diplomantica je bila stroži procjenitelj. Obrazloženje za to može biti u tome što je diplomantica višekratno preslušavala audio-vizualne zapise govora zastupnika u Europskom parlamentu, što je bilo ključno u analizi glasa, te imala veći korpus govora, od onog kojeg su studenti dobili za procjenu argumentacije. S obzirom na rezultate istraživanja i rezultat analize vidljivo je da su veća poklapanja ostvarena u procjeni glasa studenata i diplomantice, za razliku od manjeg stupnja poklapanja u procjeni argumentacije.

4. Zaključak

"Govorništvo koje ne izaziva divljenje ne smatram govorništvom."

Ciceron

Za Aristotela (1989: 4) govornikov karakter je najdjelotvornije sredstvo uvjeravanja, posebice u političkom govorništvu, dok je za sudsko govorništvo najvažnija argumentacija logosom, a u epideiktičkom govorništvu djelovanje patosom. Danas su zastupnici u Europskom parlamentu itekako svjesni važnosti izgradnje etosa, i koriste svaku priliku da u svojim govorima istaknu vlastitu vjerodostojnost i stručnost. Fahnestock i Secor (2004) dijele etos u dvije vrste: ekstrinzičan i intrinzičan etos, a obje vrste su pronađene u govorima hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu. Kada grade intrinzičan etos, zastupnici ga temelje na

onom što je Aristotel nazvao *phronesisom*. *Phronesis* izgrađuju brojnim očitostima, posebice statističkim i brojčanim podacima. Najbolji primjer za izgradnju te vrste etosa su govori Ivane Maletić i Andreja Plenković. Iako se ekstrinzičan etos ne bi trebao izgrađivati govorom, već bi trebao predstavljati ono što publika zna od prije o govorniku, hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu često u svojim govorima ističu neku svoju profesionalnu kvalifikaciju, kompetenciju ili stručnost u nekom području. Ponovno je najbolji primjer za to Andrej Plenković, ali slijede ga i Ruža Tomašić, Davor Ivo Stier, Tonino Picula, Biljana Borzan i Oleg Valjalo.

Iako je istraživanje koje je provela Kišiček (2008) i u kojem je uspoređena ženska i muška retorika u politici pokazalo da među muškom i ženskom retorikom postoje razlike, iz analize ovog rada navedene razlike između muške i ženske retorike ne proizlaze. Mnoga obilježja argumentacije zajednička su svim zastupnicima, te ne postoje značajnije razlike u retorici zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu.

No, iako zastupnici veliku pozornost posvećuju uvjeravanju etosom, normalno je da je zastupljeno i uvjeravanje logosom. Naime, karakteristično za političke govore u Europskom parlamentu jesu diskusije koje žele odrediti načine djelovanja Europskog parlamenta, pa upravo iz toga proizlazi potreba za logosom u uvjeravanju. U sklopu plenarnih sjednica raspravlja se o glavnim problemima u Europskoj uniji i donose se programi, dokumenti i izvješća koja su vezana za situacije u svim zemljama članicama. U raspravama koje prethode glasanju i donošenju tih izvješća, dokumenata, programa te u kojima se zastupnici javljaju za riječ i objašnjavaju zašto su poduprli ili odbili predloženo, javlja se potreba za argumentacijom, te potkrepljivanjem svojih stavova i tvrdnji: podacima, primjerima, ilustracijama, toposima ... Analiza pokazuje da pritom zastupnici posežu i za praktičnim argumentima (Walton, 2007), koji često imaju glavnu ulogu u argumentiranju što i kako treba napraviti, te kakve će biti dobrobiti ili nepovoljnosti izvješća o kojem se raspravlja.

Iako su prema Fahnestock i Secor (2004) u političkim govorima najzastupljenije političke tvrdnje jer govornik može pomoću njih osvijestiti publiku na postojanje problema te uvjeriti publiku da je rješenje koje govornik nudi najbolje u određenom trenutku, uz političke tvrdnje, u govorima zastupnika u Europskom parlamentu prisutne su i vrijednosne tvrdnje. Prisutnost vrijednosnih tvrdnji može se obrazložiti potrebom da zastupnici izriču svoja stajališta i vrijednosne sudove o tome kakvo je neko izvješće, program, kako napreduje neka zemlja članica i sl. Za razliku od rasprava u kojima možda i prevladavaju vrijednosne tvrdnje, u jednominutnim govorima od političke važnosti zastupnici imaju pretežno političke tvrdnje

(iako se neki zastupnici znaju osvrnuti i na neko izvješće i u svojim jednominutnim govorima). Prema Fahnestock i Secor (2004) politička tvrdnja je sastavljena od tri dijela. Samo tri zastupnika (Sandra Petrović Jakovina, Tonino Picula i Davor Ivo Stier) imaju takvu potpunu političku tvrdnju. U prvom dijelu političke tvrdnje nužno je osvijestiti publiku o postojanju problema, te se taj dio političke tvrdnje naziva preliminarna argumentacija. Upravo taj dio je najviše usredotočen na publiku, a publika ima posebnu važnost u političkoj argumentaciji. S obzirom na karakteristike političke argumentacije prema Zarefskom (2009), analiza govora hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu pokazala je da zastupnici posebice imaju na umu heterogenost publike i pretpostavku da je politička argumentacija dostupna svima. To se očituje u brojnim toposima, stereotipima, preliminarnoj argumentaciji, ali na to ukazuje i podatak da je *ad populum* najčešća argumentacijska pogreška u govoru zastupnika u Europskom parlamentu. Iako bi zastupnici trebali biti fokusirani na publiku u Europskom parlamentu, to jest na svoje kolege, iz učestale uporabe etosa, toposa, stereotipa, *ad populum*, te posebice patosa, vidljivo je da svojim govorima često ciljaju na birače. Naime, djelovanje na osjećaje kolega u jednoj od najvećih demokratskih institucija koja bi se trebala brinuti o dobrobiti 500 milijuna građana Europske unije nije ispravan način uvjeravanja, pa se čini da zastupnici tim patosom ipak žele djelovati na publiku koja se ne nalazi u Briselu, odnosno na birače.

Rezultati analize pokazuju da čak 6 od 12 zastupnika imaju disfoničan glas, 8 ih ima izgovorne mane, a 9 izgovorne pogreške te 4 nedostatnu dikciju. Ukupni dojam govorne izvedbe zastupnika u Europskom parlamentu narušava i čitanje govora, odnosno čitača interpretacija – čak 8 zastupnika svoje govore čita. Iako postoje dijelovi govora koje je poželjno čitati, posebice zbog točnosti, čitanje govora u potpunosti, i to čitanje brzim tempom, vjerojatno je razlog nižih ocjene za govornu izvedbu u istraživanju procjene glasa.

Zaključno se može istaknuti zastupnika Plenkovića kao najboljeg na temelju svih osobina glasa, izgovora, izražajnosti, glatkoće, argumentacije te činjenice da svoje govore govorno interpretira te da u njegovim govorima nije pronađena niti jedna argumentacijska pogreška. Najlošija u pogledu govorne izvedbe je Zdravka Bušić. Zastupnica Bušić ima disfoničan glas koji je glasan, ima nedostatnu dikciju, ne govori standardom, sinkopira, ima izgovorne mane i izgovorne pogreške, lošu izražajnost i glatkoću, a ujedno i čita svoje govore. Najlošiji u pogledu argumentacije su zastupnici Baldini i Vuljanić. Zastupnik Baldini zaslužio je titulu najlošijeg jer u svojim govorima gotovo da i nema logosa, odnosno argumentacije. Za govore zastupnika Baldinija karakteristične su političke tvrdnje koje nisu argumentirane niti potkrjepljene očitostima, te pozivanje na etos i pokoji slučaj djelovanja na patos publike. S

druge strane, tu istu titulu zaslužio je i zastupnik Vuljanić zbog velikog broja argumentacijskih pogrešaka te trivijalnih tvrdnji.

Iako se u zlatno doba Atene govorništvo smatralo najplemenitijom osobinom, a u antičkom Rimu je najveći rimski govornik Ciceron isticao kako idealan govornik mora imati suptilnost logičara, misao filozofa, dikciju pjesnika, pamćenje odvjetnika, glas tragičara, izvedbu glumca, danas je situacija drugačija. Analiza govora hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu pokazala je da je govornicima manje važan glas i argumentacija, te da im je najvažnije djelovanje etosom i pridobivanje glasova publike – naravno, uz nekoliko iznimaka. Stoga tu treba istaknuti zastupnike Andreja Plenkovića i Toninu Piculu koji mogu biti uzor za ubuduće, jer bi kvaliteta zastupnika u Europskom parlamentu trebala postojati i održavati se. Jedan od načina da se kvaliteta održava, što bi ujedno bio i pragmatički cilj ovog istraživanja, jest da postoji komunikacija stručnjaka s područja fonetike i teorije argumentacije i Europskog parlamenta, točnije njegovih članova.

Referencije

1. Aristotel (1989). *Retorika*. Zagreb: Naprijed.
2. Beker, M. (1997). *Kratka povijest antičke retorike*. Zagreb: ArTrezor.
3. Copi, I.M.; Cohen, C. (1998). *Introduction to Logic*. 10th Ed. Upper Saddle River, New York: Prentice Hall.
4. Danler, P. (2013). *The Linguistic-Discursive Creation of the Speaker's Ethos for the Sake of Persuasion: A Key Aspect of Rhetoric and Argumentation* u What do we know about World? Rhetorical and argumentative perspectives. (Ur.) Gabrijela Kišiček; Igor Ž. Žagar). University of Windsors: Open Monograph Press. 37.-47.
5. Fahnestock, J.; Secor, M. (2004). *A rhetoric of Argument*. Boston: McGraw Hill.
6. Freely, A.; Steinberg, D. (2005). *Argumentation and Debate*. Belmont: Thomson&Wadsworth.
7. Groarke, L.; Tindale, Ch. (2013). *Good Reasoning Matters! A Constructive Approach to Critical Thinking*. 5th Ed. Ontario: Oxford University Press.
8. Hamblin, C.L. (1979). *Fallacies*. London: Methuen.
9. Hart, R.P.; Dillard, C.L. (2006). *Deliberative genre* in Encyclopedia of Rhetoric. (Ur.) Thomas O.Sloane.) © 2006 Oxford University Press. Encyclopedia of Rhetoric: (e-reference edition). OxfordUniversity Press. The Midnight University.
10. Hauser, G.A. (1986). *Introduction to Rhetorical Theory*. New York: Harper&Row Publishers.
11. Inić, S. (1984). *Govorite li politički?* Beograd: Istraživačko izdavački centar SSO Srbije.
12. Janošević, M. (2003). *Retorika*. Zagreb: vlastita naknada.
13. Kišiček, G. (2008). *Usporedba ženske i muške retorike u politici* u Govor. 25 (2008), 2; 189.-202.
14. Kišiček, G. (2010). *Pogreške u argumentaciji - dvojbe u tumačenju i klasifikaciji* u Govor. 27 (2010), 2; 129.-143.
15. Kišiček, G.; Stanković, D. (2011). *Analysis of Fallacies in Croatian Parliamentary Debate* //Proceedings of the 7th Conference of the International Society for the Study of Argumentation (Ur.) Eemeren, Frans H. van; Garssen, Bart; Godden, David; Mitchell, Gordon). Amsterdam: Rozenberg / Sic Sat, 939.-949.
16. Kvintilijan, M. F. (1985). *Obrazovanje govornika: odabrane strane*. Sarajevo: Veselin Masleša.

17. Meyer, M.; Carrilho, M.M.; Timmermans, B. (2008). *Povijest retorike od Grka do naših dana*. Zagreb: Disput.
18. Mildner, V. (1996). *Samoglasnički prostori zagrebačkoga i dubrovačkoga govora u Govor*. 13 (1996), 1-2; 25.-39.
19. Nelson, P. (1996). *Confidence in Public Speaking*. Boston: McGraw-Hill.
20. Osborn, M. (1997). *Public speaking*. Boston, New York: Houghton Mifflin Company.
21. Perelman, Ch.; Olbrechts-Tyteca, L. (1958). *Rasprava o argumentaciji*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
22. Perelman, Ch. (1982). *The Realm of Rhetoric*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press.
23. Reike, R.; Sillars, M. (2000). *Argumentation and Critical Decision Making*. 5th Ed. New York: Longman.
24. Simeon, R. (1969). *Enciklopedijski riječnik lingvističkih naziva*. Zagreb: Matica hrvatska.
25. Södersten, M.; Lindhe, C. (2007). Voice ergonomics – an overview of recent research. Proceedings of the 39th Nordic Ergonomics Society Conference, Lysekil, Sweden. (<http://www.rostkonsult.se/wprost/content/uploads/2010/02/Voiceergonomicsanoverview.pdf>).
26. Škarić, I. (1982). *U potrazi za izgubljenim govorom*. Zagreb: Školska knjiga.
27. Škarić, I. (1999). *Što će nam retorika?* u I. ZADRO, Glasoviti govori. Zagreb: Naklada Zadro.
28. Škarić, I. (1999a). *Govorničko umijeće vodećih hrvatskih političara* - intervju s Ivom Škarićem (Vlado Vurušić). Globus, br.461, 08.10.1999., 58.-63.
29. Škarić, I. (2003). *Temeljci suvremenog govorništva*. Zagreb: Školska knjiga.
30. Škarić, I. (2011). *Argumentacija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
31. Škiljan, D. (2007). *Pouke Ciceronovih Partitiones oratoriae* u Razgovori o retorici (Ur.) Ivan Ivas i Ivo Škarić). Zagreb: FF-press. 57.-68.
32. Tindale, C. (2007). *Fallacies and Argument Appraisal (Critical Reasoning and Argumentation)*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
33. Varošaneć-Škarić, G. (2010). *Fonetska njega glasa i izgovora*. Zagreb: FF press.
34. Visković, N. (1997). *Argumentacija i pravo*. Split: Pravni fakultet Sveučilište u Splitu.
35. Walton, D. (2007). *Media Argumentation: Dialectic, Persuasion and Rhetoric*. Cambridge: Cambridge University Press.

36. Weston, A. (1992). *A Rulebook for Arguments*. Indianapolis, Cambridge: Hackett Publishing Company.
37. Zarefsky, D. (2009). *Strategic Maneuvering in Political Argumentation* u Examining Argumentation in Context. (Ur.) Frans H. van Eemeren). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 115.-130.

Internetski izvori

<http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=5644> (20.02.2013.)

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20140113+RULE-149+DOC+XML+V0//HR&language=HR&navigationBar=YES>
(01.03.2014.)

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20140113+INFO+DOC+XML+V0//HR&language=HR> (01.03.2014.)

<http://www.europarl.europa.eu/portal/hr> (01.03.2014.)

<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hr/0025729351/Organizacija-i-rad.html>
(15.04.2014.)

<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hr/00623fe732/How-plenary-works.html>
(15.04.2014.)

Prilozi

Prilog 1

Filozofski fakultet u Zagrebu
Odsjek za fonetiku
Eksperiment za diplomski rad
Studentica: Zdravka Biočina
Datum: 28.5.2014.

PROCJENA GLASA HRVATSKIH ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU

IME I PREZIME: _____

GODINA STUDIJA: _____

UPUTE:

Bit će Vam puštene snimka za svakog govornika jednom. Snimka traje 2 minute. Molim Vas procijenite govornikov glas, ton, glasnoću, ima li izgovorne mane i/ili izgovorne pogreške, dikciju, izražajnost, tempo, glatkoću, te ukupni dojam. Tijekom procjene glasa, naprimjer, trebate zaokružiti ima li ugodan ili neugodan glas. Kod, naprimjer, izražajnosti, imate ljestvicu od 1 do 5, u kojoj je jedan nije uopće izražajan, a 5 označava izvrsnu izražajnost. Znači u ljestvicama 1 je loše, nedostatno, visoko, slabo, a 5 izvrsno, izražajno, nisko. Započet ćemo s primjerom za vježbu

0. GOVORNIK (Primjer za vježbu)

1. GLAS	1	2	3	4	5
2. TON	1	2	3	4	5
3. GLASNOĆA	1	2	3	4	5
4. IZGOVORNE MANE	DA		NE		
5. IZGOVORNE POGREŠKE	DA		NE		
6. DIKCIJA	DOSTATNE	NEDOSTATNA	PREJAKA		
7. IZRAŽAJNOST	1	2	3	4	5
8. TEMPO	1	2	3	4	5
9. GLATKOĆA	1	2	3	4	5

10. ČITANJE

DA

NE

11. UKUPNI DOJAM

1

2

3

4

5

Prilog 2

Filozofski fakultet u Zagrebu
Odsjek za fonetiku
Eksperiment za diplomski rad
Studentica: Zdravka Biočina
Datum: 29.5.2014.

PROCJENA ARGUMENTACIJE HRVATSKIH ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU

IME I PREZIME: _____

GODINA STUDIJA: _____

UPUTE:

Bit će Vam puštene po 2 snimke za svakog govornika jednom. Snimke traju po 1 minutu. Molim Vas procijenite ima li govornik u svojoj argumentaciji tvrdnju koja je politička, očitosti (definicije, slučajeve, zakone, činjenice ...), radi li argumentacijske pogreške i drži li se govornog bontona (ne vrijede, prikladno oslovljava, poštuje vrijeme). Započnimo s primjerom za vježbu.

0. GOVORNIK (Primjer za vježbu)

1. POLITIČKE TVRDNJE	DA	NE
2. DEFINICIJE	DA	NE
3. TOPOSI	DA	NE
4. STEREOTIPI	DA	NE
5. CITATI	DA	NE
6. AUTORITETI	DA	NE
7. ZAKONI	DA	NE
8. SLUČAJEVI	DA	NE
9. ILUSTRACIJE	DA	NE
10. PODATCI	DA	NE
11. ČINJENICE	DA	NE
12. SVJEDOČENJA	DA	NE

13. LOGIČKE VEZE	DA	NE
14. ARGUM. POGREŠKE	DA	NE
15. GOVORNI BONTON	DA	NE

Prilog 3

Kratke biografije govornika

Marino Baldini rođen je 12. srpnja 1963. u Poreču. Magistar je društvenih znanosti (arheologije i povijesti umjetnosti), a političku karijeru ostvario je kao načelnik općine Vižinada u dva mandata: 2005. - 2006. i 2009. - 2013. Član je Socijaldemokratske partije Hrvatske (SDP). Nakon što je izabran u Europski parlament, postao je član Odbora za ekonomsku i monetarnu politiku, te izaslanstva za odnose sa SAD-om.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119439/MARINO_BALDINI_home.html).

Biljana Borzan zastupnica je Socijaldemokratske partije Hrvatske. Rođena je 29. studenog 1971. u Osijeku. Po struci je doktor medicine. U dosadašnjoj političkoj karijeri bila je potpredsjednica Glavnog odbora SDP-a Hrvatske (2004. - 2008.), članica Predsjedništva SDP-a Hrvatske (2008. - 2012. te od 2012.), predsjednica Gradske organizacije SDP-a Osijek (2005. - 2012.), u tri mandata vijećnica u Gradskom vijeću Grada Osijeka (2001. - 2004., 2005. - 2008., te 2009. - 2013.), godinu dana predsjednica Gradskog vijeća Grada Osijeka (2004. - 2005.), te zamjenica gradonačelnika Grada Osijeka (2008. - 2009.). U razdoblju od 2007. do 2011. bila je i zastupnica u Hrvatskom saboru, a od 2011. do 2013. i predsjednica Odbora za zdravstvo i socijalnu politiku Hrvatskog sabora (2011. - 2013.). Kao zastupnica u Europskom parlamentu, bila je članica Odbora za okoliš, javno zdravlje i sigurnost hrane, te izaslanstva za odnose s Narodnom Republikom Kinom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/112748/BILJANA_BORZAN_cv.html).

Zdravka Bušić rođena je 6. rujna 1950. godine u Imotskom. Diplomirala je politologiju, magistrirala je informatiku i bibliotekarstvo u Clevelandu, SAD. Savjetnica je za informatizaciju u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Članica je Hrvatske demokratske zajednice. Političku karijeru ostvarila je kao savjetnica u Uredu Predsjednika Republike Hrvatske u razdoblju od 1990. - 1995. Kao zastupnica u Hrvatskom saboru (1995. - 2003.) izvršavala je dužnosti predsjednice Odbora za međuparlamentarnu suradnju, te potpredsjednica Odbora za vanjsku politiku, te bila članica i zamjenica voditelja izaslanstva Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe, kao i članica izaslanstva Hrvatskog sabora u Interparlamentarnoj uniji i Pododbora za suradnju s Europskim parlamentom. U istom periodu bila je i članica Središnjeg odbora HDZ-a u dva mandata. Potpredsjednica je Odbora za migracije, izbjeglice i demografiju Parlamentarne skupštine Vijeća Europe i izvjestiteljica nekoliko izvješća za Parlamentarnu skupštinu. Sudjelovala je u

aktivnostima Europske pučke stranke (Kršćanskih demokrata) u Vijeću Europe. Kao zastupnica Europskog parlamenta bila je aktivna kao članica Odbora za ustavna pitanja i izaslanstva za odnose s Indijom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119438/ZDRAVKA_BUSIC_cv.html).

Ivana Maletić diplomirana je ekonomistica, rođena 12. listopada 1973. u Šibeniku, te članica Hrvatske demokratske zajednice. Političku karijeru započela je 1997. kao vježbenica, stručna suradnica i savjetnica Ministarstva financija. U Ministarstvu financija ostala je kao pomoćnica ministra financija i zamjenica Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (2005. - 2008.). Od 2008. do 2011. bila je državna tajnica, nacionalna dužnosnica za ovjeravanje, pregovaračica za poglavlje 22. i zamjenica glavnog pregovarača u Ministarstvu financija. Od 2011. predsjednica je Centra za razvoj javnog i neprofitnog sektora, a godinu kasnije postala je i predsjednica Odbora za regionalni razvoj. Od 2013. je vanjski član Odbora za regionalni razvoj. U Europskom parlamentu članica je Odbora za ekonomsku i monetarnu politiku, te izaslanstva za odnose s Arapskim poluotokom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119436/IVANA_MALETIC_cv.html).

Sandra Petrović Jakovina diplomirana je pravnica podrijetlom iz Zagreba. Rođena je 21. ožujka 1985. godine. Svoju političku karijeru započela je u Socijaldemokratskoj partiji Hrvatske. Bila je zastupnica u hrvatskom saboru od siječnja 2012. do lipnja 2013. godine. Kao zastupnica u Europskom parlamentu sudjelovala je u radu Odbora za ustavna pitanja, te je članica izaslanstva za odnose s Južnoafričkom Republikom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119441/SANDRA_PETROVIC+JAKOVINA_cv.html).

Tonino Picula rođen je 31. kolovoza 1961. na Malom Lošinj. Profesor je sociologije, a svoju političku karijeru razvija unutar Socijaldemokratske partije Hrvatske, te je unutar iste obnašao mnoge važne funkcije. Od 1993. do 2000. obnašao je funkciju tajnika za međunarodne odnose SDP, a u tom periodu bio je i vijećnik u Županijskoj skupštini Zagrebačke županije (1997. - 2000.). Od 2004. do 2008. na funkciji je predsjednika Glavnog odbora SDP-a, od 2008. do 2012. bio je član Predsjedništva SDP-a. 2005. godine postao je gradonačelnik Grada Velike Gorice, te je bio na toj funkciji sve do 2009. Kad su krenuli pregovori Republike Hrvatske s Europskom Unijom postao je voditelj izaslanstva Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (PS OESS), te je tu funkciju obnašao sve do kraja

pregovora. U sklopu Hrvatskoga sabora obnašao je i brojne druge važne funkcije, bio je potpredsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora (2007. - 2011.), te voditelj izaslanstva Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini Mediterana (2011. - 2013.). U istom periodu bio je i član Odbora u Hrvatskom saboru: Odbor za Ustav, poslovnik i politički sustav, Odbor za europske integracije, Odbor za ratne veterane (2007. - 2013.). Vrhuncem njegove političke karijere može se smatrati odabir na mjesto Ministra vanjskih poslova od 2000. do 2003. Sudjelovao je i u radu OEES-a od 2010. do 2013., i to kao Potpredsjednik, ali i voditelj i posebni koordinator promatračkih misija OEES-a i drugih međunarodnih organizacija na izborima u Moldaviji, Kazakstanu, Rusiji, Gruziji i Armeniji. Kao zastupnik u Europskom parlamentu bio je aktivan kao potpredsjednik izaslanstva za odnose s Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom, Crnom Gorom i Kosovom, te član Odbora za vanjske poslove.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/112744/TONINO_PICULA_cv.html)

Andrej Plenković diplomirani je pravnik i član Hrvatske demokratske zajednice. Rođen je 8. travnja 1970. u Zagrebu. Između mnogih značajnih političkih funkcija koje je u svojoj karijeri izvršavao, ističu se pozicija diplomata u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova (1994. - 2010.), zamjenika šefa Misije RH pri Europskoj uniji (2002. - 2005.), zamjenika veleposlanika RH u Francuskoj (2005. - 2010.) te članstvo u Središnjem odboru HDZ-a (od prosinca 2011.), u Klubu zastupnika HDZ-a (od prosinca 2011.), u Gradskom odboru Zagreb (od prosinca 2011.), u skupini Europske pučke stranke u Europskom parlamentu - promatrač (od travnja 2012.) i u skupini Europske pučke stranke u Europskom parlamentu (od srpnja 2013.). Od prosinca 2011. do lipnja 2013. bio je zastupnik SDP-a u Hrvatskom saboru, a od prosinca 2011. do lipnja 2013. predsjednik izaslanstva u Zajedničkom parlamentarnom odboru RH-EU, te promatrač u Europskom parlamentu. Bio je i člani niza odbora, Odbora za vanjsku politiku (od prosinca 2011. do lipnja 2013.), Odbora za europske integracije (od prosinca 2011. do lipnja 2013.), Odbora za pravosuđe (od prosinca 2011. do lipnja 2013.), Odbora za zaštitu okoliša (od prosinca 2011. do lipnja 2013.) te Odbora za međuparlamentarnu suradnju (od prosinca 2011. do lipnja 2013.). Bio je i državni tajnik za europske integracije u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija, te nacionalni koordinator za strategiju EU-a za dunavsku regiju (2010. - 2011.). Vodio je i aktivno doprinosa provedbi komunikacijske strategije za pristupanje Hrvatske EU-u uoči referenduma o članstvu u Europsku uniju (2010. - 2012.). Kao europski parlamentarni zastupnik bio je dio Odbora za proračune i izaslanstvo za odnose s Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom, Crnom Gorom i Kosovom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/112755/ANDREJ_PLENKOVIC_cv.html).

Davor Ivo Stier član je Hrvatske demokratske zajednice te diplomirani politolog. Rodio se 6. siječnja 1972. u Buenos Airesu. Svoju političku karijeru gradio je u diplomaciji, pa su mu među prvim funkcijama bile pozicije tajnika u Odjelu za Sjevernu Ameriku (1997. - 1998.), u Veleposlanstvu RH u Washingtonu (1998. - 2002.), te u Odjelu za međunarodnu sigurnost (2002. - 2003.). U Misiji RH pri NATO-u, prvo je bio šef Odjela za obrambenu politiku (2003. - 2005.), da bi od 2005. do 2008. postao i zamjenik šefa Misije. Bio je savjetnik premijera Sanadera za vanjsku politiku (2008.), a od 2010. do 2011. bio je posebni izaslanik predsjednice Vlade za euroatlantsku suradnju (2010. - 2011.). Od 2010. je međunarodni tajnik HDZ-a, te član Političke skupštine EPP-a. Kao zastupnik (2011. - 2013.) u Hrvatskom saboru, bio je i potpredsjednik Odbora za vanjsku politiku, član Odbora za europske integracije, te član izaslanstva Hrvatskog sabora pri Parlamentarnoj skupštini NATO-a. Kao parlamentarni zastupnik bio je dio Odbora za vanjske poslove, te izaslanstva za odnose s Narodnom Republikom Kinom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119435/DAVOR+IVO_STIER_cv.html).

Dubravka Šuica rođena je 20. svibnja 1957. godine u Dubrovniku. Profesorica je engleskog i njemačkog jezika i književnosti. Od 1990. godine članica je Hrvatske demokratske zajednice. Paralelno je razvijala svoju političku, ali i profesorsku karijeru (Ravnateljica gimnazije Dubrovnik, profesorica engleskog jezika na Veleučilištu u Dubrovniku, Asistent na Pomorskom fakultetu u Dubrovniku, (...)). Od 2000. do 2011. bila je zastupnica u Hrvatskome saboru, a od 2012. je Predsjednica odbora HDZ-a za vanjske poslove i europske integracije, te Potpredsjednica HDZ-a. Osim tih visokih funkcija, obnašala je još niz funkcija u sklopu HDZ-a: predsjednica Kluba vijećnika HDZ-HSS-a u Gradskom vijeću Dubrovnika, članica Središnjeg odbora Hrvatske demokratske zajednice, predsjednica Gradskog odbora Hrvatske demokratske zajednice Dubrovnik. Možda najvažnija točka njezine dosadašnje političke karijere bila je odabir na mjesto gradonačelnice Grada Dubrovnika 2001. godine. Gradonačelnica je bila dugih 8 godina i za svoja djelovanja dobila je mnoge nagrade (2009. Gradonačelnica svijeta - Zlatna povelja "Linus Pauling" sa Zlatnom značkom, 2006. TOP 10 Gradonačelnika svijeta World Mayor Award - City Mayors, 2005. Gradonačelnica godine 2005. Turistički cvijet - Kvaliteta za Hrvatsku (...)). Istakla se još na političkom polju i kao šef delegacije Hrvatskog Sabora u parlamentarnoj skupštini Mediterana, kao potpredsjednica Odbora za europske integracije u Hrvatskom Saboru (2008. - 2011.), član Odbora za turizam u Hrvatskom Saboru i Odbora za međuparlamentarnu suradnju u Hrvatskom Saboru, kao predsjednica Odbora za obitelj, mladež i šport u Hrvatskom Saboru (2000. - 2004.),

potpredsjednica Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europa (5 mandata), zamjenica člana Izaslanstva Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini OEES-a te kao Vice-president of EPP Women (od 2012.). Kao parlamentarna zastupnica članica je Odbora za okoliš, javno zdravlje i sigurnost hrane te izaslanstva za odnose s Kanadom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119434/DUBRAVKA_SUICA_cv.html).

Ruža Tomašić članica je Hrvatska stranka prave dr. Ante Starčević rođena 10. svibnja 1958. u Mladoševici. Diplomirani je policajac. U dva mandata bila je zastupnica u Hrvatskome saboru (2003. -2008./2011. - 2013.). Od 2009. predsjednica je Hrvatske stranke prava dr. Ante Starčević, uz to predsjednica je i Hrvatske delegacije, članica Biroa ECR Grupe, te Nacionalnog vijeća za praćenje provedbe Nacionalnog programa suzbijanja korupcije. Članica je Odbora za useljništvo, Odbora za europske integracije, a od 2011. do 2013. bila je potpredsjednica Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. U Europskom parlamentu sudjeluje u radu Odbora za zapošljavanje i socijalna pitanja i izaslanstva za odnose s Kanadom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119431/RUZA_TOMASIC_cv.html).

Oleg Valjalo diplomirani je ekonomist, rođen 19. studenog 1970. u Dubrovniku. Od 2001. član je Socijaldemokratske partije Hrvatske. Uspion u političkoj karijeri ostvario je relativno nedavno, prvo kada je postao 2010. vijećnik Gradskog vijeća Grada Dubrovnika, da bi zatim 2011. godine postao zamjenik ministra turizma u Vladi Republike Hrvatske (2011. - 2013.). U Europskom parlamentu dio je Odbora za proračune, kao i izaslanstva za odnose s Kanadom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/119440/OLEG_VALJALO_cv.html).

Nikola Vuljanić rođen je 25. lipnja 1949. godine u Karlovcu. Pripada Hrvatskim laburistima – stranki rada. Po struci je profesor anglistike i kroatistike. Karijeru je započeo u Hrvatskoj narodnoj stranci. Prva politička funkcija bila mu je ona vijećnika i potpredsjednika Gradskog vijeća grada Karlovca od 2000. godine. 2003. godine izabran je za zastupnika HNS-a u Hrvatski sabor. Iste godine postao je zastupnik i član Odbora za pravosuđe i Odbora za zakonodavstvo, te član delegacije u Vijeće Europe. 2010. postaje član predsjedništva i jedno vrijeme potpredsjednik Hrvatskih laburista - stranke rada. 2011. ponovno ulazi u Hrvatski sabor, ovog puta kao zastupnik Hrvatskih laburista, te postaje zastupnik i član Odbora za zakonodavstvo (2011. - 2013.). Kao europski parlamentarac član je Odbora za vanjske poslove, te izaslanstva za odnose s Australijom i Novim Zelandom.

(http://www.europarl.europa.eu/meps/hr/112760/NIKOLA_VULJANIC_cv.html).